

ΕΛΛΑΔΑ: ΒΙΑ, ΨΕΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΠΑΝΑΠΡΟΩΘΗΣΕΙΣ

Πρόσφυγες και μετανάστες/ριες ακόμη στερούνται ασφάλεια και άσυλο στα σύνορα της Ευρώπης

Η Διεθνής Αμνηστία είναι ένα κίνημα 10 εκατομμυρίων ανθρώπων που κινητοποιεί την ανθρωπιά που υπάρχει μέσα στον καθέναν και την καθεμία και πραγματοποιεί εκστρατείες για την αλλαγή ώστε να μπορούμε όλοι και όλες να απολαμβάνουμε τα ανθρώπινα δικαιώματά μας.

Το όραμά μας είναι αυτό ενός κόσμου όπου αυτοί και αυτές που βρίσκονται στην εξουσία θα τηρούν τις υποσχέσεις τους, θα σέβονται το διεθνές δίκαιο και θα λογοδοτούν.

Είμαστε ανεξάρτητοι και ανεξάρτητες από οποιαδήποτε κυβέρνηση, πολιτική ιδεολογία, οικονομικό συμφέρον ή θρησκεία και χρηματοδοτούμαστε κυρίως από τα μέλη μας και δωρεές ατόμων. Πιστεύουμε ότι δρώντας με αλληλεγγύη και συμπόνοια για τους ανθρώπους όπου κι αν βρίσκονται μπορούμε να αλλάξουμε τις κοινωνίες μας προς το καλύτερο.

Περιεχόμενα

1. ΣΥΝΟΨΗ

2. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

3. Η *DE FACTO* ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΛΕΓΧΟΥ ΤΩΝ ΣΥΝΟΡΩΝ: ΕΠΑΝΑΠΡΟΩΘΗΣΕΙΣ

3.1. ΥΠΟΒΑΘΡΟ

3.2. «ΑΝΕΠΙΣΗΜΕΣ» ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΣΥΣΤΗΜΙΚΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΑΠΕΛΑΣΗΣ

3.3. ΕΛΛΕΙΨΗ ΠΡΟΣΒΑΣΗΣ ΣΕ ΑΣΥΛΟ Ή ΣΕ ΝΟΜΙΜΗ ΟΔΟ

4. ΕΠΑΝΑΠΡΟΩΘΗΣΕΙΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΝΔΟΧΩΡΑ

5. «ΣΑΝ ΖΩΑ ΣΕ ΚΛΟΥΒΙ»: ΑΥΘΑΙΡΕΤΕΣ ΣΥΛΛΗΨΕΙΣ ΚΑΙ ΚΡΑΤΗΣΗ

5.1. ΑΥΘΑΙΡΕΤΗ ΚΡΑΤΗΣΗ

5.2. ΕΠΙΣΗΜΟΙ ΚΑΙ ΑΝΕΠΙΣΗΜΟΙ ΧΩΡΟΙ ΚΡΑΤΗΣΗΣ

5.3. ΤΟΠΟΘΕΣΙΕΣ ΚΑΙ ΧΩΡΟΙ ΠΟΥ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΤΗΚΑΝ ΑΠΟ ΤΑ ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΑ ΑΥΤΗΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

5.4. ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΚΡΑΤΗΣΗΣ

5.5. ΚΡΑΤΗΣΗ ΚΑΙ ΚΑΚΟΜΕΤΑΧΕΙΡΙΣΗ ΠΑΙΔΙΩΝ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΩΝ ΣΕ ΑΥΞΗΜΕΝΟ ΚΙΝΔΥΝΟ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗΣ

6. ΣΩΜΑΤΙΚΗ ΒΙΑ ΚΑΙ ΠΡΑΞΕΙΣ ΠΟΥ ΘΕΤΟΥΝ ΣΕ ΚΙΝΔΥΝΟ ΖΩΕΣ

6.1. ΕΥΛΟΔΑΡΜΟΙ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΠΡΑΞΕΙΣ ΠΟΥ ΠΡΟΚΑΛΟΥΝ ΣΩΜΑΤΙΚΗ ΒΛΑΒΗ

6.2. ΒΙΑΙΟΙ Ή ΚΑΚΟΠΟΙΗΤΙΚΟΙ ΕΛΕΓΧΟΙ, ΣΥΜΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΟΜΕΝΩΝ ΕΛΕΓΧΩΝ ΜΕ ΕΚΓΥΜΝΩΣΗ

6.3. ΘΑΝΑΤΟΣ ΩΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ ΜΗ ΔΙΑΣΩΣΗΣ

7. ΕΠΑΝΑΠΡΟΩΘΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΒΙΑΣΕΙΣ ΑΠΟ ΤΙΣ ΤΟΥΡΚΙΚΕΣ ΣΥΝΟΡΙΑΚΕΣ ΔΥΝΑΜΕΙΣ

7.1. ΕΠΑΝΑΠΡΟΩΘΗΣΕΙΣ ΣΕ ΝΗΣΙΔΕΣ ΚΑΙ ΚΑΘΥΣΤΕΡΗΜΕΝΗ ΔΙΑΣΩΣΗ

7.2. ΑΠΕΙΛΕΣ, ΕΚΦΟΒΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΧΡΗΣΗ ΠΥΡΟΒΟΛΩΝ ΟΠΛΩΝ

7.3. ΚΡΑΤΗΣΗ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΡΟΦΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

8. ΕΠΑΝΑΠΡΟΩΘΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΛΟΓΟΛΟΓΙΑ: ΟΙ ΚΑΛΥΤΕΡΑ ΤΕΚΜΗΡΙΩΜΕΝΕΣ ΠΑΡΑΒΙΑΣΕΙΣ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΠΟΥ «ΔΕΝ ΣΥΝΕΒΗΣΑΝ ΠΟΤΕ»

8.1. Η ΑΠΟΥΣΙΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΩΝ ΜΕΣΩΝ ΠΡΟΣΦΥΓΗΣ

8.2. ΠΕΡΑ ΑΠΟ ΤΙΣ ΔΙΩΞΕΙΣ: ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΘΥΜΑΤΩΝ ΕΠΑΝΑΠΡΟΩΘΗΣΕΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

8.3. Ο ΕΦΗΣΥΧΑΣΜΟΣ ΤΗΣ Ε.Ε.

9. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ

9.1. ΠΡΟΣ ΤΙΣ ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ

9.2. ΠΡΟΣ ΤΙΣ ΤΟΥΡΚΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ

9.3. ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΘΕΣΜΟΥΣ ΤΗΣ Ε.Ε. ΚΑΙ ΤΑ ΚΡΑΤΗ ΜΕΛΗ

3. Η DE FACTO ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΛΕΓΧΟΥ ΤΩΝ ΣΥΝΟΡΩΝ: ΕΠΑΝΑΠΡΟΩΘΗΣΕΙΣ

«Έχω την αίσθηση ότι όλοι πιστεύουν ότι οι επαναπροωθήσεις είναι μια φυσιολογική διαδικασία προστασίας των συνόρων. Νομίζω ότι έχουν χάσει το μέτρο για το τι είναι νόμιμο και τι δεν είναι».

Ένας δικηγόρος από την ΜΚΟ Human Rights 360¹

3.1 ΥΠΟΒΑΘΡΟ

Επί χρόνια, η Ελλάδα υπήρξε η κύρια χώρα υποδοχής εκατοντάδων χιλιάδων προσφύγων και μεταναστών/-ριών που ταξιδεύουν προς την Ευρώπη ακολουθώντας την διαδρομή της ανατολικής Μεσογείου. Η χώρα έπαιξε κομβικό ρόλο στην εφαρμογή της συμφωνίας Ε.Ε. – Τουρκίας για την μετανάστευση, η οποία τέθηκε σε ισχύ τον Μάρτιο του 2016, αποσκοπώντας στην επιστροφή των νέων παράτυπα αφιχθέντων/-εισών στα ελληνικά νησιά του Αιγαίου πίσω στην Τουρκία, στη βάση της προβληματικής αντίληψης ότι η χώρα είναι ασφαλής για αυτούς/-ές.² Ακολούθησε σύντομα μια πολιτική μαζικού περιορισμού νεοαφιχθέντων/-εισών προσφύγων και μεταναστών/-ριών από την Ελλάδα, συχνά σε ακατάλληλους και υπερπλήρεις καταυλισμούς στα νησιά του Αιγαίου. Από το 2019, αυτό συνοδεύτηκε από την σταδιακή αλλά σταθερή υποβάθμιση των μεταναστευτικών πολιτικών στην Ελλάδα, κάτι που διευκολύνθηκε επίσης από την έλλειψη αλληλεγγύης και βοήθειας από τις ευρωπαϊκές χώρες.³

Το 2020, η αυξανόμενη στρατιωτικοποίηση των ελληνικών συνόρων με διακηρυγμένο στόχο την μείωση των αφίξεων,⁴ μεταξύ άλλων μέσω νέων ή ενισχυμένων υποδομών επιτήρησης ή αποτροπής και η αυξανόμενη ανάπτυξη προσωπικού επιβολής του νόμου, αποτέλεσαν απόδειξη της σκληρότερης προσέγγισης απέναντι στην μετανάστευση στην χώρα.⁵ Ωστόσο, παρά την επανειλημμένη άρνηση των ελληνικών αρχών, από το 2020, ένας αυξανόμενος αριθμός αναφορών είδε το φως της δημοσιότητας σχετικά με το ότι το κλείσιμο των συνόρων επετεύχθη επίσης μέσω της χρήσης παράνομων τεχνικών για την αποτροπή και την αντιμετώπιση της άφιξης

¹ Συνέντευξη στις 11 Μαρτίου 2021.

² European Council, EU-Turkey statement, 18 Μαρτίου 2016, consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2016/03/18/eu-turkey-statement/. Επίσης: Amnesty International, *A Blueprint for Despair: Human Rights Impact of the EU-Turkey Deal*, (Index: EUR 25/5664/2017), 14 Φεβρουαρίου 2017, στο: [amnesty.org/en/documents/eur25/5664/2017/en](https://www.amnesty.org/en/documents/eur25/5664/2017/en).

³ Βλ. Amnesty International, *A Blueprint for Despair*, παραπάνω και: *Greece: Amnesty International's submission to the Committee of Ministers in the M.S.S. and Rahimi groups of cases v. Greece (applications no. 30696/09 and no. 8687/08)*, (Index: EUR 25/3063/2020), 15 Σεπτεμβρίου 2020, [amnesty.org/en/documents/eur25/3063/2020/en/](https://www.amnesty.org/en/documents/eur25/3063/2020/en/).

⁴ Politico, “EU migration plan doomed to fail without solidarity, Greece says”, 7 Οκτωβρίου 2020, [politico.eu/article/eu-migration-asylum-seekers-plan-will-fail-unless-other-countries-share-burden-says-greek-migration-minister/](https://www.politico.eu/article/eu-migration-asylum-seekers-plan-will-fail-unless-other-countries-share-burden-says-greek-migration-minister/)

⁵ Μεταξύ άλλων: Keep Talking Greece, “Greece shields Evros border with blades wire, 400 new border guards”, 17 Μαΐου 2020, [keeptalkinggreece.com/2020/05/17/greece-shields-evros-border-blades-wire-400-border-guards/](https://www.keeptalkinggreece.com/2020/05/17/greece-shields-evros-border-blades-wire-400-border-guards/).

Lena Karamanidou, νήμα στο Twitter της 18^{ης} Οκτωβρίου 2020, twitter.com/lk2015r/status/1317840820771475458

προσφύγων και μεταναστών/-ριών, συμπεριλαμβανομένης βίας από συνοροφύλακες, αυθαίρετης κράτησης, επικίνδυνων ελιγμών στην θάλασσα, και εν τέλει επαναπροωθήσεων.⁶

Η Ελλάδα, δυστυχώς, δεν είναι μόνη στην χρήση επαναπροωθήσεων και βίας για την προστασία των συνόρων της. Με τις πολιτικές της Ε.Ε. να αποτυγχάνουν να παρέχουν μετεγκατάσταση ή ασφαλείς και νόμιμες οδούς, τα σύνορα και η προστασία τους μετατράπηκαν σε ακρογωνιαίο λίθο της πολιτικής μετανάστευσης και ασύλου στις χώρες εντός και στην περιφέρεια της Ευρώπης. Το 2020, η Διεθνής Αμνηστία τεκμηρίωσε την γενίκευση των επαναπροωθήσεων και άλλων συνοριακών πρακτικών που εμποδίζουν την πρόσβαση στο άσυλο στην Ευρώπη, σε χώρες όπως η Βοσνία και Ερζεγοβίνη, η Κροατία, η Γαλλία, η Ιταλία, η Μάλτα, η Ισπανία και η Κύπρος.⁷

ΕΠΑΝΑΠΡΟΩΘΗΣΕΙΣ: ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΚΑΙ ΓΙΑΤΙ ΕΙΝΑΙ ΠΑΡΑΝΟΜΕΣ

Ο όρος «επαναπροώθηση» είναι ανεπίσημος αλλά έγινε πιο κοινή ορολογία με την γενίκευση πρακτικών απώθησης, αναχαίτισης και εξαναγκαστικής επιστροφής προσφύγων και μεταναστών/-ριών σε όλον τον πλανήτη. Σε αυτήν την έκθεση, χρησιμοποιούμε τον όρο «επαναπροώθηση» για να περιγράψουμε την με συνοπτικές διαδικασίες, παράνομη, εξαναγκαστική, και κάποιες φορές βίαιη μεταφορά προσφύγων και μεταναστών/-ριών πίσω, πέρα από ένα διεθνές σύνορο, χωρίς εξέταση των ατομικών τους συνθηκών, συχνά, αλλά όχι αποκλειστικά, μόλις ή λίγο μετά που το έχουν διασχίσει. Η πρακτική είναι παράνομη γιατί στερεί από τους ανθρώπους το δικαίωμα να προσβάλλουν την απόφαση επιστροφής τους όπως απαιτείται από τον νόμο,⁸ καθιστώντας αδύνατο να προσδιοριστεί εάν θα βρεθούν σε κίνδυνο επαναπροώθησης [*refoulement*] σε χώρα που διατρέχουν κίνδυνο.⁹ Όταν, όπως συμβαίνει συχνά, η πρακτική αφορά μια ομάδα, οι επαναπροωθήσεις μπορεί να συνιστούν ομαδικές απελάσεις, οι οποίες απαγορεύονται σύμφωνα με το ενωσιακό

⁶ Μεταξύ άλλων: UNHCR, “UNHCR concerned by pushback reports, calls for protection of refugees and asylum-seekers,” 21 Αυγούστου 2020, [unhcr.org/gr/en/16207-unhcr-concerned-by-pushback-reports-calls-for-protection-of-refugees-and-asylum-seekers.html](https://www.unhcr.org/gr/en/16207-unhcr-concerned-by-pushback-reports-calls-for-protection-of-refugees-and-asylum-seekers.html). International Organization for Migration (IOM), “IOM Alarmed over Reports of Pushbacks from Greece at EU Border with Turkey”, 11 Ιουνίου 2020, [iom.int/news/iom-alarmed-over-reports-pushbacks-greece-eu-border-turkey](https://www.iom.int/news/iom-alarmed-over-reports-pushbacks-greece-eu-border-turkey). Council of Europe, Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT), Report to the Greek Government on the visit to Greece carried out from 13 to 17 March 2020, Νοέμβριος 2020, [bit.ly/3fCMPlz](https://www.cpt.int/en/visits/greece/2020).

⁷ Amnesty International, *Submission to the United Nations Special Rapporteur on the human rights of migrants, Europe: pushback practices and their impact on the human rights of migrants and refugees*, (Index number: IOR 40/3669/2021), Φεβρουάριος 2021, [amnesty.org/download/Documents/IOR4036692021ENGLISH.PDF](https://www.amnesty.org/download/Documents/IOR4036692021ENGLISH.PDF)

⁸ Μεταξύ άλλων, Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ), Άρθρο 13 (Δικαίωμα στην αποτελεσματική προσφυγή) και αντίστοιχες διατάξεις στον Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ε.Ε., Άρθρο 47 (Δικαίωμα στην αποτελεσματική προσφυγή και σε δίκαιη δίκη).

⁹ Εννοώντας έναν πραγματικό κίνδυνο σοβαρής παραβίασης ανθρωπίνων δικαιωμάτων στην χώρα επιστροφής. Η αρχή της μη-επαναπροώθησης διατυπώνεται, μεταξύ άλλων οργάνων, στην Σύμβαση του 1951 σχετικά με το Καθεστώς των Προσφύγων, Άρθρο 33, και στην Σύμβαση του ΟΗΕ κατά των Βασανιστηρίων και Άλλων μορφών Σκληρής, Απάνθρωπης ή Ταπεινωτικής Μεταχείρισης ή Τιμωρίας (UN CAT), Άρθρο 3, καθώς και στην νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΔΔΑ), όσον αφορά τα Άρθρα 2 και 3.

(Ε.Ε.) και το διεθνές δίκαιο.¹⁰ Οι επαναπροωθήσεις και οι ομαδικές απελάσεις είναι παράνομες ανεξάρτητα από το πότε συνέβησαν ή από το αν τα άτομα που επιστρέφονται είναι χωρίς χαρτιά.¹¹

Τα διάφορα μέσα με τα οποία διενεργούνται οι επαναπροωθήσεις, τα οποία κυμαίνονται από την χρήση ή την απειλή σωματικής βίας έως την αυθαίρετη σύλληψη και κράτηση σε ακατάλληλες συνθήκες, μπορούν από μόνα τους να συνιστούν παραβιάσεις δικαιωμάτων, συμπεριλαμβανομένου του δικαιώματος στην ελευθερία από βασανιστήρια και απάνθρωπη ή ταπεινωτική μεταχείριση ή τιμωρία, και του δικαιώματος στην ελευθερία και στην ασφάλεια. Η απουσία ενός θεσμικού πλαισίου σχετικά με τις επιχειρήσεις επιστροφής σημαίνει επίσης ότι τα άτομα συχνά στερούνται *de facto* την ευκαιρία πρόσβασης σε μέσα επανόρθωσης, ιδιαίτερα όσον αναφορά το δικαίωμα επανεισόδου στην χώρα.

Ως χώρα της Ε.Ε. και υπογράφουσα τις διεθνείς και ευρωπαϊκές συμβάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων, η Ελλάδα δεσμεύεται από το νόμο να σέβεται και να προστατεύει τα προαναφερθέντα δικαιώματα, τα οποία έχουν μεταφερθεί στην εθνική νομοθεσία, μεταξύ άλλων μέσω των Άρθρων 20 και 41 του Νόμου 3907 του 2011.¹²

Παρότι επαναπροωθήσεις στην θάλασσα και άλλες επικίνδυνες ενέργειες εναντίον μεταναστών/-ριών και προσφύγων που αψηφούν το Αιγαίο Πέλαγος έχουν εδώ και χρόνια παρουσιαστεί στα ΜΜΕ, ωστόσο οι συλλήψεις και επαναπροωθήσεις στην ξηρά και από την ελληνική ενδοχώρα, δυστυχώς, επίσης δεν είναι κάτι νέο. Η Διεθνής Αμνηστία έχει τεκμηριώσει περιπτώσεις ήδη από το 2013,¹³ πιο πρόσφατα, ΜΜΕ και οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών έχουν αναφέρει μια αυξητική τάση ως προς την συχνότητα,¹⁴ χαρακτηρίζοντας τις συλλήψεις από περιοχές μακριά από τα χερσαία

¹⁰ Συμπεριλαμβανομένου του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ε.Ε., Άρθρο 19.

¹¹ Amnesty International, *Frontier Europe*, ό.π., τελική σημείωση 17 για την Απαγόρευση των ομαδικών απελάσεων στην Ε.Ε.

¹² Ελλάδα, Νόμος 3907/2011 για την Ίδρυση Υπηρεσίας Ασύλου και Υπηρεσίας Πρώτης Υποδοχής, «προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας προς τις διατάξεις της Οδηγίας 2008/115/EK «σχετικά με τους κοινούς κανόνες και διαδικασίες στα κράτη μέλη για την επιστροφή των παρανόμως διαμενόντων υπηκόων τρίτων χωρών» και λοιπές διατάξεις, ilo.org/dyn/natlex/docs/SERIAL/89452/102770/F922547156/A-7.pdf.

¹³ Amnesty International, *Frontier Europe*, ό.π., σ. 15.

¹⁴ Η ΜΚΟ Border Violence Monitoring Network (BVMN) έχει τεκμηριώσει διάφορα τέτοια περιστατικά: 1. BVMN, “Pushback from Lagadikia camp”, 16 Σεπτεμβρίου 2020, borderviolence.eu/violence-reports/september-16-2020-0000-lagadikia-greece/. 2. BVMN, “If we had known, we would not have come to Thessaloniki. But I thought we have papers, we have UNHCR documents, nothing will happen to us!”, 27 Αυγούστου 2020, borderviolence.eu/violence-reports/august-27-2020-0900-thessaloniki-greece/. 3. BVMN, “They were beating them with the stick when they passed near them you hear the sound of the electric gun”, 25 Απριλίου 2020, borderviolence.eu/violence-reports/april-25-2020-0000-evros-delta/. 4. BVMN, “Taken from Diavata camp (GRK) and pushed back violently to Turkey”, 31 Μαρτίου 2020, borderviolence.eu/violence-reports/march-31-2020-0000-meric-river-btw-grk-tur/. 5. BVMN, “In ten minutes they took all people to Turkey”, 28 Απριλίου 2020, borderviolence.eu/violence-reports/april-28-2020-2200-evros-border/.

σύνορα ως μια «“νέα τακτική” απελάσεων μεταναστών/-ριών» από την ελληνική ενδοχώρα.¹⁵

Σε συνομιλία με την Διεθνή Αμνηστία, ένας έμπειρος ρεπόρτερ πεδίου από την οργάνωση Border Violence Monitoring Network (BVMN) υποστήριξε ότι διάφοροι παράγοντες έχουν αυξήσει την συχνότητα των επαναπροωθήσεων και την περαιτέρω εδραίωση αυτής της επαίσχυντης τακτικής: «Αρχικά [οι επαναπροωθήσεις] συνέβαιναν... σε ανθρώπους κοντά στο πέρασμα οι οποίοι συλλαμβάνονταν στην περιοχή των συνόρων... [Από τον Ιανουάριο του 2020] είδαμε τα πάντα να αλλάζουν για τους ανθρώπους σε κίνηση... Αρχίσαμε να παρατηρούμε επαναπροωθήσεις από περιοχές βαθιά στην ενδοχώρα. Προηγουμένως, η Θεσσαλονίκη θα θεωρείτο ένας ασφαλής τόπος κατά μήκος της διαδρομής και οι άνθρωποι θα ξεκουράζονταν προτού προχωρήσουν παραπέρα, αλλά είδαμε ανθρώπους να συλλαμβάνονται και να κρατούνται στην Θεσσαλονίκη, μετά σε προ-αναχωρησιακά κέντρα, και τους βρίσκαμε στην Τουρκία.»¹⁶

3.2 «ΑΝΕΠΙΣΗΜΕΣ» ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΣΥΣΤΗΜΙΚΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΑΠΕΛΑΣΗΣ

«[...] Κατά την διάρκεια της διαχείρισής τους, τα εντοπιζόμενα άτομα αντιμετωπίζονται με πλήρη σεβασμό των θεμελιωδών δικαιωμάτων και της αξιοπρέπειάς τους, χωρίς συμπεριφορές διακρίσεων και καταγράφονται σε ειδικά αρχεία της υπηρεσίας, ακολουθώντας πάγιες εσωτερικές διαδικασίες. Επιπλέον, τους παρέχεται το δικαίωμα τηλεφωνικής επικοινωνίας.»

Επιστολή στην Διεθνή Αμνηστία, της 12^{ης} Απριλίου 2021, από τον Υποστράτηγο της Αστυνομίας Δημήτριο Μάλλιο, Προϊστάμενο του Κλάδου Αλλοδαπών και Προστασίας Συνόρων της Ελληνικής Αστυνομίας.

Τα ευρήματα αυτής της έκθεσης καταδεικνύουν το γεγονός ότι οι ελληνικές αρχές συνεχίζουν να κάνουν χρήση επαναπροωθήσεων στην ξηρά και στην θάλασσα για να αποτρέψουν τα δικαιώματα των ανθρώπων σε κίνηση. Οι παραβιάσεις που τεκμηριώνονται σε αυτήν την έκθεση συμβαδίζουν με τα μοτίβα παραβιάσεων που έχουν τεκμηριωθεί από την Διεθνή Αμνηστία στο παρελθόν και με περιστατικά που αναφέρονται ολοένα και περισσότερο από άλλους παράγοντες της κοινωνίας των πολιτών, δημοσιογράφους και όργανα ανθρωπίνων δικαιωμάτων.¹⁷ Ανησυχητικές

¹⁵ The New Humanitarian, “Greece’s ‘new tactic’ of migrant expulsion from deep inside its land borders”, 7 Οκτωβρίου 2020, [thenewhumanitarian.org/news-feature/2020/10/07/Greece-migrant-pushbacks-expulsion-Evros-Turkey](https://www.thenewhumanitarian.org/news-feature/2020/10/07/Greece-migrant-pushbacks-expulsion-Evros-Turkey)

¹⁶ Συνέντευξη με βίντεοκλήση στις 17 Φεβρουαρίου 2021.

¹⁷ Στις αναφορές από άλλους παράγοντες περιλαμβάνονται: Forensic Architecture, *Pushbacks across the Evros/Meriç river: situated testimony*, Οκτώβριος 2020, bit.ly/34nw2xL; Human rights 360, *Defending human rights in times of border militarization*, Οκτώβριος 2020, <https://bit.ly/2SmE511>; Der Spiegel, “EU Border Agency Frontex Complicit in Greek Refugee Pushback Campaign”, Οκτώβριος 2020, bit.ly/2T40Sc2.

ομοιότητες εμφανίζονται αναφορικά με τις κακοποιητικές και βίαιες τεχνικές που χρησιμοποιούνται για την απέλαση ανθρώπων με συνοπτικές διαδικασίες, μεταξύ άλλων ξυλοδαρμοί, υπερβολική χρήση βίας και άλλες μορφές απαγορευμένης μεταχείρισης, αυθαίρετη κράτηση, έλλειψη πρόσβασης σε πληροφόρηση ή μέσα προσφυγής, απουσία καταγραφής, και κατάσχεση προσωπικών περιουσιακών στοιχείων.

Η συνέχιση πρακτικών που έχουν τεκμηριωθεί στο παρελθόν και η συνοχή των ισχυρισμών ενισχύει ανησυχητικά το συμπέρασμα ότι υφίστανται συντονισμένες προσπάθειες από τις δυνάμεις επιβολής του νόμου και άλλες αρχές, σε διάφορες περιοχές της Ελλάδας, συχνά σε συνεργασία με μη ταυτοποιημένα άτομα, με σκοπό την εξαναγκαστική επιστροφή προσφύγων και μεταναστών/-ριών στα σύνορα.

Σε κάθε ένα από τα 21 περιστατικά που τεκμηρίωσε με λεπτομέρειες η Διεθνής Αμνηστία, οι άνθρωποι με τους οποίους συνομίλησε δήλωσαν ότι επεστράφησαν με συνοπτικές διαδικασίες στην Τουρκία σε μεγαλύτερες ομάδες από οκτώ έως και 170 ατόμων. Η Διεθνής Αμνηστία εκτιμά ότι τα 21 περιστατικά πιθανόν έπληξαν πάνω από 1.000 ανθρώπους συνολικά.¹⁸

Οκτώ άτομα με τα οποία συνομίλησε η Διεθνής Αμνηστία δήλωσαν ότι υπήρξαν θύματα πολλαπλών επαναπροωθήσεων, και δύο ανέφεραν ότι το καθένα είχε υποστεί τουλάχιστον δέκα επαναπροωθήσεις. Η Διεθνής Αμνηστία εκτιμά ότι οι 16 άνθρωποι έχουν υποστεί συνολικά τουλάχιστον 45 περιστατικά επαναπροωθήσεων.

Στις περισσότερες περιπτώσεις, τα άτομα με τα οποία συνομιλήσαμε ανέφεραν την παρουσία ανθρώπων τους οποίους αναγνώρισαν ως ένστολους σε διάφορα στάδια της επιστροφής τους, δηλ. ανθρώπους οι οποίοι με βάση την συμπεριφορά, τον εξοπλισμό και την εξάρτησή τους φαίνονταν να ανήκουν στην αστυνομία ή τις ένοπλες δυνάμεις. Άτομα με πολιτικά, συχνά ένοπλα, επίσης περιγράφηκαν ότι συμμετείχαν στην εξαναγκαστική επιστροφή, συνεργαζόμενα με εκείνα τα οποία εμφανίζονταν ως ένστολα. Μεταξύ των οχημάτων που χρησιμοποιήθηκαν από εκείνους που διενεργούσαν τις επαναπροωθήσεις περιλαμβάνονταν πολιτικά αυτοκίνητα διαφόρων μεγεθών, βαν, στρατιωτικά καμιόνια, αυτοκίνητα που αναγνωρίστηκαν ως αυτοκίνητα της αστυνομίας και ένα μαύρο φορτηγό με σήματα της αστυνομίας.

ΠΑΡΟΥΣΙΑ ΚΑΙ ΕΜΦΑΝΙΣΗ ΤΩΝ ΔΥΝΑΜΕΩΝ ΕΠΙΒΟΛΗΣ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΣΤΑ ΣΥΝΟΡΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Το Αιγαίο Πέλαγος και η περιοχή του Έβρου είναι περιοχές με σημαντική ανάπτυξη διαφόρων δυνάμεων της εθνικής αστυνομίας και του στρατού, καθώς και υπαλλήλων που έχουν αναπτυχθεί υπό την Frontex, τον οργανισμό Συνοροφυλακής και

¹⁸ Ο εν λόγω αριθμός υπολογίστηκε ως εξής: σε κάθε μία από τις 21 περιπτώσεις εξαναγκαστικής επιστροφής που τεκμηριώθηκαν (που αναφέρονται ως Π1 έως Π21), οι άνθρωποι οι οποίοι επεστράφησαν ανήλθαν περίπου σε: Π1: 60-70 άνθρωποι, Π2: 15-16 άνθρωποι, Π3: πάνω από 100 άνθρωποι, Π4: 32 άνθρωποι, Π5: 17 άνθρωποι, Π6: 70 άνθρωποι, Π8: τουλάχιστον 15 άνθρωποι, Π9: 45 άνθρωποι, Π10: 60 άνθρωποι, Π11: 11 άνθρωποι, Π12: 8 άνθρωποι, Π13: 60 άνθρωποι, Π14: 45 άνθρωποι, Π15: 22 άνθρωποι, Π15-16-17: περίπου 240 άνθρωποι συνολικά, Π18: 100 άνθρωποι, Π19: 78 άνθρωποι, Π20: 60 άνθρωποι, Π21: 77 άνθρωποι.

Ακτοφυλακής της Ε.Ε., που έχει καθιερωμένη παρουσία τόσο στα θαλάσσια όσο και στα χερσαία σύνορα. Επομένως, δεν είναι ασυνήθιστο για ένστολους με διαφορετικά διακριτικά, στολές ή εξάρτηση να είναι παρόντες στην περιοχή. Η Ελληνική Αστυνομία, συμπεριλαμβανομένων ειδικών δυνάμεων συνοροφυλακής, επιχειρεί υπό την διεύθυνση του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη. Στον Έβρο, η παρουσία του ελληνικού στρατού, που επιχειρεί υπό το Υπουργείο Εθνικής Άμυνας, ενισχύθηκε επίσης κατά την διάρκεια των αυξανόμενων χερσαίων αφίξεων προσφύγων και μεταναστών/-ριών από τον Φεβρουάριο του 2020.¹⁹ Η παρουσία των μονάδων αποκατάστασης της τάξης επίσης τεκμηριώθηκε εκείνη την εποχή.²⁰ Η Ελληνική Ακτοφυλακή αντιθέτως υπάγεται στο Υπουργείο Ναυτιλίας και Νησιωτικής Πολιτικής.²¹

Όλες οι τεκμηριωθείσες χερσαίες επαναπροωθήσεις (19) έλαβαν χώρα μέσω του ποταμού Έβρου, στα σύνορα με την Τουρκία, ακόμα και σε περιπτώσεις που άτομα δεν είχαν περάσει στην Ελλάδα από εκεί ή είχαν συλληφθεί σε περιοχές της ελληνικής ενδοχώρας. Σε διάφορα σημεία κατά την διάρκεια των επιχειρήσεων επαναπροώθησης, άνθρωποι υποβλήθηκαν σε σωματικούς ελέγχους και υπέστησαν ξυλοδαρμούς και/ή σκληρή μεταχείριση. Το μοτίβο που αναδείχθηκε από τις μαρτυρίες γενικά ακολουθούσε την ίδια αλληλουχία γεγονότων που οδηγούσε στην απέλασή τους:

Μια αναχαίτιση ή σύλληψη από ένστολους, οι οποίοι τις περισσότερες φορές περιγράφονται ως αστυνομικοί ή στρατιωτικοί:

- Οι περισσότεροι άνθρωποι συνελήφθησαν λίγο μετά αφότου διέσχισαν τον ποταμό Έβρο προς την Ελλάδα. Κάποιοι περιέγραψαν μια «ενέδρα» από στρατιώτες ή την αστυνομία.
- Οι ένστολοι που αρχικά συναντούσε η ομάδα συχνά καλούσαν επιπλέον ένστολους ή πολίτες, που συνήθως έφερναν ένα όχημα για μεταφορά.

Αρχικοί έλεγχοι και μεταφορά σε χώρο κράτησης ή απευθείας στις όχθες του ποταμού:

- Κατά την σύλληψη, στις περισσότερες περιπτώσεις οι ένστολοι ζητούσαν τα κινητά τηλέφωνα, τα οποία κατάσχονταν και δεν επιστρέφονταν. Οι περισσότεροι έπρεπε επίσης να παραδώσουν τα σακίδιά τους και οτιδήποτε βρισκόταν μέσα σε αυτά, συμπεριλαμβανομένων εγγράφων ταυτότητας και προσωπικών αντικειμένων, στους ένστολους.
- Κατά ανησυχητικό τρόπο, ακόμα και γονείς με βρέφη ή μικρά παιδιά αναγκάστηκαν να παραδώσουν τα υπάρχοντά τους με τις προμήθειες όπως, τρόφιμα, πάνες, μπιμπερό και βρεφικό γάλα.

¹⁹ Iefimerida, «Έβρος: Ενισχύεται ο ελληνικός στρατός -Καρέ καρέ οι επιχειρήσεις στα σύνορα», 1 Μαρτίου 2020, bit.ly/3wvilles

²⁰ Reuters, “Migrants clash with Greek police at border after Turkey opens floodgates”, 1 Μαρτίου 2020, reut.rs/35yB9eJ

²¹ Πληροφορίες σχετικά με τις ναυτιλιακές αρχές της Ελλάδας από τον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Ασφάλειας της Ναυσιπλοΐας (EMSA): bit.ly/3zyMqJM.

- Τα άτομα στην συνέχεια έμπαιναν σε οχήματα και μεταφέρονταν σε έναν χώρο κράτησης ή απευθείας στο ποτάμι.²²

Αυθαίρετη κράτηση χωρίς επικοινωνία και χωρίς πρόσβασή σε καμία ή σε ψευδή πληροφόρηση σχετικά με τους λόγους σύλληψης και κράτησης:

- Στις 12 περιπτώσεις όπου άτομα μεταφέρθηκαν σε χώρους κράτησης, όλα φαίνεται ότι κρατήθηκαν χωρίς επικοινωνία, χωρίς πρόσβαση σε δικηγόρους ή τηλεφωνικές κλήσεις.
- Κανείς/καμία δεν ενημερώθηκε ότι βρισκόταν σε καθεστώς σύλληψης. Οι πληροφορίες που παρέχονταν σχετικά με τη σύλληψη και κράτηση ενός ατόμου ήταν είτε ψευδείς ή δεν δίνονταν καθόλου.
- Κανείς/καμία δεν καταγράφηκε επισήμως στους χώρους κράτησης.
- Κατά την κράτηση, οι άνθρωποι στην συντριπτική πλειονότητα των περιπτώσεων κρατήθηκαν σε ανθυγιεινές συνθήκες συνωστισμού, χωρίς πρόσβαση σε καθαρό νερό ή τουαλέτες, και επομένως εκτέθηκαν σε αυξημένου κινδύνους μόλυνσης από COVID-19.
- Σε ορισμένες περιπτώσεις, πολίτες που εργάζονταν μαζί με τους φαινομενικά ένστολους ήταν επίσης παρόντες στους χώρους κράτησης.²³

Άνθρωποι μεταφέρθηκαν στις όχθες του ποταμού και απελάθηκαν:

- Εάν βρίσκονταν σε χώρο κράτησης, οι άνθρωποι φορτώνονταν σε οχήματα από άτομα που επάνδρωναν τον χώρο και μεταφέρονταν στο ποτάμι, συνήθως το βράδυ ή την νύχτα. Στους ανθρώπους συνήθως συμπεριφέρονταν σκληρά όταν τους ανάγκαζαν να ανέβουν στα οχήματα και επικρατούσαν συνθήκες συνωστισμού και επικίνδυνες, χωρίς κατάλληλες ζώνες ασφαλείας για ενήλικες ή παιδιά.
- Στις όχθες του ποταμού, στις περισσότερες των περιπτώσεων, οι επιχειρήσεις διεξάγονταν ή επιβλέπονταν από ομάδες ανδρών με στολές στρατιωτικού τύπου ή εντελώς μαύρες, και μαύρες κουκούλες.
- Όλοι/-ες τελικά επιβιβάστηκαν σε βάρκες και εξαναγκάστηκαν να περάσουν στην απέναντι όχθη του ποταμού σε μικρότερες ομάδες. Σε κάποιες περιπτώσεις, άνθρωποι εξαναγκάστηκαν να διασχίσουν μέρος ή όλο το ποτάμι.
- Τις βάρκες, στις περισσότερες περιπτώσεις, χειρίζονταν άτομα με πολιτικά που φαινόταν να είναι υπήκοοι τρίτης χώρας, παρά ένστολοι ή άτομα που συμμετείχαν σε προηγούμενα στάδια της επιστροφής.

²² Τα οχήματα που χρησιμοποιήθηκαν για την μεταφορά προσφύγων και μεταναστών/-ριών, με βάση τις περιγραφές που λάβαμε, ήταν συχνά χωρίς καθίσματα, παράθυρα, εξαερισμό και ήταν απολύτως κλειστά. Οι τύποι των οχημάτων που περιγράφηκαν περιλάμβαναν βαν, στρατιωτικά καμιόνια, ή οχήματα που έμοιαζαν φορτηγά που χρησιμοποιούνται για την μεταφορά κρέατος ή λαχανικών.

²³ Σε ένα περιστατικό, ένας χώρος κράτησης αναφέρθηκε ότι ήταν επανδρωμένος με τρεις ένοπλους πολίτες που διενεργούσαν καθήκοντα όπως ελέγχους, ενώ ένστολοι πηγαينوέρχονταν για να φέρνουν ανθρώπους στον χώρο ή να τους μεταφέρουν στο ποτάμι.

3.3 ΕΛΛΕΙΨΗ ΠΡΟΣΒΑΣΗΣ ΣΕ ΑΣΥΛΟ Ή ΣΕ ΝΟΜΙΜΗ ΟΔΟ

«Προσπαθούσα ακόμα να μιλήσω στο άτομο που φαινόταν να είναι υπεύθυνο. Προσπαθούσα να πω: «δεν μπορείτε να με πετάξετε πίσω, αυτό είναι παράνομο, έχετε αποδεχτεί το άσυλό μου». Εκείνος είπε «ok, ok περίμενε, έρχεται ο επικεφαλής... ok δεν θα σε στείλουμε πίσω». Μας έδιναν ελπίδες και δεν ξέρω γιατί το έκαναν. Μετά συνειδητοποίησα ότι μας ήθελαν σιωπηλούς ώστε να μην φωνάζουμε και να ωρνούμαστε, γιατί στην [τουρκική] πλευρά μπορεί να υπάρχουν στρατιωτικά φυλάκια... Τελικά ήρθε ο επικεφαλής... μου είπε «τι θέλεις;» και εγώ είπα «Θέλω να μείνω, δεν μπορείς να με στείλεις πίσω, θέλω άσυλο εδώ»... Με κοίταξε στα μάτια και είπε [στα αγγλικά] «εδώ είναι η χώρα μου, δεν σε θέλω. Φύγε από εδώ, δεν θέλω να σε ξαναδώ».

Αζάντ, ένας Κούρδος 25 ετών από την Τουρκία ο οποίος επαναπροωθήθηκε το καλοκαίρι του 2020.²⁴

«Κάποιος από την ομάδα ζήτησε άσυλο, αλλά εκείνοι [αναφέρεται στα άτομα που επάνδρωναν τον χώρο κράτησης] δεν έδωσαν σημασία».

Αμίρα, γυναίκα από τη Συρία, 24 ετών, η οποία επαναπροωθήθηκε τον Δεκέμβριο του 2020.²⁵

Ούτε ένα από τα άτομα με τα οποία συνομίλησε η Διεθνής Αμνηστία δεν ερωτήθηκε σχετικά με την ανάγκη του για προστασία, δεν ερωτήθηκε για το μεταναστευτικό καθεστώς του στην Ελλάδα, ή δεν έγινε μια εκτίμηση των ατομικών συνθηκών του. Ακόμα και στις λίγες περιπτώσεις όπου άνθρωποι αμφισβήτησαν τους κρατικούς υπαλλήλους που τους επαναπροωθούσαν ή τους είχαν υπό κράτηση, τους αρνήθηκαν τα δικαιώματά τους. Είναι αξιοσημείωτο ότι δύο από τις τεκμηριωθείσες περιπτώσεις περιλαμβάνουν έναν καταγεγραμμένο αιτούντα άσυλο και έναν αναγνωρισμένο πρόσφυγα στην Ελλάδα, οι οποίοι, παρά την επίδειξη στοιχείων για το καθεστώς τους, εντούτοις απελάθηκαν.

Παρότι οι άνθρωποι δεν έχουν αυτόματα δικαίωμα να λάβουν προστασία, ο οποιοσδήποτε έχει δικαίωμα να ζητήσει άσυλο, μεταξύ άλλων σύμφωνα με το Άρθρο 18 του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ε.Ε., και δικαιούται μια εξατομικευμένη εκτίμηση των αναγκών προστασίας πριν από μια απόφαση επιστροφής.²⁶

Επιπλέον, σε κανένα από τα άτομα με τα οποία συνομίλησε η Διεθνής Αμνηστία, ή στις οικογένειες που τα συνόδευαν, δεν δόθηκε πρόσβαση στο δικαίωμά τους σε κατάλληλη διαδικασία για να προσβάλλουν τους λόγους για τις απελάσεις τους: όλες οι απελάσεις υπήρξαν παράνομες σύμφωνα με το εθνικό και το διεθνές δίκαιο ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Ειδικότερα, η μη παροχή μιας εκτίμησης των ατομικών

²⁴ Συνεντεύξεις στις 17, 19 και 20 Φεβρουαρίου 2021.

²⁵ Συνέντευξη στις 23 Φεβρουαρίου 2021.

²⁶ Άρθρο 18, Δικαίωμα στο άσυλο, Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ε.Ε. Επίσης: UN General Assembly, New York Declaration for Refugees and Migrants: resolution / adopted by the General Assembly, 3 Οκτωβρίου 2016, A/RES/71/1, παρ. 27 και 67; UN General Assembly, Universal Declaration of Human Rights, 10 Δεκεμβρίου 1948, 217 A (III), Άρθρο 14.

περιστάσεων και κινδύνων πριν την απέλαση συνιστά παραβίαση της αρχής της μη-επαναπροώθησης.²⁷

4. ΕΠΑΝΑΠΡΟΩΘΗΣΕΙΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΝΔΟΧΩΡΑ

«Προτού μπω στο λεωφορείο, έδειξα στην αστυνομία την κάρτα ασύλου μου, μου την πήραν, την έσκισαν, και μου είπαν να μπω στο λεωφορείο»

Ναμπίλ, Σύρος 31 ετών, καταγεγραμμένος αιτών άσυλο στην Ελλάδα

Ως παράνομο και επιθετικό μέσο ελέγχου των συνόρων, οι επαναπροωθήσεις συνήθως συμβαίνουν όταν άνθρωποι διασχίζουν σύνορα ή λίγο μετά. Ωστόσο, η πρακτική των επαναπροωθήσεων στην Ελλάδα είναι τόσο εδραιωμένη ώστε οι ερευνητές/-ριες της Διεθνούς Αμνηστίας κατέγραψαν τέσσερις περιπτώσεις όπου οι πληττόμενοι άνθρωποι είχαν καταχωρημένο καθεστώς προστασίας στην Ελλάδα ή βρίσκονταν στην χώρα ημέρες ή εβδομάδες νωρίτερα, και συνελήφθησαν βαθιά μέσα στην ενδοχώρα.²⁸ Κατά το πρώτο μισό του 2020, άλλες ΜΚΟ επίσης κατέγραψαν συλλήψεις και επαναπροωθήσεις από εγκαταστάσεις στην βόρεια Ελλάδα, συμπεριλαμβανομένου του προσφυγικού καταυλισμού στα Διαβατά και του προαναχωρησιακού κέντρου στο Παρανέστι της Δράμας.²⁹

Επαναπροωθήσεις καταγεγραμμένων αιτούντων άσυλο και προσφύγων παραβιάζουν την Σύμβαση για τους Πρόσφυγες του 1951, σχετική νομοθεσία της Ε.Ε. και την απαγόρευση συλλογικών απελάσεων, καθώς το καθεστώς των πληττόμενων αποδεικνύει ότι η Ελλάδα ανέλαβε επισήμως ευθύνη απέναντί τους.³⁰ Οι επαναπροωθήσεις είναι παράνομες ανεξάρτητα από το πότε συνέβησαν ή από το εάν οι επαναπροωθούμενοι/-ες είναι χωρίς χαρτιά. Παρόλα αυτά, όταν αφορούν ανθρώπους με θεμελιωμένη παρουσία ή οικογενειακούς δεσμούς σε μια χώρα, αυτές οι επιστροφές έχουν τεράστιες επιπτώσεις στα άτομα και στην κοινότητα:

²⁷ Όπως προσδιορίζεται στην υποσημείωση 7. Η ανάγκη για μια εξατομικευμένη εκτίμηση των ατομικών συνθηκών των επιστρεφόμενων προτού υπάρξει μια απόφαση επιστροφής που θα τους εξέθετε σε κινδύνους πηγάζει από την νομολογία του ΕΔΔΑ όσον αφορά το Άρθρο 3 και το Άρθρο 4 του 4^{ου} Πρωτοκόλλου (Απαγόρευση Ομαδικής Απέλασης), μεταξύ άλλων: ECtHR, *F.G. v. Sweden*, Αίτηση υπ' αριθμόν 43611/11, 16 Ιανουαρίου 2014, hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22itemid%22%3A%22001-140020%22%7D, παρ. 33-34. Αναφορικά με υποθέσεις που αφορούν ανθρώπους στα χερσαία και τα θαλάσσια σύνορα βλ.: ECtHR, *Hirsi Jamaa and Others v. Italy*, Αίτηση υπ' αριθμόν 27765/09, 23 Φεβρουαρίου 2021, hudoc.echr.coe.int/spa#%7B%22itemid%22%3A%22001-109231%22%7D; παρ. 183-186 και ECtHR, *N.D. and N.T. V. Spain*, Αιτήσεις υπ' αριθμ. 8675/15 και 8697/15, 13 Φεβρουαρίου 2020, hudoc.echr.coe.int/spa?i=001-201353, παρ. 178: "...η απαγόρευση της επαναπροώθησης περιλαμβάνει την προστασία των αιτούντων/-ουσών άσυλο σε περιπτώσεις τόσο μη εισδοχής όσο και απόρριψης στα σύνορα...".

²⁸ Σε αυτές τις περιπτώσεις, άνθρωποι συνελήφθησαν στην Αλεξανδρούπολη, στο λιμάνι της Ηγουμενίτσας, στην είσοδο του «προσφυγικού καταυλισμού Δράμας» κοντά στην πόλη της Δράμας, και σε ένα λεωφορείο που ταξίδευε προς την Καστοριά. Ένα από τα άτομα με τα οποία μίλησε η Διεθνής Αμνηστία ήταν αναγνωρισμένος πρόσφυγας και ένα δεύτερο ήταν καταγεγραμμένος αιτών άσυλο.

²⁹ BVMN, "Documented pushbacks from centers on the Greek mainland", 5 Μαΐου 2020, borderviolence.eu/press-release-documented-pushbacks-from-centres-on-the-greek-mainland.

³⁰ Amnesty International, *Frontier Europe*, (προαναφερθείσα) σ. 16.

απομακρύνουν βίαια τον έναν άνθρωπο από τον άλλο αφότου πίστεψαν ότι βρήκαν ασφάλεια.

ΝΑΜΠΙΛ: ΚΑΤΑΓΕΓΡΑΜΜΕΝΟΣ ΣΥΡΟΣ ΑΙΤΩΝ ΑΣΥΛΟ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ, ΣΥΛΛΗΦΘΕΙΣ ΣΤΗΝ ΗΓΟΥΜΕΝΙΤΣΑ

Ο Ναμπίλ, ένας Σύρος και καταγεγραμμένος αιτών άσυλο στην Ελλάδα από τα τέλη του 2019, είπε στην Διεθνή Αμνηστία ότι μόλις εισήλθε στο λιμάνι της Ηγουμενίτσας στην βορειοδυτική Ελλάδα στις 24 Ιουλίου 2020, σύντομα συνελήφθη από τρεις αστυνομικούς που του πήραν το τηλέφωνο.³¹

Μετά την σύλληψη, ο Ναμπίλ δήλωσε ότι κρατήθηκε επί δύο ημέρες σε έναν χώρο στο λιμάνι μαζί με άλλους άνδρες, συμπεριλαμβανομένων Κούρδων από το Ιράκ, Ιρανών και Αφγανών. Στο τέλος της δεύτερης ημέρας η ομάδα είχε φτάσει τα 30 άτομα. Ο Ναμπίλ ανέφερε ότι η αστυνομία του είπε ότι είχε συλληφθεί για παράνομη είσοδο στο λιμάνι και ότι θα μεταφερόταν στην Αθήνα και θα αφηνόταν ελεύθερος. Κατά τα λεγόμενά του, η παρουσία του στον χώρο κράτησης στην Ηγουμενίτσα ποτέ δεν καταγράφηκε.

Στις 27 Ιουλίου, η αστυνομία εξανάγκασε όλους τους κρατούμενους να ανέβουν σε ένα λεωφορείο και τους οδήγησε μετά από μια διαδρομή περίπου 10 ωρών σε έναν χώρο κράτησης στην περιοχή του Έβρου.³² Ο Ναμπίλ δήλωσε ότι, προτού εισέλθει στο λεωφορείο, η αστυνομία πήρε την κάρτα ασύλου του και την κατέστρεψε.³³ Είπε επίσης ότι και ο 30 άνθρωποι που βρίσκονταν μαζί του είχαν χαρτιά για να δείξουν την καταχωρημένη παρουσία τους στην Ελλάδα.

Ο Ναμπίλ και η ομάδα παραδόθηκαν σε έναν χώρο κράτησης που δεν είχε κάποιο σήμα ή διακριτικά, τον οποίο περιέγραψε ως μια «φυλακή κοντά σε έναν καταυλισμό». Ο Ναμπίλ και η ομάδα των κρατουμένων από την Ηγουμενίτσα υποβλήθηκαν σε έλεγχο με εκγύμνωση και, όταν τους επιτράπη να ντυθούν, οι αστυνομικοί από το λεωφορείο, και οι τρεις στρατιώτες τους χτύπησαν με κλομπ.

Ο Ναμπίλ βρέθηκε στον χώρο κράτησης μαζί με περίπου 70 ανθρώπους, συμπεριλαμβανομένων παιδιών. Το βράδυ της ίδιας ημέρας, η ομάδα μεταφέρθηκε στο ποτάμι και επαναπροωθήθηκε στην Τουρκία.

³¹ Σύμφωνα με τον Ναμπίλ: «Οι αστυνομικοί που έκαναν την σύλληψη ήταν λιμενικοί ή φύλακες. Φορούσαν στολές της αστυνομίας, οι οποίες ήταν μπλε/σκουρό μπλε, με ένα λογότυπο της ελληνικής αστυνομίας στην στολή». Συνέντευξη στις 27 Ιανουαρίου 2021.

³² Ο Ναμπίλ περιέγραψε το λεωφορείο ως μαύρο και με λογότυπα της αστυνομίας: «[ήταν] κλειστό, χωρίς παράθυρα και μόνο με μια μικρή τρύπα στην οροφή για να αναπνέεις». Μέσα στο λεωφορείο, ο Ναμπίλ και οι άλλοι κλείστηκαν σε μικρά «κελιά». Ο Ναμπίλ ανέφερε ότι ο οδηγός του λεωφορείου ήταν αστυνομικός με την ίδια στολή όπως οι αστυνομικοί στο λιμάνι, και άλλοι δύο αστυνομικοί βρίσκονταν μαζί τους στο λεωφορείο. Συνέντευξη της 27 Ιανουαρίου 2021. Η περιγραφή του λεωφορείου συνάδει με εκείνη που έκαναν άλλα θύματα μιας επαναπροώθησης από την Ηγουμενίτσα τον Μάιο του 2020. BVMN, “100+ detained without food for multiple days before pushback to Turkey”, 16 Μαΐου 2020, [borderviolence.eu/violence-reports/may-16-2020-0000-ladochori-greece/](https://www.borderviolence.eu/violence-reports/may-16-2020-0000-ladochori-greece/)

³³ Η Διεθνή Αμνηστία είδε αποδείξεις του καταχωρημένου καθεστώτος του Ναμπίλ στην Ελλάδα.

ΧΑΣΑΝ: ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΜΕΝΟΣ ΣΥΡΟΣ ΠΡΟΣΦΥΓΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ, ΣΥΛΛΗΦΘΕΙΣ ΣΤΗΝ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥΠΟΛΗ

Η Διεθνής Αμνηστία άκουσε μια παρόμοια ιστορία από τον **Χασάν**,³⁴ έναν 27χρονο Σύρο ο οποίος βρισκόταν στην Ελλάδα από τον Νοέμβριο του 2019. Ήταν αναγνωρισμένος πρόσφυγας όταν συνελήφθη και επαναπροωθήθηκε στην Τουρκία.

Ο Χασάν είπε στην Διεθνή Αμνηστία ότι στις 26 Σεπτεμβρίου 2020 έφτασε στην Αλεξανδρούπολη από μια μικρότερη πόλη στην βόρεια Ελλάδα όπου ζούσε. Βρισκόταν σε μια πλατεία της πόλης όταν τον πλησίασαν δύο ένστολοι: «Ξαφνικά ήρθαν δύο στρατιώτες, ο ένας φορούσε ανοιχτόχρωμη μπλε στολή, ο δεύτερος στρατιωτική στολή με παραλλαγή [...] Είχαν ένα φορτηγάκι [σαν κι αυτά] που χρησιμοποιούνται για να μεταφέρουν λαχανικά [...] Δεν έδειξαν κανένα σήμα, αλλά με σταμάτησαν και ζήτησαν να δείξω την ταυτότητά μου».³⁵

Ο Χασάν δεν είχε την πρωτότυπη ταυτότητά του εκείνη την ώρα, οπότε τους έδειξε ένα αντίγραφο το οποίο είχε στο κινητό του τηλέφωνο.³⁶ Τελικά, οι στρατιώτες τον ανάγκασαν να ανέβει σε ένα φορτηγάκι και τον οδήγησαν σε έναν χώρο κοντά στα σύνορα, 25 λεπτά απόσταση, το οποίο περιέγραψε ως «αστυνομικό τμήμα». Ο Χασάν είπε στην Διεθνή Αμνηστία: «Φτάσαμε στο αστυνομικό τμήμα στα σύνορα. Υπήρχαν στρατιωτικά καμιόνια γεμάτα «πρόσφυγες» [...]

Εκεί οι αστυνομικοί προσπάθησαν να πάρουν τον Χασάν στα καμιόνια μαζί με τον υπόλοιπο κόσμο: «Διαμαρτυρήθηκα κι είπα: «γιατί μου το κάνετε αυτό, έχω χαρτιά, είμαι νόμιμος». Ο Χασάν είπε ότι ο «διοικητής» εκνευρίστηκε και τον πήραν από το καμιόνι και τον έθεσαν υπό κράτηση. Κρατήθηκε για μια ημέρα και την νύχτα επαναπροωθήθηκε στην άλλη όχθη του ποταμού μαζί με μια ομάδα περίπου 100 ατόμων, συμπεριλαμβανομένων παιδιών.

ΤΑΡΙΚ ΚΑΙ ΡΙΜΑ: ΣΥΝΕΛΗΦΘΗΣΑΝ ΚΟΝΤΑ ΣΤΗ ΔΡΑΜΑ: «ΕΝΑΣ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΔΥΟ ΑΝΔΡΕΣ ΜΕ ΠΟΛΙΤΙΚΑ ΕΒΑΛΕ ΜΑΣΚΕΣ [ΓΙΑ COVID-19] ΣΤΑ ΠΡΟΣΩΠΑ ΜΑΣ ΜΕ ΤΑ ΧΕΡΙΑ ΤΟΥ. ΕΔΕΙΧΝΕ ΘΥΜΩΜΕΝΟΣ ΚΑΙ ΜΑΣ ΚΟΙΤΟΥΣΕ. ΕΝΙΩΣΑ ΟΤΙ ΜΑΣ ΜΙΣΟΥΣΕ. ΕΙΠΕ ΝΑ ΜΠΟΥΜΕ ΣΤΟ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΟ.»

³⁴ Πολλαπλές συνεντεύξεις, μεταξύ άλλων στις 4 και 9 Φεβρουαρίου 2021, 17 και 26 Μαρτίου 2021.

³⁵ Από όσο θυμάται ο Χασάν, ο αστυνομικός με τα μπλε ήταν περίπου 50 ετών και ψηλός, φορούσε μαύρες στρατιωτικές αρβύλες, έφερε χειροπέδες στην ζώνη του και ένα πιστόλι και είχε πολύ επιθετική συμπεριφορά. Ο ένστολος με την στολή παραλλαγής ήταν περίπου ίδιας ηλικίας και έφερε χειροπέδες και ένα κλομπ. Ούτε οι στολές ούτε το φορτηγάκι δεν είχαν λογότυπα, σήματα ή διακριτικά.

³⁶ Η Διεθνής Αμνηστία είδε αποδείξεις του καθεστώτος πρόσφυγα του Χασάν στην Ελλάδα.

Φωτογραφία του Τάρικ και της Ρίμα με τα παιδιά που ταξίδεψαν μαζί τους στο εν λόγω περιστατικό και το νεογέννητο μωρό τους (Ιούνιος 2021)

Ο Τάρικ και η Ρίμα, ένα νεαρό ζευγάρι από την Συρία που ταξίδευε μαζί με δύο μικρά παιδιά, συνελήφθησαν υπό ψευδή προσχήματα στο κέντρο διαμονής για πρόσφυγες κοντά στην πόλη της Δράμας στην Βόρεια Ελλάδα, κρατήθηκαν και τελικά απελάθηκαν.³⁷

Είπαν στην Διεθνή Αμνηστία ότι, αφότου πέρασαν στην Ελλάδα από την Τουρκία στις 11 Σεπτεμβρίου 2020, έφτασαν στο κέντρο διαμονής στην Δράμα με την πρόθεση να επανενωθούν με την μητέρα της Ρίμα, μια καταγεγραμμένη αιτούσα άσυλο στο κέντρο, και να ζητήσουν άσυλο εκεί.³⁸ Η δομή της Δράμας διευθύνεται από την Υπηρεσία Υποδοχής και Ταυτοποίησης της Ελλάδας με την υποστήριξη του ΔΟΜ.

Η οικογένεια παρέμεινε στο δωμάτιο της μητέρας της Ρίμα για δυο μέρες.³⁹ Την επόμενη Δευτέρα το πρωί, στις 14 Σεπτεμβρίου, η οικογένεια δήλωσε ότι παρουσιάστηκαν στο προσωπικό του κέντρου, συμπεριλαμβανομένου του διοικητή του, για να καταγραφούν. Ο Τάρικ ανέφερε ότι μια γυναίκα η οποία μιλούσε αγγλικά τους πήρε συνέντευξη για περίπου μία ώρα· μετά είπε σε αυτόν και στην υπόλοιπη οικογένεια ότι η αστυνομία θα ερχόταν να τους θέσει σε καραντίνα, μετά θα έπρεπε να τους καταγράψουν και τελικά να τους φέρουν πίσω το κέντρο. Ο Τάρικ περιέγραψε πώς, μετά από 30 και 75 λεπτά, δύο αυτοκίνητα της αστυνομίας κατέφθασαν στον χώρο.⁴⁰ Ένα από τα αυτοκίνητα κατευθύνθηκε στην συνέχεια προς την πόλη, ενώ ένας από τους αστυνομικούς έμεινε πίσω να φυλάει την οικογένεια.

³⁷ Το κέντρο υποδοχής της Δράμας, σε λειτουργία από το 2017, διευθύνεται από τις ελληνικές αρχές με την υποστήριξη του Διεθνούς Οργανισμού Μετανάστευσης, ο οποίος παρέχει υπηρεσίες υποστήριξης διαχείρισης χώρου στο κέντρο. Πληροφορίες για τον κέντρο είναι διαθέσιμες στο: greece.iom.int/el/locations/drama?page=3.

³⁸ Διεξήχθησαν πολλαπλές συνεντεύξεις, μεταξύ άλλων στις 12 Δεκεμβρίου 2020, 26 Φεβρουαρίου 2021, 8 Απριλίου 2021.

³⁹ Η οικογένεια πήρε αρκετές φωτογραφίες από αυτήν την επανένωση και έδειξε στην Διεθνή Αμνηστία αυτά τα στοιχεία, τα οποία είχαν τόσο ενδείξεις ώρας/ημερομηνίας όσο και στοιχεία τοποθεσίας κοντά ή μέσα στο κέντρο, συμπεριλαμβανομένης μιας φωτογραφίας που έδειχνε τον αριθμό του δωματίου της μητέρας της Ρίμα.

⁴⁰ Ο Τάρικ δήλωσε ότι και τα δύο αυτοκίνητα είχαν το λογότυπο της αστυνομίας στο πλάι και είχαν κόκκινα και μπλε φώτα. Περιέγραψε επίσης ότι οι αστυνομικοί στα αυτοκίνητα, δύο στο καθένα, φορούσαν σκούρες μπλε στολές με λογότυπα της αστυνομίας στους βραχίονες και τους ώμους και την επιγραφή «αστυνομία» στην πλάτη.

Κατόπιν κατέφθασε μια μαύρη BMW σεντάν με δύο άνδρες με μαύρα πολιτικά, οι οποίοι έφεραν χειροπέδες και όπλα. Στο πορτ μπαγκάζ του αυτοκινήτου ο Τάρικ είδε κάποια πράγματα που θεώρησε ότι είναι σύνεργα για «ξυλοδαρμό ή βασανισμό» και πλαστικές χειροπέδες. «Όταν το είδα αυτό, κατάλαβα ότι θα μας γυρνούσαν πίσω», θυμάται, περιγράφοντας το συναίσθημα απογοήτευσης που είχε για την κατάσταση τους. «Είδα [στην μητέρα της Ρίμα] ότι ήταν περίεργο που φορούσαν πολιτικά και υπήρχαν σύρματα στο αυτοκίνητο, αλλά εκείνη είπε ότι είχε μιλήσει με την [γυναίκα υπάλληλο] και εκείνη είχε πει ότι θα πηγαίναμε στην Κομοτηνή ή στην Καβάλα να καταγραφούμε».

Οι άνδρες οδήγησαν τον Τάρικ, την Ρίμα και τα παιδιά σε έναν χώρο τον οποίον περιέγραψαν ως «κέντρο κράτησης» ή «αστυνομικό τμήμα» στην πόλη της Κομοτηνής, όπως μπορούσε να δει ο Τάρικ από τον χάρτη στο τηλέφωνό του εκείνη την ώρα. Στο τμήμα «αστυνομικοί» τους έψαξαν, πήραν τα τηλέφωνα και τα πράγματά τους, και τους έβαλαν σε ένα κελί. Μετά από μερικές ώρες, κάποιοι από τους ίδιους αστυνομικούς τους πήραν από το κελί και τους παρέδωσαν σε δύο άνδρες με πολιτικά και κουκούλες (μπαλακλάβα) για να τους βάλουν σε ένα βαν όπου ήδη βρίσκονταν και άλλοι άνθρωποι. Η οικογένεια μεταφέρθηκε σε απομακρυσμένες εγκαταστάσεις στον Πόρο, επανδρωμένες με «στρατιώτες», κρατήθηκε μαζί με άλλους ανθρώπους για αρκετές ώρες μέχρι που βράδιασε, και τελικά επαναπροωθήθηκε στην αντίπερα όχθη του ποταμού μαζί με μια μεγαλύτερη ομάδα.

Η Διεθνής Αμνηστία επικοινωνήσε με τον ΔΟΜ Ελλάδας για τα γεγονότα που περιγράφηκαν παραπάνω.⁴¹ Παρότι ο ΔΟΜ υποστηρίζει ότι κανένα από τα μέλη του προσωπικού του δεν ήταν παρόντα κατά την άφιξη, η οργάνωση επιβεβαίωσε ότι η Υπηρεσία Υποδοχής και Ταυτοποίησης (Υ.Υ.Τ.) του κέντρου διαμονής στην Δράμα τους ενημέρωσε ότι μια τετραμελής οικογένεια (δύο ενήλικες και δύο παιδιά) χωρίς χαρτιά «έφθασαν αυθόρμητα» στο κέντρο στις 14 Σεπτεμβρίου και «παραπέμφθηκαν στην τοπική αστυνομία». Ο ΔΟΜ επίσης επιβεβαίωσε ότι λίγες ημέρες αργότερα, η μητέρα της Ρίμα τους ενημέρωσε ξεχωριστά σχετικά με την κράτηση και την επαναπροώθηση της οικογένειας. Ο ΔΟΜ δηλώνει ότι έθεσαν το περιστατικό στην Υ.Υ.Τ. τον Οκτώβριο του 2020, αλλά δεν έλαβαν καμία απάντηση.

Στις 4 Ιουνίου 2021, Η Διεθνής Αμνηστία ενημέρωσε την Υ.Υ.Τ. στην Ελλάδα και την Δράμα για το περιστατικό, θέτοντας ερωτήματα για την αποτυχία απάντησης στην αναφορά του ΔΟΜ. Στις 15 Ιουνίου 2021, ο Διοικητής του κέντρου υποδοχής στην Δράμα επιβεβαίωσε ότι μια μη καταγεγραμμένη τετραμελής οικογένεια είχε έρθει στο κέντρο στις 14 Σεπτεμβρίου 2020, και ότι, σύμφωνα με τις ελληνικές νομικές

⁴¹ Η Διεθνής Αμνηστία επικοινωνήσε με τον ΔΟΜ Ελλάδας μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου στις 12 Απριλίου 2021. Τα ερωτήματα απευθύνθηκαν στον Επικεφαλής της Αποστολής του ΔΟΜ στην Ελλάδα, Τζιανλούκα Ρόκο. Λαμβάνοντας υπόψη τον ρόλο παροχής υποστήριξης διαχείρισης χώρου του ΔΟΜ στο κέντρο υποδοχής στην Δράμα, ρωτήσαμε εάν θα μπορούσαν να επιβεβαιώσουν την εκδοχή των γεγονότων που λάβαμε από τα άτομα που επλήγησαν. Μετά από μερικές ανταλλαγές μηνυμάτων ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, στις 29 Μαΐου 2021, ο κ. Ρόκο επιβεβαίωσε τις πληροφορίες που αναφέρονται στο κείμενο.

διαδικασίες, η αστυνομία είχε ενημερωθεί για την άφιξη «ως η αρμόδια αρχή για να οδηγήσει τα νεοαφιχθέντα άτομα σε ένα Κέντρο Υποδοχής και Ταυτοποίησης».⁴²

5. «ΣΑΝ ΖΩΑ ΣΕ ΚΛΟΥΒΙ»: ΑΥΘΑΙΡΕΤΕΣ ΣΥΛΛΗΨΕΙΣ ΚΑΙ ΚΡΑΤΗΣΗ

«Μετά αρχίσαμε να ακούμε κραυγές από τα γειτονικά κελιά, έπαιρναν ανθρώπους έναν-έναν μέχρι που δεν έμεινε κανείς»

Αζάντ, ένας Κούρδος 25 ετών από την Τουρκία.⁴³

Η δήλωση στον παραπάνω τίτλο από την Αμίρα, μία γυναίκα από την Συρία.⁴⁴

Στις 12 υποθέσεις που τεκμηριώνονται από την Διεθνή Αμνηστία, τα άτομα δήλωσαν ότι κρατήθηκαν σε χώρους κράτησης για περιόδους που κυμαίνονταν από λίγες ώρες έως περισσότερο από μία μέρα, με κάποια να μεταφέρονται από τον έναν χώρο στον άλλο στο πλαίσιο των ίδιων επιχειρήσεων επιστροφής. Στις περισσότερες περιπτώσεις, τα άτομα τα οποία μίλησαν στην Διεθνή Αμνηστία περιέγραψαν τον χώρο κράτησης ως «φυλακή», «αστυνομικό τμήμα» ή «κέντρο κράτησης μεταναστών». Σε κάποιες περιπτώσεις, τα άτομα μπόρεσαν να αναγνωρίσουν και να εντοπίσουν τις εγκαταστάσεις που χρησιμοποιήθηκαν. Όπου αυτό δεν ήταν δυνατόν, τα άτομα συχνά παρείχαν περιγραφικές μαρτυρίες οι οποίες προσέδωσαν αξιοπιστία στον ισχυρισμό ότι χρησιμοποιήθηκαν επίσημες εγκαταστάσεις κράτησης ή της αστυνομίας. Η Διεθνή Αμνηστία έχει λόγους να πιστεύει ότι η παρουσία των ατόμων υπό κράτηση ή τα στοιχεία τους ουδέποτε καταγράφηκαν.⁴⁵

5.1 ΑΥΘΑΙΡΕΤΗ ΚΡΑΤΗΣΗ

«Αρχικά, νόμιζα ότι ήταν ένα κανονικό σπίτι με κόκκινη σκεπή, και όταν μπήκα, είδα ότι δεν ήταν φυλακή γιατί δεν έμοιαζε με φυλακή. Αλλά μετά είπαν ότι θα πρέπει να μείνεις σ' αυτό το δωμάτιο, οπότε συνειδητοποίησα ότι ήταν φυλακή.»

⁴² Μήνυμα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου της 15^{ης} Ιουνίου 2021 από τον Τουτουντζόγλου Δημήτριο, Διοικητή του Κέντρου Υποδοχής Μεταναστών Δράμας. Η επικοινωνία δεν παρείχε πληροφορίες σχετικά με ενέργειες από την Υ.Υ.Τ. στην Δράμα μετά την αναφορά του περιστατικού από τον ΔΟΜ και δεν απαντούσε για την επιστροφή της οικογένειας στην Τουρκία.

⁴³ Συνέντευξη στις 17 Φεβρουαρίου 2021.

⁴⁴ Από συνέντευξη στις 23 Φεβρουαρίου 2021 με την Αμίρα, μια γυναίκα της οποίας η περίπτωση εξετάζεται σε αυτήν την έκθεση. Όταν μίλούσε για την περίοδο που βρέθηκε υπό κράτηση, η Αμίρα θυμόταν: «Νιώσαμε εξευτελισμένες/-οι σαν ζώα σε κλουβί».

⁴⁵ Η αυθαίρετη κράτηση παραβιάζει το δικαίωμα στην ελευθερία και στην ασφάλεια, το οποίο προστατεύεται – μεταξύ άλλων – από το Άρθρο 5 της ΕΣΔΑ. Οι κρατούμενοι/-ες θα πρέπει να ενημερώνονται άμεσα, σε μια γλώσσα που καταλαβαίνουν, για τους λόγους της σύλληψής τους και έχουν το δικαίωμα να προσβάλλουν την απόφαση κράτησης (Άρθρο 5(2) ΕΣΔΑ). Επίσης: UN Commission on Human Rights, Report of the Working Group on Arbitrary Detention (WGAD), 28 Δεκεμβρίου 1999, E/CN.4/2000/4, bit.ly/3gDSxnB, Παράρτημα II, Συμπέρασμα Νο. 5, Κατάσταση αναφορικά με τους μετανάστες/-ριες και τους αιτούντες/-ούσες άσυλο, εγγυήσεις για τα άτομα που βρίσκονται υπό κράτηση, Αρχή 4: “Οποιοσδήποτε αιτών/-ούσα άσυλο ή μετανάστης/-ρια, όταν τίθεται υπό κράτηση, θα πρέπει να υπογράφει σε ένα μητρώο [...] το οποίο να αναφέρει την ταυτότητα του ατόμου, τους λόγους της κράτησης και την αρμόδια αρχή η οποία αποφάσισε το μέτρο, καθώς και την ώρα και την ημερομηνία κατά την οποία μετέχθη και αφέθηκε ελεύθερο».

Ουλφάτ, μια γυναίκα από τη Συρία η οποία κρατήθηκε και επαναπροωθήθηκε τον Δεκέμβριο του 2020.⁴⁶

Οι 12 περιπτώσεις κράτησης που τεκμηριώθηκαν από την Διεθνή Αμνηστία φαίνεται να έχουν λάβει χώρα πέρα από οποιαδήποτε επίσημη διαδικασία ή νομικό πλαίσιο. Ως τέτοιες, η Διεθνής Αμνηστία έχει την άποψη ότι όλα τα εν λόγω άτομα υπέστησαν αυθαίρετη κράτηση.

Ορισμένα άτομα μπόρεσαν να συμπεράνουν ότι κρατούνταν υπό αμφιλεγόμενες συνθήκες και/ή ότι θα επιστρέφονταν με βάση στοιχεία που έβλεπαν ή πληροφορίες από συγκρατούμενους/-ες.

ΑΖΑΝΤ: ΚΟΥΡΔΟΣ 25 ΕΤΩΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΑ Ο ΟΠΟΙΟΣ ΚΡΑΤΗΘΗΚΕ ΣΕ ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΟ ΤΜΗΜΑ

Ο Αζάντ συνελήφθη και κρατήθηκε σε κάτι το οποίο περιέγραψε ως επίσημο αστυνομικό τμήμα, με διακριτικά και σημαίες στην πόρτα. Ο Αζάντ μας είπε ότι «υπήρχαν επιγραφές στα τουρκικά, κουρδικά, αγγλικά για τα δικαιώματα των προσφύγων στον τοίχο.»

Ο Αζάντ διέφυγε από την Τουρκία προς την Ελλάδα το καλοκαίρι του 2020 για να ζητήσει άσυλο εκεί. Την ίδια μέρα που διέσχισε τα σύνορα, τον σταμάτησαν τέσσερις άνδρες, τους οποίους περιέγραψε ως «στρατιώτες», πάνω σε ένα μικρό, μαύρο ημιφορτηγό. Επιπλέον άτομα και οχήματα, συμπεριλαμβανομένων ατόμων που έμοιαζαν αξιωματούχοι και οχημάτων των δυνάμεων ασφαλείας, κατέφθασαν στο σημείο. Τελικά, δύο άνδρες έκαναν έλεγχο στον Αζάντ, τον ανάγκασαν να ανέβει σε ένα βαν χωρίς παράθυρα και διακριτικά και τον μετέφεραν στον χώρο κράτησης όπου μια ομάδα περίπου 70 ατόμων, συμπεριλαμβανομένων παιδιών και ηλικιωμένων, κρατούνταν σε διπλανά κελιά.

Κατά την κράτηση, ο Αζάντ παρακαλούσε για ενημέρωση σχετικά με το καθεστώς του: «Ρωτούσα συνεχώς «τι θα γίνει με εμένα; δεν θα με καταγράψετε, δε θα μου πάρετε αποτυπώματα;», αλλά συνέχεια το ανέβαλαν λέγοντας, «όταν έρθει ο επικεφαλής, «αργότερα»». Σύμφωνα με τον Αζάντ, σε κανένα άλλο άτομο από όσα κρατούνταν μαζί του δεν δόθηκε πρόσβαση σε επίσημη διαδικασία καταγραφής.

Ο Αζάντ είπε στην Διεθνή Αμνηστία ότι το βράδυ της ίδιας ημέρας, σε αυτόν και τους συγκρατούμενούς του στο ίδιο κελί τους είπαν ότι θα αφήνονταν ελεύθεροι, αλλά όχι ότι θα απελαύνονταν. «Μετά αρχίσαμε να ακούμε κραυγές από τα γειτονικά κελιά, έπαιρναν ανθρώπους έναν-έναν μέχρι που δεν έμεινε κανείς». Αφότου βγήκαν, ο Αζάντ και άλλοι ξυλοκοπήθηκαν άγρια και στην συνέχεια επαναπροωθήθηκαν στην Τουρκία, μαζί με τους άλλους κρατούμενους/-ες.

⁴⁶ Συνέντευξη στις 11-12 Δεκεμβρίου 2020 και στις 10 Μαρτίου 2021.

Η ΚΡΑΤΗΣΗ ΑΙΤΟΥΝΤΩΝ/-ΟΥΣΩΝ ΑΣΥΛΟ ΚΑΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ/-ΡΙΩΝ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ

Παρότι οι υποθέσεις που τεκμηριώνονται σε αυτήν την έκθεση συνέβησαν εκτός νομικού πλαισίου, η Ελλάδα έχει προσφάτως αυστηροποιήσει το καθεστώς που διέπει την κράτηση πολιτών τρίτων χωρών. Το 2019 και το 2020, οι νομικές τροποποιήσεις όσον αφορά την νομοθεσία για την μετανάστευση και το άσυλο έδωσαν την δυνατότητα για εκτεταμένη χρήση κράτησης κατά την διάρκεια των διαδικασιών επιστροφής και ασύλου,⁴⁷ κατά σαφή παραβίαση των διεθνών και ευρωπαϊκών προτύπων.⁴⁸ Η προαναχωρησιακή κράτηση στην Ελλάδα μπορεί να διαρκέσει έως και 18 μήνες· αυτός ο χρόνος τώρα προσμετράται **ξεχωριστά** από την κράτηση κατά την διάρκεια της διαδικασίας ασύλου.⁴⁹ Υπάρχουν επίσης ανησυχίες σχετικά με την αποτελεσματικότητα των εγχώριων ένδικων μέσων όσον αφορά την προσφυγή εναντίον αποφάσεων κράτησης στην Ελλάδα.⁵⁰

Κατά το δίκαιο της Ε.Ε., οι πολίτες τρίτων χωρών μπορούν να κρατηθούν, μόνο για περιορισμένο χρόνο, για λόγους σχετικούς με την μετανάστευση υπό συγκεκριμένες συνθήκες στο πλαίσιο διαδικασιών ασύλου και προετοιμασίας μιας απόφασης επιστροφής.⁵¹

5.2 ΕΠΙΣΗΜΟΙ ΚΑΙ ΑΝΕΠΙΣΗΜΟΙ ΧΩΡΟΙ ΚΡΑΤΗΣΗΣ

Η Ελλάδα, και ειδικά η ιδιαίτερα στρατιωτικοποιημένη περιοχή του Έβρου, έχει μια μεγάλη συγκέντρωση χώρων σχεδιασμένων ή συχνά χρησιμοποιούμενων για την υποδοχή ή τον περιορισμό μεταναστών. Μια μη εξαντλητική λίστα εγκαταστάσεων στον Έβρο περιλαμβάνει: το Κέντρο Κράτησης Αλλοδαπών στην Κομοτηνή, το Κέντρο Υποδοχής και Κέντρο Κράτησης Αλλοδαπών στο Φυλάκιο, τις εγκαταστάσεις στον Πόρο (κυπό την αρμοδιότητα του Αστυνομικού Τμήματος και Τμήματος

⁴⁷ Amnesty International, *Submission on the proposed changes to the Greek Law on International Protection*, Οκτώβριος 2019, [bit.ly/30Bx06X](https://www.amnesty.org/en/documents/eur/25/2259/2020/). *Greece: Worrying Legal Developments for asylum-seekers and NGOs*, (Index: EUR/25/2259/2020), 4 Μαΐου 2020, [bit.ly/3h4MOZZ](https://www.amnesty.org/en/documents/eur/25/2259/2020/).

⁴⁸ UN WGAD, Revised Deliberation No. 5 on deprivation of liberty of migrants, 7 Φεβρουαρίου 2018, [bit.ly/3cLRDo4](https://www.refworld.org/docid/3cLRDo4.html), παρ. 12-24.

⁴⁹ Αυτό υπήρξε το αποτέλεσμα του νέου ελληνικού νόμου για την διεθνή προστασία. Ελλάδα, Νόμος 4636/2019 περί διεθνούς προστασίας και άλλες διατάξεις, ΦΕΚ 169/Α/1-11-2019, [asylumineurope.org/reports/country/greece/overview-legal-framework/](https://www.asylumineurope.org/reports/country/greece/overview-legal-framework/), Άρθρο 46.5.β. Amnesty International, *Submission on the proposed changes to the Greek Law on International Protection*, ό.π.

⁵⁰ European Council for Refugees and Exiles (ECRE), 2019 AIDA Report on Greece, σσ. 200-201.

⁵¹ Οδηγία 2013/33/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Ιουνίου 2013, σχετικά με τις απαιτήσεις για την υποδοχή των αιτούντων διεθνή προστασία, Άρθρο 8. Οι Αιτούντες άσυλο δεν θα πρέπει να αντιμετωπίζουν ποινές «εξαιτίας της παράνομης εισόδου ή παρουσίας τους»: UN Convention Relating to the Status of Refugees, 28 Ιουλίου 1951, [refworld.org/docid/3be01b964.html](https://www.refworld.org/docid/3be01b964.html), Άρθρο 31. Αυτός ο κανόνας υποστηρίζει την λεγόμενη «αρχή της μη-ποινικοποίησης».

Συνοριακής Φύλαξης Φερών»)⁵² καθώς και τμήματα συνοριακής φύλαξης και αστυνομικά τμήματα μεταξύ άλλων σε Μεταξάδες, Τυχερό, Σουφλί, Φέρες, Ίασμο,⁵³ Αλεξανδρούπολη, Διδυμότειχο, Ισαάκιο, Νέο Χειμώνιο, Ορεστιάδα.

Η χρήση επίσημων και ανεπίσημων χώρων κράτησης για την αυθαίρετη κράτηση ανθρώπων έχει καταγγελθεί στην Ελλάδα. Αυτή είναι η περίπτωση των εγκαταστάσεων στον Πόρο, όπου διατηρείται ένα ασαφές νομικό καθεστώς στο σύστημα κράτησης της Ελλάδας. Τον Μάρτιο του 2020, οι New York Times τον περιέγραψαν ως έναν «μυστικό χώρο» για την κράτηση μεταναστών χωρίς επικοινωνία προτού επαναπροωθηθούν.⁵⁴ Η Ελληνική Αστυνομία έχει χρησιμοποιήσει τις εγκαταστάσεις για σκοπούς σχετιζόμενους με την μετανάστευση από το 2012, αλλά η έρευνα σημείωσε ότι από το 2015, έχει υπάρξει ελάχιστη επίσημη πληροφόρηση σχετικά με τον χώρο, υποδηλώνοντας την χρήση του ως «ανεπίσημου κέντρου κράτησης».⁵⁵

Από το 1999 έως το 2020,⁵⁶ η Επιτροπή για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων (CPT) του Συμβουλίου της Ευρώπης επισκέφθηκε τις εγκαταστάσεις που χρησιμοποιούνται για την κράτηση αλλοδαπών στον Έβρο, καλώντας συστηματικά την Ελλάδα να βελτιώσει τις συνθήκες κράτησης. Επανειλημμένα, συμπεριλαμβανομένου του 2011,⁵⁷ 2012,⁵⁸ 2014⁵⁹ και 2019,⁶⁰ η Επιτροπή κατήγγειλε υπερπληθυσμό, ακατάλληλες συνθήκες ή ισχυρισμούς από κρατούμενους/-ες στις εγκαταστάσεις στον Έβρο για κακομεταχείριση. Παρατηρήθηκε έλλειψη διαχωρισμού μεταξύ γυναικών και μη σχετιζόμενων ανύπαντρων ανδρών,⁶¹ καθώς και προβλήματα στην τήρηση μητρώων

⁵² CPT, Report to the Greek Government on the visit to Greece from 13 to 17 March 2020, Νοέμβριος 2020, παρ. 4.

⁵³ Τον Απρίλιο του 2013, η Διεθνής Αμνηστία επισκέφθηκε τα Κέντρα Κράτησης Μεταναστών στην Κομοτηνή και στο Φυλάκιο, τις εγκαταστάσεις που εκείνη την εποχή ορίζονταν ως «Κέντρο Πρώτης Υποδοχής Φυλακίου», τέσσερα τμήματα συνοριακής φύλαξης σε Μεταξάδες, Τυχερό, Σουφλί, Φέρες και ένα αστυνομικό τμήμα στον Ίασμο, για την έκθεση *Frontier Europe* (ό.π.).

⁵⁴ New York Times, “‘We Are Like Animals’: Inside Greece’s Secret Site for Migrants”, 10 Μαρτίου 2020, [nyti.ms/35vU0Hz](https://www.nytimes.com/2020/03/10/europe/greece-migrants.html).

⁵⁵ Karamanidou, Lena and Kasperek, Bernd, Hidden infrastructures of the European border regime: the Poros detention facility in Evros, Greece, 8 Μαρτίου 2020, respondmigration.com/blog-1/border-regime-poros-detention-facility-evros-greece

⁵⁶ CoE CPT, Reports to the Government of Greece on visits to Greece carried out: 1. from 25 May to 6 June 1997, CPT/Inf (2001) 18 [Part 1], 13 Σεπτεμβρίου 2001, rm.coe.int/16806964ee. 2. from 26 October to 2 November 1999, CPT/Inf (2001) 18 [Part 2], 13 Σεπτεμβρίου 2001, rm.coe.int/16806964f0. 3. from 23 September to 5 October 2001, CPT/Inf (2002) 31, 20 Νοεμβρίου 2002, bit.ly/3iNsk94. 4. from 27 August to 9 September 2005, CPT/Inf (2006) 41, 20 Δεκεμβρίου 2006, bit.ly/2THmVpa. 5. from 20 to 27 February 2007, CPT/Inf (2008) 3, 8 Φεβρουαρίου 2008, bit.ly/35taaRY. 6. from 19 to 27 January 2011, CPT/Inf (2012) 1, 10 Ιανουαρίου 2012, bit.ly/2S0LgG8. 7. from 4 to 16 April 2013, CPT/Inf (2014) 26, 16 Οκτωβρίου 2014, bit.ly/2SxwreI. 8. from 13 to 18 April and 19 to 25 July 2016, CPT/Inf (2017) 25, 26 Σεπτεμβρίου 2017, rm.coe.int/pdf/168074f85d. 9. from 10 to 19 April 2018, CPT/Inf (2019) 4, 19 Φεβρουαρίου 2019, rm.coe.int/1680930c9a. 10. from 13 to 17 March 2020, CPT/Inf (2020) 35, 19 Νοεμβρίου 2020, rm.coe.int/1680a06a86 and Public statement concerning Greece, CPT/Inf (2011) 10, 15 Μαρτίου 2011, bit.ly/3gDNvrf.

⁵⁷ CPT/Inf (2011)

⁵⁸ CPT/Inf (2012) 1

⁵⁹ CPT/Inf (2014) 26

⁶⁰ CPT/Inf (2019) 4

⁶¹ CPT/Inf (2012) παρ. 17 και CPT/Inf (2019), παρ. 89.

κράτησης.⁶² Μετά από μια επίσκεψη «ταχείας αντίδρασης» τον Μάρτιο του 2020, η CPT επανέλαβε πολλά από αυτά τα ευρήματα, εκφράζοντας την λύπη της για το ότι οι εκκλήσεις της από το 1997 «να αντιμετωπιστούν οι δομικές ανεπάρκειες στην πολιτική κράτησης μεταναστών στην Ελλάδα» απαντήθηκαν «είτε με απραξία είτε με μια μινιμαλιστική προσέγγιση από τις ελληνικές αρχές όσον αφορά την αντιμετώπιση των πολύ σοβαρών ανησυχιών που εγείρονται».⁶³

Κατά την επίσκεψή της το 2020, η CPT έκανε ανησυχητικές παρατηρήσεις όσον αφορά την κατάσταση των μητρώων κράτησης στον Έβρο. Η έκθεση αποσαφήνισε το καθεστώς των εγκαταστάσεων στον **Πόρο** ως έναν προσωρινό χώρο κράτησης «υπό την αρμοδιότητα του Αστυνομικού Τμήματος και του Τμήματος Συνοριακής Φύλαξης των Φερών» ο οποίος χρησιμοποιείται ως τέτοιος, «τουλάχιστον από τις 29 Φεβρουαρίου 2020», αλλά επεσήμανε την απουσία οποιασδήποτε ένδειξης καταγραφής ανθρώπων που κρατούνται εκεί, καθώς τα αρχεία φέρεται να «πετιούνται» από τους αστυνομικούς στο τέλος της ημέρας. Η CPT επεσήμανε ότι αυτή η πρακτική «προσδίδει αξιοπιστία» στους ισχυρισμούς ότι άνθρωποι κρατούνται στον Πόρο αυθαίρετα, και ότι ο χώρος «λειτουργήσε ως ενδιάμεσος σταθμός για την επαναπροώθηση μεταναστών».⁶⁴ Μετά την επίσκεψη, η CPT έκανε συστάσεις για την κατάλληλη καταγραφή των κρατουμένων στον Πόρο, σε απάντηση των οποίων η Ελληνική Κυβέρνηση στην Απάντησή της ισχυρίστηκε ότι ένα «Βιβλίο Κρατουμένων» τηρείτο πλέον.⁶⁵ Σε αντίθεση με αυτήν την δήλωση – όπως εξετάζεται λεπτομερώς παρακάτω – ένα ζεύγος Σύρων, ο Τάρικ και η Ρίμα, με τους οποίους συνομίλησε η Διεθνής Αμνηστία, ισχυρίστηκαν ότι κρατήθηκαν χωρίς επικοινωνία πρώτα στις εγκαταστάσεις στην Κομοτηνή και έπειτα στον χώρο κράτησης στον Πόρο, μαζί με περίπου 100 άτομα, και στην συνέχεια επεστράφησαν εξαναγκαστικά από εκεί, πρόσφατα, τον Σεπτέμβριο του 2020.

Η Διεθνής Αμνηστία ζήτησε εξηγήσεις από τις ελληνικές μεταναστευτικές και αστυνομικές αρχές για αυτό το περιστατικό, ζητώντας πρόσβαση στα αρχεία του «Βιβλίου Κρατουμένων» της εποχής. Παρότι αυτό το αίτημα δεν ικανοποιήθηκε, η απάντηση του Έλληνα Υπουργού Προστασίας του Πολίτη προς εμάς, της 12^{ης} Απριλίου 2021, επιβεβαίωσε ότι ο χώρος χρησιμοποιείται «μόνο ως χώρος για σύντομη παραμονή, μέχρι την μεταφορά των εντοπιζόμενων ατόμων στην Μονάδα Συνοριακού Ελέγχου των Φερών», και ότι τώρα δεν λειτουργεί. Προσθέτει, απαντώντας στους ισχυρισμούς ότι η **Ρίμα** και ο **Τάρικ** κρατήθηκαν επίσης στην Κομοτηνή, ότι «ουδέποτε εγκαθιδρύθηκε ένα κέντρο κράτησης στην περιοχή, ούτε υπήρξε περίπτωση

⁶² Το 2019 η CPT επεσήμανε την ελλιπή τήρηση μητρώων κράτησης σε κάποιους χώρους: : CPT/Inf (2019) 4, παρ. 81.

⁶³ CPT/Inf (2020) 35, παρ. 62.

⁶⁴ CPT/Inf (2020) 35, παρ. 24.

⁶⁵ CoE CPT, Response of the Greek Government to the report of the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) on its visit to Greece from 13 to 17 March 2020, CPT/Inf (2020) 36, 19 Νοεμβρίου 2020, rm.coe.int/1680a06a87, σ. 13.

ομαδικών απελάσεων, από την Κομοτηνή προς την Τουρκία, μέσω του ποταμού Έβρου.»⁶⁶

5.3 ΤΟΠΟΘΕΣΙΕΣ ΚΑΙ ΧΩΡΟΙ ΠΟΥ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΤΗΚΑΝ ΑΠΟ ΤΑ ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΑ ΑΥΤΗΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Τα άτομα που μίλησαν στην Διεθνή Αμνηστία δεν μπόρεσαν, στις περισσότερες περιπτώσεις, να ταυτοποιήσουν επακριβώς τις διάφορες τοποθεσίες στις οποίες βρέθηκαν κατά την διάρκεια της επιχείρησης, επειδή τα τηλέφωνα τους είχαν κατασχεθεί. Κατορθώσαμε να ταυτοποιήσουμε κάποιες τοποθεσίες με βάση τις λεπτομερείς περιγραφές τους.

⁶⁶ Απάντηση του Δημητρίου Μάλλιου, Υποστρατήγου της Ελληνικής Αστυνομίας και Προϊσταμένου του Κλάδου Αλλοδαπών και Προστασίας Συνόρων της Ελληνικής Αστυνομίας στην επικοινωνία και το αίτημα για ενημέρωση της Διεθνούς Αμνηστίας, 12 Απριλίου 2021, στο αρχείο της οργάνωσης.

ΧΑΣΑΝ: ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΟΣ ΣΤΟ ΤΜΗΜΑ ΣΥΝΟΡΙΑΚΗΣ ΦΥΛΑΞΗΣ ΤΥΧΕΡΟΥ

📍 ↓ Οι εγκαταστάσεις στο Τυχερό. Φωτογραφία: 30 Ιουλίου 2020, Google ©, 2021 Maxar Technologies.

Στην περίπτωση του Χασάν, η οποία εξετάζεται λεπτομερώς στο Κεφάλαιο 4, μπόρεσε να αναγνωρίσει την τοποθεσία κράτησής του.⁶⁷ Συνελήφθη από δύο άνδρες στην Αλεξανδρούπολη και ανέφερε ότι μεταφέρθηκε σε ένα «αστυνομικό τμήμα», το οποίο αργότερα αναγνώρισε ως το τμήμα συνοριακής φύλαξης **Τυχερού**, στον δήμο Σουφλίου.⁶⁸ Ο Χασάν κρατήθηκε στο Τυχερό για πάνω από μια ημέρα και την νύχτα επαναπροωθήθηκε στην αντίπερα όχθη του ποταμού μαζί με μια ομάδα περίπου 100 ατόμων, συμπεριλαμβανομένων παιδιών.

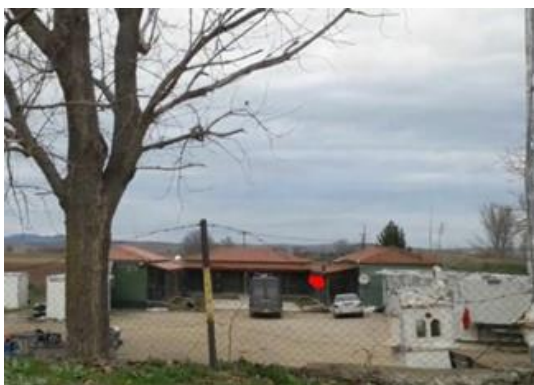
Η CPT επανειλημμένα παρατήρησε ότι τα μητρώα κρατουμένων στις εγκαταστάσεις κράτησης στον Έβρο είναι ακατάλληλα, και, αναφορικά με το Αστυνομικό Τμήμα και Τμήμα Συνοριακής Φύλαξης Τυχερού, συγκεκριμένα, επεσήμανε ότι η κράτηση ανθρώπων σε αυτόν τον χώρο στα αρχές του 2020 «δεν καταγράφηκε σε κανένα μητρώο».⁶⁹

⁶⁷ Μεταγενέστερες τηλεφωνικές συνεντεύξεις στις 4 και 9 Φεβρουαρίου, 17 και 26 Μαρτίου, 2 και 8 Απριλίου 2021.

⁶⁸ Ο Χασάν περιέγραψε τον χώρο ως εξής: “[...] δεν υπήρχε φράχτης γύρω [από τον χώρο] Η πρόσοψη ήταν γκρι, αλλά παλιά, οι τοίχοι από μέσα ήταν άσπροι. Η μυρωδιά μέσα στον θάλαμο της φυλακής ήταν πολύ άσχημη. Πίσω από το κτίριο υπήρχε μια σιδηροδρομική γραμμή. Το τμήμα ήταν σε έναν δρόμο [...] Υπήρχαν παράθυρα με κάγκελα. Δεν υπήρχε κύρια είσοδος, μόνο δύο δωμάτια. [...] Το κτίριο αποτελείται από ένα μεγάλο κελί φυλακής και ένα γραφείο. Τα δύο δωμάτια αποτελούσαν μέρος του ίδιου κτιρίου αλλά είναι διαχωρισμένα. Μπορούσα να δω το γραφείο όταν με έψαξαν μπροστά στο κτίριο [...] ο θάλαμος [της φυλακής] ήταν μακρύς, περίπου 20x7. Υπήρχαν τρία μεταλλικά κρεβάτια. Υπήρχε μια πόρτα που χώριζε το δωμάτιο της τουαλέτας, με τρεις τουαλέτες μέσα οι οποίες δεν λειτουργούσαν». Επιδείχθηκε στον Χασάν μια φωτογραφία του εσωτερικού του Τμήματος Συνοριακής Φύλαξης του Τυχερού, το οποίο αναγνώρισε ως τον τόπο κράτησής του. Η φωτογραφία είχε παρθεί από ένα βίντεο που είχε δημοσιευτεί από την Alarm Phone στο: bit.ly/3gwtRyv.

⁶⁹ Η CPT επέκτεινε τις συστάσεις της για την τήρηση μητρώων κράτησης για τον χώρο στο Τυχερό. CPT/Inf (2020) 35, παρ. 38.

ΤΑΡΙΚ ΚΑΙ ΡΙΜΑ: ΚΡΑΤΗΘΗΚΑΝ ΧΩΡΙΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ ΣΤΗΝ ΚΟΜΟΤΗΝΗ ΚΑΙ ΤΟΝ ΠΟΡΟ

← © Οι εγκαταστάσεις στον Πόρο, όπως επισημάνθηκαν από τον Τάρικ. Φωτογραφία της Λένας Καραμανίδου «Εικόνα 4: Στιγμιότυπο από βίντεο από τις εγκαταστάσεις του Πόρου», από το: Lena Karamanidou, Bernd Kasperek, 'Hidden infrastructures of the European border regime: the Poros detention facility in Evros, Greece', 8 Μαρτίου 2020. respondmigration.com/blog-1/border-regime-poros-detention-facility-evros-greece

Ο Τάρικ και η Ρίμα, των οποίων η υπόθεση εξετάζεται στο Κεφάλαιο 4, είπαν στην Διεθνή Αμνηστία ότι κρατήθηκαν χωρίς επικοινωνία σε δύο διαφορετικούς χώρους προτού επιστραφούν εξαναγκαστικά στις 14 Σεπτεμβρίου 2020. Το ζεύγος ανέφερε ότι αρχικά κρατήθηκε σε έναν χώρο κοντά στο κέντρο της πόλης της **Κομοτηνής**,⁷⁰ και στην συνέχεια μεταφέρθηκε σε έναν δεύτερο χώρο στον **Πόρο**. Με βάση πληροφορίες που έλαβε η οργάνωση, δεν καταγράφηκαν ούτε τους δόθηκε η δυνατότητα να ζητήσουν άσυλο σε καμία από τις δύο εγκαταστάσεις. Τελικά αναγνώρισαν τις δεύτερες ως τον χώρο στον οποίο αναφέρεται η CPT ως «εγκαταστάσεις κράτησης στον Πόρο υπό την αρμοδιότητα του Αστυνομικού Τμήματος και Τμήματος Συνοριακής Φύλαξης Φερών», που προαναφέρθηκαν.

Ο Τάρικ δήλωσε ότι η μεταφορά τους από την Κομοτηνή στον Πόρο διήρκεσε 1,5 ώρα.⁷¹ Παρείχε μια λεπτομερή περιγραφή της εμφάνισης των εγκαταστάσεων του Πόρου, περιγράφοντας μια αυλή και ένα πράσινο κτίριο που αποτελείται από τρία τμήματα (τα οποία περιέγραψε ως «ξύλινα σπιτάκια») με στέγη από κόκκινα κεραμίδια. Ο Τάρικ δήλωσε ότι εκείνος και η οικογένειά του κρατήθηκαν στο «σπιτάκι» στην δεξιά πλευρά. Οι ερευνητές/-ριες της Διεθνούς Αμνηστίας επέδειξαν στον Τάρικ και την Ρίμα την φωτογραφία από το χώρο κράτησης στον Πόρο (φωτογραφία αριστερά), και οι δυο τους επιβεβαίωσαν ότι ήταν το ίδιο μέρος όπου είχαν κρατηθεί. Το ζευγάρι έστειλε πίσω την φωτογραφία με επισημάνσεις για να δείξει πώς χρησιμοποιούνταν τα τρία τμήματα, υποδεικνύοντας ότι οι οικογένειες κρατούνταν στην δεξιά πλευρά, και τα [μεμονωμένα] άτομα στην αριστερή. Το τμήμα στην μέση ειπώθηκε ότι χρησιμοποιείτο από τους ανθρώπους που επάνδρωναν τον χώρο, οι οποίοι περιγράφηκαν ως «στρατιώτες». Ο Τάρικ εξήγησε: «Όταν φτάσαμε στο κέντρο κράτησης, υπήρχαν ήδη περίπου 120 πρόσφυγες [...] διαχώρισαν τις οικογένειες από τα άτομα ή τις γυναίκες από τους άνδρες». Κατά την άφιξη, οι

⁷⁰ Τα άτομα ανέφεραν ότι είχαν ακόμα τα τηλέφωνα τους στην κατοχή τους την ώρα της μεταφοράς τους σε αυτόν τον χώρο και μπόρεσαν να εντοπίσουν την τοποθεσία όπου βρίσκονταν σε έναν διαδικτυακό χάρτη. Οι εγκαταστάσεις περιγράφηκαν ως ένα κτίριο με ένα χολ και μια ξεχωριστή περιοχή κράτησης με διαφορετικά κελιά όπου κρατούνταν άλλοι αλλοδαποί, συμπεριλαμβανομένου ενός που φέρεται να εξέτιε ποινή φυλάκισης 15 ετών για λαθρεμπόριο.

⁷¹ Χρονικό πλαίσιο που συνάδει με τον μέσο χρόνο οδήγησης από την πόλη της Κομοτηνής στο χωριό του Πόρου.

ένστολοι υπέβαλαν σε έλεγχο την οικογένεια και άλλους/-ες στην ομάδα και κατέσχεσαν τα αντικείμενά τους, συμπεριλαμβανομένων των παπουτσιών. Κρατήθηκαν στον Πόρο για περίπου 3 ώρες.

Η ιστορία του Τάρικ και της Ρίμα φαίνεται να επιβεβαιώνει τις επισημάνσεις της CPT αναφορικά με την χρήση των εγκαταστάσεων του Πόρου «ως ενδιάμεσο σταθμό για την επαναπροώθηση μεταναστών».⁷²

5.4 ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΚΡΑΤΗΣΗΣ

«Μπήκα με το σακίδιό μου, χωρίς τα κορδόνια των παπουτσιών. Ακόμα είχα κάποια αίσθηση ασφάλειας, αλλά όταν βρέθηκα μέσα, γεμάτος λάσπες στο σορτς και τα ρούχα μου, παρατήρησα ότι έμοιαζε [το εσωτερικό του χώρου κράτησης] με κάτι σαν σκλαβοπάζαρο [...] υπήρχαν κάπου 7 θάλαμοι κράτησης, ο ένας δίπλα στον άλλον, με ίσως 10-15 [ανθρώπους] στον καθέναν και υπήρχαν κρεβάτια στους θαλάμους αλλά δεν είχαν καθόλου στρώματα επάνω, σκέτα σιδερένια κρεβάτια».

Αζάντ, επαναπροωθήθηκε το καλοκαίρι του 2020.

Οι συνθήκες στους χώρους κράτησης όπου κρατήθηκαν οι άνθρωποι περιγράφηκαν στις περισσότερες των περιπτώσεων ως απόλυτα ακατάλληλες και ανθυγιεινές. Οι περιγραφές για μη ύπαρξη τουαλετών ή για τουαλέτες που δεν λειτουργούσαν ήταν κοινές, και σε μια περίπτωση το άτομο είπε ότι άνδρες ουρούσαν και αφόδευαν στο πάτωμα ενός μικρού δωματίου. Σε άλλες, δεν υπήρχε νεροχύτης που να λειτουργεί ή πρόσβαση σε πόσιμο νερό, και στους ανθρώπους, συμπεριλαμβανομένων παιδιών, έλεγαν να πίνουν από την τουαλέτα. Η μυρωδιά αναφέρεται ότι ήταν απαίσια σε πολλές τοποθεσίες.

«Μέσα στον θάλαμο υπήρχαν παντού σκουπίδια. Μέναμε στο πάτωμα. Στον θάλαμο, άνδρες και γυναίκες έμεναν μαζί, οπότε ήταν πραγματικά άβολα, η μυρωδιά ήταν πολύ άσχημη... Επιτρεπόταν να περπατάμε στον θάλαμο αλλά δεν το κάναμε γιατί ήταν τόσοι πολλοί άνθρωποι που ήταν αδύνατο να περπατήσεις μέσα στον θάλαμο».

Ουλφάτ, μια γυναίκα από την Συρία που επεστράφη τον Δεκέμβριο του 2020.

«Ρώτησα, «γιατί δεν υπάρχει φαγητό, νερό; γιατί δεν υπάρχει κανονικό κρεβάτι;» Η αστυνομία είπε: «εδώ δεν είναι ξενοδοχείο· μπορείς να πας σε κρεβάτι όταν θα είσαι στην Τουρκία.»

Αζάντ, ένας Κούρδος 25 ετών από την Τουρκία

Κάποια από τα άτομα με τα οποία συνομίλησε η Διεθνής Αμνηστία είχαν κρατηθεί σε συνθήκες υπερπληθυσμού ή σε μικτές ως προς το φύλο ομάδες εκτός οικογενειακών μονάδων, συμπεριλαμβανομένων περιπτώσεων όπου υπήρχαν και παιδιά. Η Λίλα, μια

⁷² CPT/Inf (2020) 35, παρ. 24.

37χρονη γυναίκα από την Συρία, η οποία επαναπροωθήθηκε τον Νοέμβριο του 2020, δήλωσε ότι ο χώρος «είχε τόσο συνωστισμό που κανείς δεν μπορούσε να ξαπλώσει κάτω οπότε έγειρα το κεφάλι μου πάνω σε μια γυναίκα δίπλα μου». ⁷³ Σε δύο περιπτώσεις, οι χώροι περιγράφηκαν ότι φιλοξενούσαν έως και 100 άτομα πριν την επαναπροώθηση.

Παρότι η Διεθνής Αμνηστία δεν μπόρεσε να ταυτοποιήσει όλους τους περιγραφέντες χώρους ούτε να προσδιορίσει θετικά εάν χρησιμοποιήθηκαν επίσημοι ή ανεπίσημοι χώροι, η οργάνωση θεωρεί τους ισχυρισμούς των ανθρώπων με τους οποίους συνομίλησε αξιόπιστους. Το 2020, η CPT παρατήρησε ότι «ελλείψεις που παρατηρούνται στους περισσότερους, αν όχι όλους, τους χώρους όπου κρατούνται παράτυποι μετανάστες/-ριες περιλαμβάνουν μια έλλειψη συντήρησης του κτιρίου (ιδιαίτερα των υποδομών υγιεινής), ανεπαρκή φωτισμό και εξαερισμό, ανεπαρκή προσωπικά προϊόντα υγιεινής και καθαριστικά υλικά [...]» καθώς και «ακραίο υπερπληθυσμό που επικρατεί σε διάφορες εγκαταστάσεις». ⁷⁴

Οι συνθήκες κράτησης που αναφέρθηκαν από τα άτομα με τα οποία συνομίλησε η Διεθνής Αμνηστία εγείρουν ιδιαίτερες ανησυχίες καθώς έλαβαν χώρα κατά την διάρκεια της πανδημίας COVID-19. Άνθρωποι που εξαναγκάζονται να μοιραστούν έναν χώρο διαβίωσης και δεν μπορούν να εξασκήσουν επαρκώς την αυτό-απομόνωση ή να έχουν πρόσβαση σε προστατευτικά μέτρα, όπως στις περιγραφείσες περιπτώσεις αυθαίρετης κράτησης, διατρέχουν ιδιαίτερο κίνδυνο μόλυνσης.

5.5 ΚΡΑΤΗΣΗ ΚΑΙ ΚΑΚΟΜΕΤΑΧΕΙΡΙΣΗ ΠΑΙΔΙΩΝ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΩΝ ΣΕ ΑΥΞΗΜΕΝΟ ΚΙΝΔΥΝΟ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗΣ

«Μου συμπεριφέρθηκαν άσχημα... όταν έπρεπε να αλλάξω τις πάνες του παιδιού μου, δεν μου έδωσαν μια, παρότι είχαν πολλές καθώς είχαν κατάσχει από άλλους πρόσφυγες, και δεν με άφησαν να χρησιμοποιήσω τις δικές μου. Όταν τους ζητούσα κάτι, νομίζω απαντούσαν λέγοντας άσχημα λόγια ή κάνοντας αστεία. Μου φώναζαν, και μετά κοιτάζονταν μεταξύ τους και γελούσαν.»

Αμίρα, μια γυναίκα 24 ετών από την Συρία που κρατήθηκε μαζί με το παιδί της

«Μου πήραν το τηλέφωνο, τα χρήματα, το μπιμπερό για το μωρό και όλα μας τα υπάρχοντα, πήραν τις πάνες για το παιδί μας»

Ρίμα, κρατούμενη μαζί με τον σύζυγό της και δύο παιδιά τον Σεπτέμβριο του 2020.

Σε 10 περιπτώσεις, βρέθηκαν υπό κράτηση παιδιά, βρέφη, και/ή έγκυες γυναίκες. ⁷⁵ Άτομα ανέφεραν ότι δεν τους δόθηκε πρόσβαση σε βασικές προμήθειες για την υγεία

⁷³ Συνέντευξη στις 3 και 24 Φεβρουαρίου 2021.

⁷⁴ CPT/Inf (2020) 35, παρ. 62

⁷⁵ Υπάρχει αυξανόμενη συμφωνία ότι η κράτηση παιδιών μεταναστών ή αιτούντων άσυλο παραβιάζει το διεθνές δίκαιο και θα πρέπει να εξαιρεθεί. Joint publication of the Initiative for Children in Migration, Child immigration detention in the EU, Μάρτιος 2019, bit.ly/3xrAMi5; UN WGAD, Revised deliberation No. 5 on deprivation of liberty of migrants, 2 Ιουλίου 2018, A/HRC/39/45, bit.ly/3gyaTYA.

και την ασφάλεια των παιδιών τους, όπως πάνες ή τροφή για μωρά, ακόμα και από τις προμήθειες που είχαν φέρει μαζί τους, καθώς τα προσωπικά τους αντικείμενα είχαν κατασχεθεί.

6. ΣΩΜΑΤΙΚΗ ΒΙΑ ΚΑΙ ΠΡΑΞΕΙΣ ΠΟΥ ΘΕΤΟΥΝ ΣΕ ΚΙΝΔΥΝΟ ΖΩΗΣ

«Δεν αφήνουν πίσω τους καθόλου αποδείξεις, κι έτσι όταν επιστρέφουμε δεν μπορούμε να αποδείξουμε ότι υποστήκαμε βασανιστήρια».

Μούσταφα, άνδρας 32 ετών από το Μπένι Μελάλ του Μαρόκου.⁷⁶

Σε 17 από τα 21 περιστατικά τα οποία τεκμηρίωσε η Διεθνής Αμνηστία, άτομα είτε υπέστησαν άμεσα είτε έγιναν μάρτυρες σωματικής βίας σε διάφορες φάσεις μιας επαναπροώθησης. Οι αναφερόμενες κακοποιήσεις περιλάμβαναν χτυπήματα με ραβδιά ή κλομπ, κλωτσιές, γροθιές, χαστούκια. Σπρωξίματα, συχνά με σκοπό να εξαναγκάσουν άτομα να εισέλθουν σε βαν ή άλλα οχήματα, επίσης αναφέρθηκαν.

Κάποια άτομα περιέγραψαν σοβαρά τραύματα ως αποτέλεσμα της βίας: αναφορές για πιθανά κατάγματα οστών εξαιτίας των ξυλοδαρμών, μεταξύ άλλων της μύτης ενός άνδρα, του ποδιού ενός άλλου και, σε ένα ιδιαίτερα αποτρόπαιο περιστατικό, της σπονδυλικής στήλης ενός άνδρα, και του χεριού ενός άλλου.

Παρότι τα περιστατικά που περιγράφονται σε αυτήν την έκθεση δεν μπορούν να αποδοθούν οριστικά σε συγκεκριμένα επίσημα σώματα, με βάση τις μαρτυρίες όσων μίλησαν στην Διεθνή Αμνηστία, η οργάνωση πιστεύει ότι στις περισσότερες περιπτώσεις η βία διαπράχθηκε από άτομα τα οποία – λόγω της συμπεριφοράς και της εξάρτησής τους- παρουσίαζονταν ότι ασκούσαν καθήκοντα επιβολής του νόμου, σε κάποιες περιπτώσεις επιχειρώντας σε χώρους που έμοιαζαν επίσημοι ή οδηγώντας στρατιωτικά ή αστυνομικά οχήματα με διακριτικά, και/ή από άτομα που συνεργάζονταν με τα προηγούμενα. Είναι εύλογο το συμπέρασμα ότι οι περιγραφείσες πράξεις βίας διαπράχθηκαν «από ή με την προτροπή ή με την συναίνεση ή την συγκατάθεση ενός κρατικού αξιωματούχου ή άλλου ατόμου που δρούσε με επίσημη ιδιότητα.»⁷⁷

Ξυλοδαρμοί και άλλη σωματική βία που προκαλεί σωματική βλάβη μπορεί να συνιστά παραβίαση του δικαιώματος να μην υφίσταται κανείς βασανιστήρια ή άλλη απάνθρωπη ή ταπεινωτική μεταχείριση ή τιμωρία και ακόμα και του δικαιώματος στην ζωή, τα οποία προστατεύονται από τα Άρθρα 3 και 2 της ΕΣΔΑ, την οποία έχει κυρώσει η Ελλάδα.⁷⁸

Η Διεθνής Αμνηστία πιστεύει ότι, στις περισσότερες περιπτώσεις, οι πράξεις που αναφέρθηκαν από τα άτομα με τα οποία συνομίλησε συνιστούν παραβίαση της απαγόρευσης της απάνθρωπης ή ταπεινωτικής μεταχείρισης ή τιμωρίας. Η δριμύτητα

⁷⁶ Συνέντευξη στις 11 Ιανουαρίου 2021.

⁷⁷ UN CAT, Άρθρο 1.

⁷⁸ Και αντίστοιχες διατάξεις άλλων συνθηκών, συμπεριλαμβανομένου του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ε.Ε., Άρθρα 4 και 2.

της περιγραφείσας βίας και οι ισχυρές ενδείξεις εξευτελιστικής ή τιμωρητικής πρόθεσης πίσω από αυτήν, μας οδηγούν στο συμπέρασμα ότι κάποιες πράξεις συνιστούν βασανιστήρια. Θεωρούμε ότι αυτό ισχύει για τους ιδιαίτερα δριμείς ξυλοδαρμούς, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που είχαν ως αποτέλεσμα κατάγματα οστών, ή, όπως αναλύεται παρακάτω, για κάποιες περιπτώσεις ελέγχων με εκγύμνωση.

6.1 ΞΥΛΟΔΑΡΜΟΙ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΠΡΑΞΕΙΣ ΠΟΥ ΠΡΟΚΑΛΟΥΝ ΣΩΜΑΤΙΚΗ ΒΛΑΒΗ

«Χτυπήθηκα στο κεφάλι και έτρεχε αίμα από το αφτί μου. Είχα κάνει χειρουργείο για καταρράκτη, αλλά από τότε που χτυπήθηκα δεν μπορώ να δω καλά από αυτό το μάτι, βλέπω θολά».

Ναμπίλ, Σύρος από την Δαμασκό

«Οι τελευταίοι τρεις άντρες εξαναγκάστηκαν να γδυθούν τελείως, χωρίς εσώρουχα, και χτυπήθηκαν πάρα πολύ με ραβδιά και κλωτσιές και με τα χέρια. Ένας από αυτούς... τραυματίστηκε στο κεφάλι... Ολόκληρο το σώμα του καλύφθηκε από αίμα».

Τάρικ και Ρίμα, νεαρό ζευγάρι από την Συρία, του οποίου η περίπτωση εξετάστηκε στα Κεφάλαια 4-5.

Η ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΟΥ ΑΖΑΝΤ: ΕΝΣΤΟΛΟΙ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΕΣ ΣΥΝΕΡΓΑΖΟΝΤΑΙ ΣΕ ΞΥΛΟΔΑΡΜΟΥΣ, ΒΙΑ ΚΑΙ ΕΠΑΝΑΠΡΟΩΘΗΣΕΙΣ

Προτού επαναπροωθηθεί το καλοκαίρι του 2020, ο Αζάντ είχε κρατηθεί σε κάτι το οποίο περιέγραψε ως «επίσημο αστυνομικό τμήμα», όπου ένστολοι «αστυνομικοί» ήταν παρόντες με έναν άνδρα με μαύρα ρούχα και έναν άνδρα με πολιτικά.

Μετά την έξοδο από το κελί τους, θυμάται: «Όταν βγήκαμε έξω ήταν 10-12 άνθρωποι, όλοι με κουκούλες και όλοι φορούσαν μαύρα πολιτικά ρούχα, κάποιιοι έφεραν όπλα, κάποιιοι κλομπ. Μας έστησαν στον τοίχο και ένα από τα άτομα της ομάδας άρχισε να πηγαиноέρχεται μπροστά μας [...] τότε ξαφνικά από το πουθενά ένας από αυτούς άρχισε να μας χτυπά με το κλομπ». Ο Αζάντ δήλωσε ότι έναν άνδρα χωρίς κουκούλα με πολιτικά ο οποίος ήταν παρών στον ξυλοδαρμό, τον είχαν δει νωρίτερα στο αστυνομικό τμήμα.

«Μας έριξαν στο έδαφος, μας κλωτσούσαν και μας γρονθοκοπούσαν και εκείνο το άτομο [ο άνδρας χωρίς κουκούλα με πολιτικά] μου χαμογελούσε... Μας γρονθοκόπησαν, μας κλώτσησαν στο πρόσωπο και μετά πάτησαν με στρατιωτικές αρβύλες πάνω στα κεφάλια μας ενώ [οι άνδρες με τις κουκούλες] μας έβριζαν. Μπορούσα να δω τα 25 χρόνια της ζωής μου να περνούν ξανά μπροστά στα μάτια μου – και ήμουν πραγματικά θλιμμένος να βλέπω σε τι επίπεδο είχε φτάσει η ανθρωπότητα.»

Ο Αζάντ δεν πίστευε ότι οποιοδήποτε από τα 10-12 άτομα τα οποία ήταν παρόντα ή συμμετείχαν στον ξυλοδαρμό ήταν μεταξύ των αστυνομικών οι οποίοι ήταν παρόντες το πρωί. Ωστόσο, το γεγονός ότι ο ξυλοδαρμός συνέβη αμέσως μετά την έξοδό τους και στις εγκαταστάσεις ενός, καθώς φαίνεται, επίσημου χώρου κράτησης, και παρουσία ενός ατόμου το οποίο ήταν παρόν εντός του χώρου κράτησης κατά την διάρκεια της μέρας, μας κάνει να πιστεύουμε ότι ο ξυλοδαρμός και η επακόλουθη επαναπρόωθηση συνέβησαν υπό τον συντονισμό, υπό τις διαταγές, ή, τουλάχιστον, με την συναίνεση ελληνικών αρχών.

ΣΑΪΦ: ΞΥΛΟΚΟΠΗΘΗΚΕ ΜΑΖΙ ΜΕ ΑΛΛΟΥΣ ΟΙ ΟΠΟΙΟΙ ΕΙΧΑΝ ΣΠΑΣΜΕΝΑ ΚΟΚΑΛΑ, ΑΠΟ «ΣΤΡΑΤΙΩΤΕΣ»

← Φωτογραφία που στάλθηκε από τον Σαΐφ στους ερευνητές/-ριες της Διεθνούς Αμνηστίας για να καταδείξει τους μώλωπες που αποκτήθηκαν κατά τη διάρκεια ενός ξυλοδαρμού

Ο Σαΐφ,⁷⁹ ένας Σύρος 25 ετών ο οποίος ανέφερε ότι επαναπροωθήθηκε τέσσερις φορές τον Αύγουστο του 2020, είπε στην Διεθνή Αμνηστία ότι κατά την δεύτερη προσπάθειά του, λίγο μετά αφότου είχε διασχίσει το ποτάμι με μια ομάδα περίπου 60 ενηλίκων και παιδιών, τρεις άνδρες «έστησαν ενέδρα» στην ομάδα.

Οι άνδρες περιγράφηκαν ως «στρατιώτες» με μαύρες στολές και κουκούλες και με έναν γερμανικό ποιμενικό σκύλο. Είπαν στην ομάδα να ξαπλώσει στο έδαφος και να αφήσουν τα πράγματά τους μακριά. Ένας από τους στρατιώτες έβαλε τα τηλέφωνα των ατόμων σε μια μαύρη σακούλα, ενώ δύο άλλοι φρουρούσαν την ομάδα. Στην συνέχεια, κατέφθασαν δύο φορτηγά με τουλάχιστον 20 άνδρες που περιγράφηκαν ως «στρατιώτες με παραλλαγή».

Είπαν στον Σαΐφ και στην ομάδα να σταθούν γονατιστά σχηματίζοντας ένα κύκλο. Ένας από τους τρεις «στρατιώτες» ήρθε από πίσω τους και τους χτύπησε στα πόδια με ένα κλομπ. Ο Σαΐφ θυμήθηκε ότι «[ένας άνδρας] από την Δαμασκό προσπάθησε να διαφύγει. [Οι στρατιώτες με τις κουκούλες] είχαν έναν αστυνομικό γερμανικό ποιμενικό σκύλο, οπότε τον άφησαν και έτρεξε προς τον άνδρα και δεν τον άφησε να τρέξει, οπότε εκείνος έπεσε στο έδαφος. Ένας από τους στρατιώτες τον έφερε πίσω και τον ξεχώρισε από την υπόλοιπη ομάδα. Μετά, οι τρεις στρατιώτες με τα μαύρα πήραν αυτόν τον άνδρα και άρχισαν να τον ξυλοκοπούν... Τον ξυλοκόπησαν πάρα πολύ, όλο του το σώμα έγινε μπλαβί, και αίμα έτρεχε από το στόμα και την μύτη του... η γυναίκα του προσπάθησε να διαμαρτυρηθεί, στάθηκε όρθια και έκανε μερικά βήματα οπότε ένας από τους στρατιώτες την χτύπησε στο κεφάλι με ένα ραβδί.»

Αργότερα, καθώς τους ανάγκαζαν όλους/-ες να ανέβουν στα φορτηγά, οι στρατιώτες με τις κουκούλες έσπρωχναν οικογένειες και χτυπούσαν άτομα. Η ομάδα μεταφέρθηκε στην όχθη του ποταμού, όπου ο Σαΐφ θυμάται ότι είδε 30 με 35 άνδρες («στρατιώτες») με μαύρη εξάρτηση και κουκούλες οι οποίοι κρατούσαν αυτόματα όπλα, ραβδιά και φακούς.

Εκεί, συνέβη ένα δεύτερο αποτρόπαιο επεισόδιο. Δύο άντρες που περιέγραψε ως «Αφγανούς» προσπάθησαν να διαφύγουν αλλά σταματήθηκαν και ξυλοκοπήθηκαν

ανελέητα από τους στρατιώτες: «Ένας από αυτούς [είχε] το χέρι του σπασμένο και ο δεύτερος νομίζω ότι είχε σπάσει την σπονδυλική του στήλη. [Ο στρατιώτης] μετέφερε έναν από αυτούς και προσπάθησε να τον πετάξει στο ποτάμι, αλλά ένας άλλος στρατιώτης τον σταμάτησε.»

Ο Σαΐφ μας είπε ότι άλλοι στρατιώτες πήραν τους δύο τραυματισμένους άνδρες στην άλλη πλευρά του ποταμού, στην Τουρκία, με μια βάρκα: «Τους έβγαλαν έξω, τους ξάπλωσαν ανάσκελα και άρχισαν να μετακινούν εμάς τους υπόλοιπους/-ες.» Οι άνθρωποι της ομάδας «ήταν γονατιστοί στην σειρά. Εκείνοι που ταξίδευαν μόνοι ήταν πιο κοντά στο ποτάμι, οι οικογένειες πίσω... Ήμασταν η πρώτη ομάδα στην τουρκική πλευρά οπότε προσπαθήσαμε να βοηθήσουμε τους Αφγανούς αλλά όταν προσπαθήσαμε να τους μεταφέρουμε είπαν «σταματήστε, σταματήστε»... Ο δεύτερος άνδρας του οποίου νομίζω ότι είχε σπάσει η σπονδυλική στήλη δεν μπορούσε να κινηθεί καθόλου, δεν μπορούσε ούτε να κουνήσει τα χέρια του». Σύμφωνα με τον Σαΐφ, τούρκοι στρατιώτες και ένα ασθενοφόρο ήρθαν να βοηθήσουν τους τραυματίες.

6.2 ΒΙΑΙΟΙ Ή ΚΑΚΟΠΟΙΗΤΙΚΟΙ ΕΛΕΓΧΟΙ, ΣΥΜΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΟΜΕΝΩΝ ΕΛΕΓΧΩΝ ΜΕ ΕΚΓΥΜΝΩΣΗ

«Με ανάγκασαν να γδυθώ τελείως, ακόμα και χωρίς τα εσώρουχά μου... ήταν στον ανοιχτό χώρο μεταξύ των δωματίων οπότε οι άνθρωποι μπορούσαν να μας δουν. Η γυναίκα και τα παιδιά μου ήταν εκεί, και μπορούσαν να βλέπουν».

Αλί, ένας Σύρος που ταξίδευε με την σύζυγο και τα παιδιά του.⁸⁰

«Ζήτησαν από έναν άνδρα να γδυθεί, ακόμα και να βγάλει τα εσώρουχά του, και του ζήτησαν να κάτσει στις φτέρνες και να σηκωθεί, γιατί νόμιζαν ότι έκρυβε κάτι ανάμεσα στα πόδια του. Δεν τους ένοιαζε ότι υπήρχαν γυναίκες και παιδιά»

Ομάρ, ένας άνδρας 32 ετών από την Συρία.⁸¹

«Οι αρχές της Ελλάδας [περιγράφηκαν ως «στρατιώτες που δούλευαν στα σύνορα] ...μας ανάγκασαν να γδυθούμε εντελώς και μετά άρχισαν να μας ξυλοκοπούν. Δεν με έχουν ξυλοκοπήσει έτσι ποτέ στην ζωή μου.»

Μούσταφα, ένας άνδρας 32 ετών από το Μαρόκο

Άτομα είπαν στην Διεθνή Αμνηστία ότι υποβλήθηκαν σε ατομικούς ελέγχους και τα πράγματά τους κατασχέθηκαν, και, στις περισσότερες περιπτώσεις, δεν επιστράφηκαν.

⁷⁹ Συνέντευξη στις 5 Φεβρουαρίου 2021.

⁸⁰ Συνέντευξη στις 14 Δεκεμβρίου 2020 και στις 12 Μαρτίου 2021.

⁸¹ Συνέντευξη στις 2 Φεβρουαρίου 2021.

Σε ορισμένες περιπτώσεις, άνθρωποι ανέφεραν ότι οι έλεγχοι διενεργούνταν βίαια η συνοδεύονταν από επιθετική συμπεριφορά, και ότι γυναίκες υποβλήθηκαν σε έλεγχο από άνδρες αστυνομικούς ακόμα και όταν διαμαρτυρήθηκαν για αυτό. Σε ορισμένες περιπτώσεις υποβλήθηκαν σε έλεγχο και παιδιά.

ΟΜΑΡ: ΠΑΙΔΙΑ ΡΙΧΝΟΝΤΑΝ ΚΑΤΩ, ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΥΠΟΒΑΛΛΟΝΤΑΝ ΣΕ ΑΝΑΡΜΟΣΤΟΥΣ ΕΛΕΓΧΟΥΣ

Ο **Ομάρ**, ένας Σύρος 32 ετών, μας είπε ότι μόλις εισήλθε στην Ελλάδα, αστυνομικοί και πολίτες αναχαίτισαν την ομάδα και τους μετέφεραν βίαια πίσω στην όχθη του ποταμού. Εκεί, «στρατιωτικοί ή κομάντο» υπέβαλαν σε έλεγχο και ξυλοκόπησαν ορισμένους/-ες από αυτούς/-ες.

«Άνοιξαν την πόρτα του βαν και άρχισαν να [μας] κατεβάζουν βίαια... έναν-έναν μας έριχναν στο έδαφος, σαν να μην ήμασταν άνθρωποι. Το έκαναν σε όλους/-ες, ακόμα και σε γυναίκες και παιδιά.» Προσέθεσε: «Το σχέδιό τους ήταν να μας πληγώσουν όχι να μας κάνουν έλεγχο.»

Προσέθεσε: «Κατά την διάρκεια του ελέγχου χαστούκισαν ορισμένους/-ες από εμάς... με έψαξαν και με χαστούκισαν στο πρόσωπο και μετά με κλώττησαν και με γρονθοκόπησαν στο στομάχι. Είδα μια γυναίκα που δεν ήθελε να της κάνουν έλεγχο γιατί ήθελαν να την αγγίξουν, οπότε την χαστούκισαν στο πρόσωπο. Όλες οι γυναίκες ψάχτηκαν σε όλα τα σημεία του σώματός τους. Δεν τις ζήτησαν να βγάλουν ρούχα. [ο έλεγχος έγινε πάνω από τα ρούχα] με τα χέρια [δηλ. έλεγχος ψηλαφητά] παρότι η γυναίκα δεν δεχόταν να την ελέγξουν. Ήταν εξευτελιστικό καθώς ήταν άνδρας που έκανε σωματικό έλεγχο σε γυναίκα.»

Ένδεκα από τα 16 άτομα που συνομίλησαν με την Διεθνή Αμνηστία ανέφεραν ότι υπέστησαν ή έγιναν μάρτυρες περιστατικών όπου άνδρες εξαναγκάζονταν να γδυθούν για να υποβληθούν σε σωματικό έλεγχο, συχνά παρουσία άλλων, συμπεριλαμβανομένων γυναικών και παιδιών. Σε μία περίπτωση, άνδρες όχι μόνο εξαναγκάστηκαν να γδυθούν αλλά δεν τους έδωσαν πίσω τα ρούχα τους και τους ανάγκασαν να γυρίσουν πίσω με τα εσώρουχα.

ΛΙΛΑ: ΕΛΕΓΧΟΣ ΚΑΤΩ ΑΠΟ ΤΑ ΡΟΥΧΑ ΑΠΟ ΑΝΔΡΕΣ, ΜΑΡΤΥΡΙΑ ΓΙΑ ΡΙΞΙΜΟ ΓΥΜΝΟΥ ΑΝΔΡΑ ΣΤΟ ΠΟΤΑΜΙ

Η **Λίλα**, μια Παλαιστίνια 37 ετών από την Γάζα η οποία επαναπροωθήθηκε τον Νοέμβριο του 2020, είπε στην Διεθνή Αμνηστία για ένα περιστατικό στο οποίο έγινε μάρτυρας στο ποτάμι κατά την επαναπροώθηση: «Πριν μπούμε στην βάρκα, έκαναν πάλι σωματικό έλεγχο σε όλους και όλες και έμοιαζαν να ψάχνουν για χρήματα...

Ένας από τους άνδρες είχε ένα κινητό τηλέφωνο και τον ξυλοκόπησαν πολύ άσχημα. Τον κλώτσησαν, τον χτύπησαν με ραβδιά. Αργότερα τον ανάγκασαν να γδυθεί εντελώς, χωρίς ούτε τα εσώρουχα.»

Όταν οι άνθρωποι μεταφέρθηκαν στην άλλη όχθη του ποταμού σε μικρότερες ομάδες, αυτός ο άνδρας δεν επέστρεψε μαζί τους: «Κάποιοι είπαν να περιμένουμε γιατί θα χρειαζόταν βοήθεια, δεν μπορούσε να περπατήσει ούτε είχε ρούχα. Τρεις άνδρες τον περίμεναν στην όχθη. Οι στρατιώτες πέταξαν τον άνδρα στο ποτάμι και οι τρεις άνδρες αναγκάστηκαν να πέσουν στο ποτάμι για να τον πάρουν.»

Πρόσθεσε: «Αυτοί [«οι κομάντο»] έκαναν σωματικό έλεγχο στις γυναίκες κάτω από τα ρούχα τους σε ευαίσθητα σημεία. [...] Νιώθαμε πραγματικά ότι μας κακοποιούσαν αλλά δεν μπορούσαμε να κάνουμε τίποτα. [...] Τουλάχιστον στην φυλακή είχαν φέρει γυναίκες στρατιώτες να το κάνουν, αλλά άνδρες να κάνουν έλεγχο με αυτόν τον τρόπο [...] δεν έκαναν έλεγχο απλώς αλλά άγγιζαν σε σημεία... Όταν έκαναν έλεγχο στις γυναίκες, κανείς δεν τόλμησε να διαμαρτυρηθεί ή να κοιτάξει πάνω... Κατά την διάρκεια του ελέγχου, ένας από τους στρατιώτες έκανε σωματικό έλεγχο σε μια γυναίκα και μια γυναίκα δίπλα της προσπάθησε να δει πώς γίνονταν οι έλεγχοι και ο στρατιώτης την κλώτσησε στην πλάτη.»

Ως διαδικασίες οι οποίες εγγενώς παρεμβαίνουν στην προσωπική σφαίρα του ατόμου, την αξιοπρέπεια και την ακεραιότητά του, οι σωματικοί έλεγχοι ρυθμίζονται ενδελεχώς από το διεθνές δίκαιο ανθρωπίνων δικαιωμάτων· θα πρέπει να διενεργούνται από αρμόδιες κρατικές αρχές, ως μέρος θεσμικών διαδικασιών, και από άτομο του ίδιου φύλου.⁸² Θα πρέπει να λαμβάνει χώρα μια εκτίμηση της αναγκαιότητας, της νομιμότητας και της αναλογικότητας του ελέγχου⁸³ και θα πρέπει να διενεργείται με τα λιγότερο παρεμβατικά μέσα.⁸⁴ Δεν θα πρέπει να χρησιμοποιούνται «για να παρενοχλήσουν, να εκφοβίσουν ή να παρέμβουν χωρίς να υφίσταται ανάγκη στη ιδιωτικότητα ενός κρατουμένου.»⁸⁵

Παρεμβατικοί έλεγχοι «μπορούν να γίνονται μόνο όταν είναι απολύτως αναγκαίο.»⁸⁶ Οι έλεγχοι με εκγύμνωση και οι ενδοσωματικοί έλεγχοι οι οποίοι διεξάγονται με εξευτελιστικό τρόπο μπορεί να συνιστούν βασανιστήριο ή άλλη κακομεταχείριση.⁸⁷

⁸² Οδηγία 2013/32/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Ιουνίου 2013, σχετικά με κοινές διαδικασίες για τη χορήγηση και ανάκληση του καθεστώτος διεθνούς προστασίας, αιτιολογική σκέψη 35 and και Άρθρο 13· UN General Assembly, United Nations Rules for the Treatment of Women Prisoners and Non-Custodial Measures for Women Offenders (the Bangkok Rules), 6 Οκτωβρίου 2010, A/C.3/65/L.5, refworld.org/docid/4dcb0ae2.html, Κανόνας 19.

⁸³ UN General Assembly, United Nations Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners (the Nelson Mandela Rules), 8 Ιανουαρίου 2016, A/RES/70/175, refworld.org/docid/5698a3a4.html, Κανόνας 50.

⁸⁴ UN General Assembly, Code of conduct for law enforcement officials, 5 Φεβρουαρίου 1980, A/RES/34/169, refworld.org/docid/48abd572e.html, Άρθρο 2· UN Committee against Torture, Concluding Observations, Hong Kong Special Administrative Region of China, CAT/C/HKG/CO/4, 19 Ιανουαρίου 2009, παρ. 10, (συστάσεις α και β), digitallibrary.un.org/record/647022?ln=en.

⁸⁵ UN Mandela Rules, Κανόνας 51.

⁸⁶ UN Mandela Rules, Κανόνας 52· Amnesty International, *Combating torture and other ill-treatment – A manual for action*, (Index: POL 30/4036/2016), 11 Νοεμβρίου 2016, amnesty.org/download/Documents/POL3040362016ENGLISH.PDF, παραπομπές στην σημείωση 138.

⁸⁷ Amnesty International, *Combating torture and other ill-treatment*, υποσημείωση 140, η οποία αναφέρεται στο *Boodoo v Trinidad and Tobago*, HRC, UN Doc. CCPR/C/74/D/721/1996 (2002) παρ. 6.5, 6.7· Concluding Observations of CAT: Qatar, UN Doc. CAT/C/QAT/CO/1 (2006) παρ. 21, *López-*

Παράγοντες οι οποίοι θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κατά την εκτίμηση για το αν πληρούνται το κριτήριο περιλαμβάνουν την υποκειμένη «πρόθεση να ταπεινώσουν ή να εξευτελίσουν» των κρατικών υπαλλήλων που διενεργούν τον έλεγχο,⁸⁸ ή την παρουσία γυναικών κατά την διάρκεια ενός ελέγχου με εκγύμνωση ανδρών,⁸⁹ και τα δύο στοιχεία που ανέφεραν άτομα που συνομίλησαν με την Διεθνή Αμνηστία.

Άτομα τα οποία υπέστησαν τους ελέγχους και άλλη βία περιέγραψαν με συνέπεια εκείνους που ήταν υπεύθυνοι ως μη ταυτοποιημένους ένστολους κρατικούς υπαλλήλους και/ή πολίτες οι οποίοι κάποιες φορές συνεργάζονταν με τους προηγούμενους. Οι έλεγχοι που περιγράφηκαν παραπάνω πιθανώς συνέβησαν στο πλαίσιο μιας καθόλα αυθαίρετης και παράνομης διαδικασίας, και η Διεθνής Αμνηστία πιστεύει ότι οι ισχυρισμοί για ελέγχους με εκγύμνωση που περιγράφηκαν παραπάνω παραβίασαν την απαγόρευση απάνθρωπης ή ταπεινωτικής μεταχείρισης. Σε κάποιες από τις περιπτώσεις που τεκμηριώθηκαν, οι έλεγχοι με εκγύμνωση, όπως εκείνοι που συνοδεύτηκαν από σοβαρή σωματική βία, εξαιτίας της εγγενούς παρεμβατικότητάς τους, των ισχυρών ενδείξεων ότι διενεργήθηκαν με πρόθεση να εξευτελίσουν και να εκφοβίσουν, και του συνολικού πλαισίου στο οποίο έλαβαν χώρα, και της επακόλουθης ψυχολογικής και σωματικής βλάβης, μπορεί επίσης να συνιστούν βασανιστήριο.

6.3 ΘΑΝΑΤΟΣ ΩΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ ΜΗ ΔΙΑΣΩΣΗΣ

Το πέρασμα του ποταμού Έβρου μπορεί να παρουσιάζει σοβαρούς κινδύνους για τους ανθρώπους. Η Ελληνική Αστυνομία ενημέρωσε την Διεθνή Αμνηστία ότι μεταξύ Οκτωβρίου και Νοεμβρίου 2020, οι αρχές διεξήγαγαν τουλάχιστον τρεις επιχειρήσεις έρευνας και διάσωσης στην περιοχή, διασώζοντας «τουλάχιστον 35 άτομα».⁹⁰

ΜΟΥΣΤΑΦΑ: ΕΞΑΝΑΓΚΑΣΤΗΚΕ ΝΑ ΠΗΔΗΞΕΙ ΣΤΟ ΠΟΤΑΜΙ, ΕΙΔΕ ΕΝΑΝ ΑΝΔΡΑ ΝΑ ΠΑΡΑΣΥΡΕΤΑΙ ΕΝΩ ΟΙ ΕΝΣΤΟΛΟΙ ΚΟΙΤΟΥΣΑΝ ΑΠΡΑΓΟΙ

Ο Μούσταφα, ένας άνδρας από το Μαρόκο, μας είπε ότι αυτός και μια ομάδα άλλων δέκα ανδρών επαναπροωθήθηκαν νωρίς στις 30 Νοεμβρίου 2020, εξαναγκάστηκαν να πηδήξουν στο ποτάμι από μια φουσκωτή βάρκα που χρησιμοποιήθηκε για την μεταφορά τους, σε απόσταση 10-15 μέτρων από μια νησίδα.

Άλλος ένας άνδρας Μαροκινής καταγωγής ο οποίος δεν μπορούσε να κολυμπήσει και ήταν το τελευταίο άτομο που είχε απομείνει στην βάρκα, διαμαρτυρήθηκε

Álvarez v Honduras Inter-American Court (Ser. C) No. 149 (2006) παρ. 54(12), παρ. 107.· Βλ. επίσης European Prison Rules, Ιούνιος 2006, rm.coe.int/european-prison-rules-978-92-871-5982-3/16806ab9ae, Κανόνας 54.6-7.

⁸⁸ ECtHR, *Iwanczuk vs Poland*, Αίτηση υπ' αριθμόν 25196/94, 15 Νοεμβρίου 2001, παρ. 57-59· *Arai-Yokoi, Yutaka, Grading Scale of Degradation: Identifying the Threshold of Degrading Treatment or Punishment under Article 3 ECHR*, Netherlands Quarterly of Human Rights. 2003;21(3):385-421, corteidh.or.cr/tablas/r30903.pdf, *Lorse' and Others vs the Netherlands*, Απόφαση δικαστηρίου της 4 Φεβρουαρίου 2003, παρ. 70-74 και *McFeeley and Others vs UK*, No. 8317/78, 15 Μαΐου 1980, παρ. 60-61.

⁸⁹ *Arai-Yokoi, Yutaka*, υποσημείωση υπ' αριθμόν 129.

⁹⁰ Απαντητική επιστολή στην Διεθνή Αμνηστία από τον Δημήτριο Μάλλιο. Σύμφωνα με αυτήν, έξι σοροί ανασύρθηκαν από τον Έβρο από τις 30 Νοεμβρίου 2020 και μόνο δύο ταυτοποιήθηκαν.

δυνατά ενάντια στο να πηδήξει αλλά εξαναγκάστηκε να πέσει από την βάρκα έτσι κι αλλιώς. Ο Μούσταφα είπε: [Ο άνδρας] ούρλιαζε για βοήθεια, βυθιζόταν και ανέβαινε ξανά· οι στρατιώτες και οι άνδρες στην βάρκα απλά τον κοιτούσαν χωρίς να κάνουν τίποτα. Το νερό τον παρέσυρε μακριά και δεν τον ξαναείδαμε ποτέ.»

Την βάρκα φέρεται να οδηγούσαν δύο άτομα με πολιτικά, αλλά τέσσερα άτομα με στρατιωτικές στολές διηύθυναν την επιχείρηση από την ελληνική όχθη του ποταμού. Σύμφωνα με τον Μούσταφα, οι ένστολοι έδωσαν στους πολίτες ραβδιά τα οποία χρησιμοποίησαν για να εξαναγκάσουν τους ανθρώπους να πέσουν στο νερό. Ούτε οι πολίτες ούτε οι ένστολοι δεν έκαναν κάποια ενέργεια για να διασώσουν τον άνδρα στο νερό και έφυγαν από το σημείο όταν η υπόλοιπη ομάδα έφτασε στην νησίδα, παίρνοντας την βάρκα μαζί τους.

Η Διεθνής Αμνηστία έθεσε το περιστατικό σε επιστολή προς την Ελληνική Αστυνομία. Στην απάντησή της, της 12 Απριλίου 2021, η Αστυνομία δεν μπόρεσε να επιβεβαιώσει το περιστατικό.⁹¹

⁹¹ Απαντητική επιστολή προς την Διεθνή Αμνηστία από τον Δημήτριο Μάλλιο.

7 ΕΠΑΝΑΠΡΟΩΘΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΒΙΑΣΕΙΣ ΑΠΟ ΤΙΣ ΤΟΥΡΚΙΚΕΣ ΣΥΝΟΡΙΑΚΕΣ ΔΥΝΑΜΕΙΣ

«Δεν είδαμε τους στρατιώτες παρά αφού επιστρέψαμε, αλλά οι Τούρκοι στρατιώτες θα πρέπει να μας άκουσαν και ήρθαν. Ξυλοκόπησαν τους πάντες... πυροβολούσαν και με τα όπλα τους στον αέρα»

Η Φάραχ, μια γυναίκα από την Συρία η οποία ξυλοκοπήθηκε μαζί με μια ομάδα άλλων ανθρώπων αφότου επέστρεψε στην Τουρκία μετά από μια αποτυχημένη προσπάθεια να ταξιδέψει στην ελληνική ενδοχώρα.⁹²

Οι μαρτυρίες που άκουσε η Διεθνής Αμνηστία παρέχουν μια ανησυχητική εικόνα για τις συνεχιζόμενες πολιτικές εντάσεις μεταξύ τουρκικών και ελληνικών συνοριακών αρχών στην περιοχή του Έβρου. Οι άνθρωποι συνεχίζουν να χρησιμοποιούνται ως πιόνια σε ένα πολιτικό παιχνίδι,⁹³ κατά καιρούς γίνονται μπαλάκι του πινγκ-πονγκ από την μια όχθη του ποταμού στην άλλη, κάτι που θέτει χωρίς λόγο τις ζωές παιδιών και ενηλίκων σε κίνδυνο.

Άνθρωποι που συνομίλησαν με την Διεθνή Αμνηστία ανέφεραν μεταβαλλόμενη μεταχείριση από τις τουρκικές αρχές κατά την διάρκεια του ταξιδιού και/ή της επαναπροώθησης. Σε κάποιες περιπτώσεις, άνθρωποι ανέφεραν ότι οι τουρκικές αρχές (που περιγράφονταν ως «στρατιώτες» ή «αστυνομικοί») παρείχαν διάσωση, τροφή και νερό, και άλλη υποστήριξη στα θύματα επαναπροώθησης και διευκόλυναν την ιατρική φροντίδα για σοβαρά τραυματισμένους ανθρώπους.

Ωστόσο, η οργάνωση άκουσε επίσης ισχυρισμούς ότι Τούρκοι «αστυνομικοί» στα σύνορα του Έβρου απείλησαν άτομα που επιχειρούσαν να περάσουν στην Ελλάδα να μην επιστρέψουν στην Τουρκία και απώθησαν – ή επιχείρησαν να απωθήσουν – ανθρώπους πίσω στην Ελλάδα ή σε νησίδες στην μέση του ποταμού αφότου τους βρήκαν, δεν διέσωσαν άμεσα ανθρώπους εγκλωβισμένους σε μια νησίδα στο ποτάμι, ή χρησιμοποίησαν υπέρμετρη βία και ξυλοδαρμούς για να εκφοβίσουν ανθρώπους να μην επιστρέψουν ή να τους εμποδίσουν να επανεισέλθουν στην επικράτεια.⁹⁴

⁹² Interviews of 25 January and 3 February 2021.

⁹³ Amnesty International, *Europe: caught in a political game*, (ό.π.).

⁹⁴ Με βάση τις περιγραφές που δόθηκαν στην Διεθνή Αμνηστία, οι τουρκικές αρχές που περιγράφθηκαν ως «αστυνομικοί» φαίνεται να είναι αρχές συνοριακής δύναμης που ανήκει στην αστυνομία ή στον στρατό. Αυτά τα άτομα είναι σταθμευμένα κατά μήκος της μεθοριακής περιοχής και τα άτομα που συνομίλησαν με την Διεθνή Αμνηστία τα συνάντησαν είτε πριν διασχίσουν είτε μετά. Σε κάποιες

7.1 ΕΠΑΝΑΠΡΟΩΘΗΣΕΙΣ ΣΕ ΝΗΣΙΔΕΣ ΚΑΙ ΚΑΘΥΣΤΕΡΗΜΕΝΗ ΔΙΑΣΩΣΗ

Η Διεθνής Αμνηστία τεκμηρίωσε περιστατικά όπου τόσο ελληνικές όσο και τουρκικές αρχές εξανάγκαζαν ανθρώπους να μεταβούν σε νησίδες στον ποταμό Έβρο, πιθανόν ως μια τακτική να αποφύγουν τις ευθύνες για αυτούς και για την ασφάλειά τους.⁹⁵ Αυτές οι ενέργειες θα μπορούσαν να υποδεικνύουν συνεχιζόμενες τεταμένες σχέσεις μεταξύ των δύο κρατών, και θα μπορούσαν να συνιστούν μια προσπάθεια από την κάθε πλευρά να ωθήσει την άλλη να υποκύψει. Αυτές οι νησίδες δεν είναι μόνιμα πάνω από το νερό και είναι κυρίως εγκαταλειμμένες, μικρά κομμάτια γης τα οποία δεν παρέχουν κανένα καταφύγιο, τροφή ή πόσιμο νερό.

Η ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΟΥ ΜΟΥΣΤΑΦΑ: ΕΓΚΑΤΑΛΕΙΜΜΕΝΟΣ ΣΕ ΜΙΑ ΝΗΣΙΔΑ ΓΙΑ ΜΕΡΕΣ

Ο Μούσταφα, του οποίου η ιστορία περιγράφεται λεπτομερώς στο προηγούμενο κεφάλαιο,⁹⁶ μας είπε ότι επαναπροωθήθηκε μαζί με μια ομάδα 10 ανδρών και αφήθηκαν σε μια τέτοια νησίδα, όπου 30 άλλοι/-ες διαφόρων εθνικοτήτων βρίσκονταν ήδη εγκλωβισμένοι για μια εβδομάδα, συμπεριλαμβανομένων τριών γυναικών και μιας οικογένειας με τρία μικρά παιδιά.

Ο Μούσταφα μας είπε: «Το επόμενο πρωί [αργότερα εκείνη την ημέρα] προσπαθήσαμε να περάσουμε στην τουρκική πλευρά... περίπου 150 μέτρα μακριά. Προσπαθήσαμε να φτάσουμε στην τουρκική όχθη κρατώντας τα χέρια ο ένας του άλλου, γιατί το νερό δεν ήταν τόσο βαθύ, αλλά οι Τούρκοι στρατιώτες δεν μας επέτρεψαν να επιστρέψουμε και μας είπαν να γυρίσουμε στο νησί. Ήταν τέσσερις Τούρκοι στρατιώτες στην όχθη, και ένα περιπολικό που πηγαινοερχόταν κάθε 15 λεπτά περίπου. Οι στρατιώτες είχαν στρατιωτικές στολές και αυτόματα όπλα».

Ο Μούσταφα δήλωσε ότι οι τουρκικές αρχές επανειλημμένα τους είπαν ότι δεν είχαν εξουσιοδότηση να τους διασώσουν ή να τους επιτρέψουν να επανεισέλθουν στην τουρκική επικράτεια.

Την επόμενη ημέρα, η οικογένεια με τα παιδιά διασώθηκε από τις τουρκικές αρχές, αλλά σε κανέναν άλλον/-η δεν επιτράπη να φύγει. Όσοι/-ες ήταν εγκλωβισμένοι/-ες βρίσκονταν σε άθλιες συνθήκες λόγω κρύου και υγρού καιρού, «Ένας από τους άνδρες είχε ένα σπασμένο χέρι και εκείνοι [οι Έλληνες ένστολοι] του είχαν πάρει τα βαριά [ζεστά] ρούχα. Έβρεχε – ήταν πολύ μεγάλο βάσανο· δεν έχω αντιμετωπίσει ποτέ μου κάτι τέτοιο στο παρελθόν.»

περιπτώσεις, άτομα ανέφεραν ότι οδηγήθηκαν σε τουρκικές εγκαταστάσεις που περιγράφηκαν ως «στρατιωτικές βάσεις».

⁹⁵ Αυτές οι νησίδες αναδύονται και εξαφανίζονται στον ποταμό Έβρο ανάλογα με τις ροές, τον όγκο του νερού και τις εποχές.

⁹⁶ Συνέντευξη της 11 Ιανουαρίου 2021.

Η μαρτυρία του Μούσταφα υποδεικνύει ότι οι τουρκικές αρχές γνώριζαν την παρουσία τους, καθώς περιπολίες ήταν τακτικά παρούσες και ορατές από την νησίδα, και παρείχαν τροφή και νερό στην ομάδα κάθε δύο ημέρες. Από την ημερομηνία της επαναπροώθησης του Μούσταφα, οι τουρκικές αρχές δεν διέσωσαν τους ανθρώπους που παρέμεναν στην νησίδα επί τέσσερις ημέρες, μέχρι που τελικά βοηθήθηκαν από την AFAD, τον τουρκικό οργανισμό διαχείρισης καταστροφών.

7.2 ΑΠΕΙΛΕΣ, ΕΚΦΟΒΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΧΡΗΣΗ ΠΥΡΟΒΟΛΩΝ ΟΠΛΩΝ

«Όταν φτάσαμε στα τουρκικά σύνορα κρυβόμασταν από τον τουρκικό στρατό καθώς εάν μας έβλεπαν θα μας έστελναν πίσω στην Ελλάδα... αλλά καθώς περπατάγαμε μια στρατιωτική ομάδα σταμάτησε μπροστά μας και είπε πρέπει να γυρίσετε πίσω στην Ελλάδα. Τους είπα “σας παρακαλώ δεν μπορούμε να πάμε εκεί, δεν έχουμε τρόφιμα, χρήματα, νερό· δεν μπορούμε να πάμε πίσω στην Ελλάδα”».

Ουλφάτ, μια γυναίκα από την Συρία η οποία επεστράφη τον Δεκέμβριο του 2020

Σε εννέα περιστατικά, άτομα δήλωσαν ότι Τούρκοι ένστολοι τους εκφόβισαν ή τους απείλησαν είτε πριν είτε μετά που επιχειρήσαν να διασχίσουν τα σύνορα ή καθώς επιχειρούσαν να επανεισέλθουν στο τουρκικό έδαφος. Ο εκφοβισμός πριν διασχίσουν τα σύνορα συνέβη με την μορφή ευθέων ή υπαινικσόμενων απειλών να μην επιστρέψουν – τέσσερα άτομα είπαν στην Διεθνή Αμνηστία ότι Τούρκοι στρατιώτες βρήκαν αυτά και άλλα άτομα με τα οποία ήταν μαζί και τους φωτογράφησαν. Σε δύο από αυτά, Τούρκοι ένστολοι είπαν στις ομάδες ότι οι φωτογραφίες ήταν «για να τους θυμηθούν» εάν επέστρεφαν και σε ένα από αυτά τα δύο, ειπώθηκε ρητά στην ομάδα ότι θα τιμωρούνταν εάν επέστρεφαν.⁹⁷

Η Φάραχ, μια γυναίκα 32 ετών από την Ράκα της Συρίας, μας είπε ότι εκείνη και η ομάδα με την οποία ταξίδευε στα τέλη Νοέμβρη 2020 συνάντησαν τέσσερις Τούρκους στρατιώτες οι οποίοι τους ξυλοκόπησαν με ραβδιά, τους σημάδεψαν με τα όπλα, και έφτασαν στο σημείο να πυροβολήσουν με τα όπλα τους στον αέρα, καθώς επέστρεφαν από την Ελλάδα στην Τουρκία μετά από μια αποτυχημένη προσπάθεια να περάσουν στην ελληνική ενδοχώρα.⁹⁸ Πριν περάσουν τα σύνορα, η Φάραχ θυμήθηκε ότι οι ίδιοι στρατιώτες είχαν υπάρξει ευγενικοί απέναντί τους φέρνοντας φαγητό και «κάνοντας κουβεντούλα».

Σε δύο περιπτώσεις, συμπεριλαμβανομένης εκείνης της Φάραχ, άτομα είπαν στην Διεθνή Αμνηστία ότι Τούρκοι κρατικοί υπάλληλοι χρησιμοποίησαν πυροβόλα όπλα όταν συνάντησαν μια ομάδα η οποία μόλις είχε επιστρέψει από την ελληνική πλευρά του ποταμού. Στην περίπτωση της Φάραχ, τα χρησιμοποίησαν για να εκφοβίσουν την ομάδα της να κάνει στροφή και να περάσει προς την Ελλάδα, αλλά στην άλλη περίπτωση, οι Τούρκοι στρατιώτες περιγράφηκαν να πυροβολούν με τα όπλα στον

⁹⁷ Συνεντεύξεις με τέσσερα άτομα, Ιανουάριος και Φεβρουάριος 2021.

⁹⁸ Συνέντευξη στις 3 Φεβρουαρίου 2021.

αέρα και να κινούνται προς το ποτάμι ως αντίδραση στην πληροφορία ότι λάμβανε χώρα μια επαναπροώθηση.

Ο Χασάν, στον οποίο αναφερθήκαμε προηγουμένως, εξήγησε αυτό το περιστατικό. Είπε στην Διεθνή Αμνηστία τι του συνέβη αφότου εκείνος και η ομάδα του επαναπροωθήθηκαν: «Ο τουρκικός στρατός μας σταμάτησε και μας ρώτησε «Τι κάνετε εδώ;» Κάποιοι... απάντησαν ότι οι Έλληνες στρατιώτες μας γύρισαν πίσω μόλις τώρα. Όταν το άκουσε αυτό, εκείνος [ο στρατιώτης] πυροβόλησε στον αέρα και [οι τούρκοι στρατιώτες] άρχισαν να τρέχουν προς το ποτάμι». Ο Χασάν είπε ότι εκείνος και η ομάδα του άρχισαν να τρέχουν προς την αντίθετη κατεύθυνση από το ποτάμι αλλά άκουσαν πολλαπλούς πυροβολισμούς καθώς διέφευγαν.⁹⁹

7.3 ΚΡΑΤΗΣΗ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΡΟΦΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

ΑΜΙΡΑ: ΕΠΑΝΑΠΡΟΩΘΗΘΗΚΕ, ΚΑΤΟΠΙΝ ΚΡΑΤΗΘΗΚΕ ΣΕ ΤΟΥΡΚΙΚΗ «ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΒΑΣΗ» ΜΕ ΤΟ ΜΙΚΡΟ ΠΑΙΔΙ ΤΗΣ

Η Αμίρα και το νήπιό της υπήρξαν θύματα μαζικής επαναπροώθησης μαζί με πάνω από 100 ανθρώπους, από την Ελλάδα τον Δεκέμβριο του 2020, για να καταλήξουν να συλληφθούν και να κρατηθούν από Τούρκους ένστολους λίγο αργότερα. Η Αμίρα θυμάται: «Περπατούσαμε για περίπου μία ώρα όταν ήρθε ένα τουρκικό στρατιωτικό τζιπ. Ήταν πέντε στρατιώτες μέσα. Μας είπαν να κάτσουμε στο έδαφος, πήραν φωτογραφίες, όχι έναν-έναν αλλά πολλούς πρόσφυγες μαζί. Έκαναν κάτι τηλεφωνήματα και μετά ήρθε ένα μεγάλο στρατιωτικό καμιόνι και μας πήραν σε μια βάση. Μας ρώτησαν από πού είμαστε και από που μας επαναπροώθησαν. Μετά μας είπαν, “δεν θα γυρίσετε σπίτι, θα πρέπει να επιστρέψετε στην Ελλάδα”».

Η Αμίρα εξιστόρησε ότι αυτοί οι ένστολοι έθεσαν την ομάδα της υπό αυθαίρετη κράτηση για περίπου τέσσερις ώρες χωρίς πρόσβαση σε επικοινωνία με τον έξω κόσμο, σε κάτι στο οποίο εκείνη αναφέρθηκε ως «βάση» προτού τελικά αφήσουν 12 γυναίκες οι οποίες είχαν μικρά παιδιά μαζί τους να φύγουν.¹⁰⁰ Δεν ήταν όλοι όμως τόσο τυχεροί, και η Αμίρα είπε στην Διεθνή Αμνηστία ότι κατά το χρονικό διάστημα που κρατείτο οι Τούρκοι στρατιώτες πήραν μια μικρότερη ομάδα 20-30 ανθρώπων και τους είπαν ότι θα τους επέστρεφαν πίσω στην Ελλάδα. Τους πήραν με ένα καμιόνι και είπε ότι μετά από περίπου 15 με 20 λεπτά: «Ακούσαμε πυροβολισμούς – και όταν οι πρόσφυγες επέστρεψαν, οι Τούρκοι ένστολοι τους έφεραν [πίσω στην βάση], εκείνοι [οι πρόσφυγες] είπαν “φοβηθήκαμε ότι θα πεθαίναμε”».

Η ομάδα που επέστρεψε στην βάση είπε στην Αμίρα ότι μόλις πάτησαν το πόδι τους στην βάρκα, οι Έλληνες στρατιώτες ήταν στην όχθη και άρχισαν να πυροβολούν. Η βάρκα αναποδογύρισε και ο κόσμος έπεσε στα παγωμένα νερά και ήταν

⁹⁹ Συνέντευξη στις 17 Μαρτίου 2021.

¹⁰⁰ Η Αμίρα δεν ανέφερε οποιαδήποτε κακομεταχείριση κατά την κράτηση και δήλωσε ότι οι τουρκικές αρχές προσέφεραν φαγητό και χυμό για να φάνε και να πιούν οι άνθρωποι.

καταπαγωμένοι όταν επέστρεψαν στη βάση. Ευτυχώς, δεν αναφέρθηκαν τραυματισμοί από τους πυροβολισμούς.

Άνδρες, γυναίκες και τουλάχιστον ένα παιδί εξαναγκάστηκαν να παραμείνουν στην βάση αφού οι 12 γυναίκες με τα μικρά παιδιά αφέθηκαν ελεύθερες. Η Αμίρα κράτησε επαφή με κάποιους από τους ανθρώπους σε εκείνη την ομάδα, οι οποίοι της είπαν ότι οι τουρκικές αρχές κράτησαν την ομάδα για ολόκληρη την μέρα και περίμεναν το σούρουπο για να τους απωθήσουν ξανά πέρα από το ποτάμι στην Ελλάδα.

8 ΕΠΑΝΑΠΡΟΩΘΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΛΟΓΟΔΟΣΙΑ: ΟΙ ΚΑΛΥΤΕΡΑ ΤΕΚΜΗΡΙΩΜΕΝΕΣ ΠΑΡΑΒΙΑΣΕΙΣ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΠΟΥ «ΔΕΝ ΣΥΝΕΒΗΣΑΝ ΠΟΤΕ»

«Οι ελληνικές αρχές διαρκώς λένε ότι οι επαναπροωθήσεις είναι “fake news”. Ως δικηγόρος, άκουσα υποθέσεις που αφορούσαν πάνω από 200 ανθρώπους. Δεν μπορεί να ψεύδονται όλοι/-ες οι μετανάστες/-ριες και πρόσφυγες»

Esin Bozovalı, δικηγόρος στην Κωνσταντινούπολη.¹⁰¹

Επί χρόνια, η Ελλάδα απέτυχε να αναλάβει την ευθύνη ή να διεξάγει κατάλληλες έρευνες για τους ισχυρισμούς για επαναπροωθήσεις, επιλέγοντας αντίθετα να αρνείται ότι είναι συνηθισμένο να συμβαίνουν καθώς και την ανάμιξη των ελληνικών αρχών σε αυτές. Η σταθερή, μονότονη άρνηση των ισχυρισμών περί επαναπροωθήσεων είναι παντελώς αστήριχτη ενόψει των συσσωρευόμενων αποδείξεων που τεκμηριώνουν αυτήν την πρακτική.¹⁰²

Πέραν του συγκλονιστικού αριθμού περιστατικών που έχουν αναφερθεί από Οργανώσεις της Κοινωνίας των Πολιτών (ΟΚΠ) την περίοδο 2020-2021, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, η Επιτροπή για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων και ο Επίτροπος για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα του Συμβουλίου της Ευρώπης, η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, ο Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης και ο Συνήγορος του Πολίτη,¹⁰³ όλοι έχουν εκφράσει ανησυχία ή έχουν καλέσει να γίνουν έρευνες για επαναπροωθήσεις. Παρόλα αυτά, το 2020, οι ελληνικές αρχές συνέχισαν την άρνησή τους, διαψεύδοντας τις επαναπροωθήσεις ως «fake news» που κατασκευάζονται από την Τουρκία και/ή δίκτυα διακίνησης ανθρώπων.¹⁰⁴

¹⁰¹ Συνέντευξη στις 16 Μαρτίου 2021.

¹⁰² Amnesty International and other NGOs, “Greece: Joint open letter to members of the Hellenic Parliament calling for an investigation into border abuses”, Index: EUR 25/3196/2020, 6 Οκτωβρίου 2020, [amnesty.org/en/documents/eur25/3196/2020/en/](https://www.amnesty.org/en/documents/eur25/3196/2020/en/).

¹⁰³ Greek Ombudsman, Interim report - Own initiative investigation by the Greek Ombudsman on alleged pushbacks to Turkey of foreign nationals who had arrived in Greece seeking international protection, (updated up to 31 December 2020), 28 Απριλίου 2021, https://www.synigoros.gr/resources/060521-pushbacks-interim-report_eng.pdf.

¹⁰⁴ VOA, “UNHCR, EU Slam Greece Over Migrant Pushbacks, Abuse,” 21 Νοεμβρίου 2020, voanews.com/europe/unhcr-eu-slam-greece-over-migrant-pushbacks-abuse. EU Observer, “Greek

Ακόμα χειρότερα, η δουλειά οργανώσεων οι οποίες δραστηριοποιούνται στην παρακολούθηση και αναφορά επαναπροωθήσεων και παραβιάσεων δικαιωμάτων στην θάλασσα στην Ελλάδα, παρεμποδίζεται. Στα τέλη του 2020, σοβαρές κατηγορίες για ποινικά αδικήματα, μεταξύ άλλων σχετιζόμενα με διακίνηση, απαγγέλθηκαν εναντίον διαφόρων ΜΚΟ.¹⁰⁵ Η συνεχιζόμενη ποινικοποίηση της κοινωνίας των πολιτών στην Ελλάδα ενέχει τον κίνδυνο ανεπανόρθωτης βλάβης στην δυνατότητα παροχής υπηρεσιών και αναφοράς παραβιάσεων.¹⁰⁶

Θα πρέπει να τεθεί το ερώτημα τι παρεμποδίζει την επιδίωξη λογοδοσίας για παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων στα ελληνικά σύνορα, λαμβάνοντας υπόψη τον μεγάλο όγκο στοιχείων που επιβεβαιώνουν την συνεχιζόμενη χρήση επαναπροωθήσεων σε ξηρά και θάλασσα από την χώρα, οι οποίες επιβεβαιώνονται από τα γεγονότα που τεκμηριώνονται σε αυτήν την έκθεση. Σε αυτό το κεφάλαιο αναλύουμε κάποιους από τους παράγοντες που ενδέχεται να παίζουν ρόλο.

8.1 Η ΑΠΟΥΣΙΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΩΝ ΜΕΣΩΝ ΠΡΟΣΦΥΓΗΣ

Οι οδοί επανόρθωσης για θύματα επαναπροωθήσεων έχουν μέχρι τώρα αποδειχθεί γενικά ανεπαρκείς ή αναποτελεσματικές στην πράξη.¹⁰⁷ Η πρόσβαση μέσα προσφυγής για παραβιάσεις που συνέβησαν στην Ελλάδα μπορεί να είναι περίπλοκη ή χρονοβόρα για τα θύματα επαναπροωθήσεων που βρίσκονται στην Τουρκία. Η Esin Bozovali, δικηγόρος στην Κωνσταντινούπολη, είπε στην Διεθνή Αμνηστία ότι ορισμένες από τις υποθέσεις επαναπροωθήσεων τις οποίες εκπροσωπεί έφτασαν έως το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου εξαιτίας των δυσκολιών στην πρόσβαση σε διαδικασίες στην Ελλάδα. Εντωμεταξύ, άνθρωποι οι οποίοι τελικά τα καταφέρνουν να επιστρέψουν στην Ελλάδα παρεμποδίζονται από ένα ανεπαρκές προστατευτικό πλαίσιο να αποκαλύψουν τι τους συνέβη και από τον φόβο ότι η αναφορά μπορεί να επηρεάσει αρνητικά το καθεστώς ή τις αιτήσεις ασύλου τους.¹⁰⁸

Θύματα επαναπροωθήσεων που καταφέρνουν να επανεισέλθουν στην Ελλάδα μπορούν να αναφέρουν παραβιάσεις καταθέτοντας μήνυση στην Εισαγγελία, ζητώντας

minister says people-smugglers behind ‘fake news’”, 30 Μαρτίου 2020, euobserver.com/migration/151392

¹⁰⁵ EU Observer, “NGO rebuts Athens’ charge of aiding people smugglers”, 9 December 2020, euobserver.com/migration/150316.

¹⁰⁶ Amnesty International, *Europe: Punishing Compassion: Solidarity on trial in Fortress Europe* (INDEX: EUR/01/1828/2020), 3 Μαρτίου 2020, [amnesty.org/en/documents/eur01/1828/2020/en/](https://www.amnesty.org/en/documents/eur01/1828/2020/en/) και *Greece: regulation of NGOs working on migration and asylum threatens civic space*. 31 Ιουλίου 2020, index: EUR 25/2821/2020, [amnesty.org/en/documents/eur25/2821/2020/en/](https://www.amnesty.org/en/documents/eur25/2821/2020/en/).

¹⁰⁷ European Center for Constitutional and Human Rights (ECCHR), *Report for the Special Rapporteur on pushback practices and their impact on the human rights of migrants at European land borders*, ecchr.eu/fileadmin/Juristische_Dokumente/ECCHR_REPORT_UN_SR_PUSHBACKS.pdf

¹⁰⁸ Δικηγόροι από την ΜΚΟ HR360 είπαν στην Διεθνή Αμνηστία ότι «δεν υπάρχουν προβλέψεις για την προστασία θυμάτων, για παράδειγμα κάποια άδεια ανθρωπιστικής παραμονής, εάν [τα θύματα] καταθέσουν για μια επαναπροώθηση» και «Στις φόρμες καταγραφής βλέπω ανθρώπους να αναφέρουν «πολλαπλές εισόδους» αλλά η αναφορά επαναπροωθήσεων δεν επηρεάζει θετικά ή αρνητικά [την αίτηση ασύλου σου].» Συνέντευξη στις 11 Μαρτίου 2021.

έρευνα για τις παραβιάσεις που υπέστησαν και να ταυτοποιηθούν και να τιμωρηθούν καταλλήλως οι υπεύθυνοι σε ποινικό και πειθαρχικό επίπεδο.¹⁰⁹ Ωστόσο, οι μηνύσεις δεν μπορούν να επιτύχουν επανεισδοχή των θυμάτων στην Ελλάδα, και, μέχρι τώρα, πολλές μηνύσεις οι οποίες αφορούν περιστατικά επαναπροωθήσεων παραμένουν εκκρεμείς ή έχουν τεθεί στο αρχείο.¹¹⁰ Μεταξύ άλλων, η νομική ΜΚΟ Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες (ΕΣΠ)¹¹¹ κατέθεσε τρεις μηνυτήριες αναφορές στα γραφεία της Εισαγγελίας Ορεστιάδας και Αλεξανδρούπολης σχετικά με περιστατικά του 2019 στον Έβρο. Σε δύο από αυτές, οι εφέσεις εκκρεμούν επί του παρόντος, ενώ η έφεση του ΕΣΠ για την τρίτη υπόθεση απορρίφθηκε και η υπόθεση εκκρεμεί πλέον στο ΕΔΔΑ μετά από μια αίτηση που κατέθεσε η οργάνωση τον Μάρτιο του 2021.¹¹² Σε μια καλοδεχόμενη πρόσφατη εξέλιξη, στις 12 Μαΐου 2021, η Εισαγγελία του Αρείου Πάγου προώθησε μηνυτήρια αναφορά σχετικά με 147 περιστατικά επαναπροωθήσεων που συνέβησαν μεταξύ Μαρτίου και Δεκεμβρίου 2020, η οποία είχε κατατεθεί από το Ελληνικό Παρατηρητήριο των Συμφωνιών του Ελσίνκι (ΕΠΣΕ), προς 16 Εισαγγελίες Πρωτοδικών σε όλη την Ελλάδα, για να διερευνήσουν τα περιστατικά.¹¹³

¹⁰⁹ Σε επιστολή στις 12 Απριλίου 2021 προς την Διεθνή Αμνηστία, η Ελληνική Αστυνομία ανέφερε μια εκκρεμή πειθαρχική έρευνα για ένα περιστατικό του Ιουνίου 2020 σχετικά με μια «παράνομη επανεισδοχή στην Τουρκία». Απάντηση του Δημητρίου Μάλλιου, Απάντηση του Δημητρίου Μάλλιου, Υποστρατήγου της Ελληνικής Αστυνομίας, παραπάνω. Η έκθεση του Συνηγόρου του Πολίτη του 2021 αναφέρει άλλες «προκαταρκτικές έρευνες» για την συμπεριφορά της αστυνομίας. Greek Ombudsman, Interim report, παραπάνω.

¹¹⁰ Σε απαντητική επιστολή προς την Διεθνή Αμνηστία της 21^{ης} Μαρτίου 2021, η Ελληνική Ακτοφυλακή ανέφερε λεπτομερώς την κατάσταση των ερευνών σε πέντε υποθέσεις «φερόμενων εξαναγκαστικών επιστροφών», οι περισσότερες από τις οποίες ξεκίνησαν μετά από αναφορές του ΕΠΣΕ: 1) ένα περιστατικό στην θάλασσα, κοντά στην Σάμο, του Ιανουαρίου 2019, περιγράφηκε ότι εκκρεμεί επί του παρόντος ενώπιον δικαστηρίου. Με βάση την πληροφόρηση από το ΕΠΣΕ προς την Διεθνή Αμνηστία, η υπόθεση έχει τεθεί στο αρχείο. 2) Ένα περιστατικό του Ιανουαρίου 2020 που αφορά μια ομάδα μεταναστών οι οποίοι φέρεται «να οδηγήθηκαν πίσω σε τουρκικό έδαφος ενάντια στην θέλησή τους από την Ελληνική Αστυνομία», από την Αλεξανδρούπολη, περιγράφηκε ότι εκκρεμεί. 3) Ένα περιστατικό στην θάλασσα, κοντά στην Κω, τον Μάρτιο του 2020, τέθηκε στο αρχείο τον Οκτώβριο του 2020. 4) Ένα περιστατικό στην θάλασσα τον Απρίλιο του 2020, το οποίο περιγράφηκε ότι είναι «υπό ποινική εκτίμηση» την ημερομηνία της επιστολής, αλλά, σύμφωνα με πληροφόρηση από το ΕΠΣΕ στις 17 Ιουνίου 2021, φαίνεται να έχει αρχειοθετηθεί. 5) Ένα περιστατικό στην θάλασσα κοντά στην Λέσβο, στις 13 Ιουνίου 2020, το οποίο επίσης αρχειοθετήθηκε. Επιστολή προς την Διεθνή Αμνηστία του Υποναυάρχου της ΕΛΑΚΤ Αριστείδη Πανταζόγλου, Γενικού Διευθυντή ασφάλειας και αστυνόμευσης, Διεύθυνση ασφάλειας και προστασίας θαλάσσιων συνόρων, Γραφείο Ολοκληρωμένης Θαλάσσιας Επιτήρησης της Ελληνικής Ακτοφυλακής. Σχετικά με την «υπόθεση 3», το ΕΠΣΕ ενημέρωσε την Διεθνή Αμνηστία ότι μαζί με την απόφαση να τεθεί η υπόθεση στο αρχείο, οι ελληνικές αρχές έθεσαν ταυτόχρονα στον αρχείο μια ξεχωριστή μήνυση που υποβλήθηκε τον Αύγουστο του 2020 από το ΕΠΣΕ στο πλαίσιο ερευνών για την «υπόθεση 3». Η ξεχωριστή μήνυση αφορούσε 36 άλλα περιστατικά. Παρατηρητήριο Ρατσιστικών Εγκλημάτων, «Μηνυτήρια αναφορά για 1389+ παράνομες επαναπροωθήσεις αλλοδαπών (Μάρτιος – Ιούλιος 2020)», 27 Αυγούστου 2020, racistcrimeswatch.wordpress.com/2020/08/27/2-244/

¹¹¹ EU Fundamental Rights Agency (FRA), Migration: Fundamental rights Issues at land borders, 8 Δεκεμβρίου 2020, fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2020-land-borders-report_en.pdf, σελ. 24.

¹¹² Ανταλλαγή μηνυμάτων ηλεκτρονικού ταχυδρομείου με δικηγόρους του ΕΣΠ στις 18-19 Μαΐου 2021.

¹¹³ Παρατηρητήριο Ρατσιστικών Εγκλημάτων, 16 Εισαγγελίες ερευνούν καταγγελίες ΕΠΣΕ για 147 απελάσεις και επαναπροωθήσεις 7000+ αλλοδαπών, 4 Ιουνίου 2021, <https://racistcrimeswatch.wordpress.com/2021/06/04/1-1196/>

Διάφορες άλλες προσφυγές σχετικά με επαναπροωθήσεις και παραβιάσεις από συνοριακές δυνάμεις της Ελλάδας, επίσης εκκρεμούν ενώπιον του ΕΔΔΑ. Μία υπόθεση η οποία αφορά ένα περιστατικό στον Έβρο τον Φεβρουάριο του 2020, έχει κοινοποιηθεί στην Ελλάδα, η οποία αναμένεται να απαντήσει στις ερωτήσεις του Δικαστηρίου.¹¹⁴ Μια υπόθεση η οποία αφορά μια επαναπροώθηση στη θάλασσα από την Σάμο τον Σεπτέμβριο του 2020 τέθηκε ενώπιον του ΕΔΔΑ τον Μάρτιο του 2021 από την νομική οργάνωση GLAN.¹¹⁵ Σε περίπτωση επιτυχίας, αυτές οι υποθέσεις θα αποτελέσουν κομβικά προηγούμενα για τα δικαιώματα των προσφύγων και μεταναστών. Ωστόσο, είναι χρονοβόρες και δεν μπορούν να προσφέρουν άμεση ανακούφιση στα θύματα.

Μη-δικαστικές καταγγελίες επαναπροωθήσεων μπορούν να κατατεθούν στον **Συνήγορο του Πολίτη**, ο οποίος ενεργεί ως Εθνικός Μηχανισμός για την διερεύνηση της αυθαιρεσίας της αστυνομίας και επιβλέπει τις διαδικασίες επιστροφής. Το 2017, ο Συνήγορος του Πολίτη εξέδωσε μια αυτεπάγγελτη έρευνα για επαναπροωθήσεις στην περιοχή του Έβρου, δημοσιεύοντας τα προσωρινά ευρήματά της μόλις τον Απρίλιο του 2021. Διερεύνησε 15 καταγγελίες για επαναπροωθήσεις στην περιοχή του Έβρου και υπό την ιδιότητά του ως Εθνικός Μηχανισμός για την συμπεριφορά της Αστυνομίας, έξι υποθέσεις όπου τα ευρήματα εκκρεμούν ή είναι υπό αξιολόγηση. Ενώ η έκθεση εκφράζει χλιαρές ανησυχίες για τις επαναπροωθήσεις και την απάντηση των ελληνικών αρχών σε αυτές, κατά παραδοχή του ίδιου του Συνηγόρου του Πολίτη, η περιορισμένη εντολή του και η έλλειψη εργαλείων και μέσων περιορίζει την αποτελεσματικότητα αυτού του μηχανισμού να παράγει οριστικά ευρήματα.¹¹⁶

Άλλα μη δικαστικά μέσα προσφυγής υφίστανται στο πλαίσιο της Frontex, τα οποία έχουν δεχτεί σφοδρή κριτική για την ακαταλληλότητά τους.¹¹⁷ Αυτά περιλαμβάνουν την δυνατότητα του προσωπικού της Frontex να υποβάλει «Αναφορές Σοβαρών Περιστατικών» (SIRs) με ισχυρισμούς παραβιάσεων θεμελιωδών δικαιωμάτων, και τον Μηχανισμό Καταγγελιών της ίδιας της Frontex, ο οποίος είναι ανοικτός σε «οποιοδήποτε άτομο πλήττεται άμεσα από τις ενέργειες ή την αποτυχία ενέργειας οποιουδήποτε μέλους του προσωπικού», το οποίο θεωρεί ότι είναι θύμα παραβιάσεων ανθρωπίνων δικαιωμάτων.¹¹⁸ Το 2020, μόνο ένας πολύ περιορισμένος αριθμός SIRs

¹¹⁴ ECtHR, *L.A. and Others v. Greece and A.A. v. Greece* Αίτηση υπ' αριθμόν 12237/20 και 12736/20 [. Αλλες υποθέσεις που εκκρεμούν ενώπιον του ΕΔΔΑ περιλαμβάνουν εκείνες που αφορούν στους θανάτους των Muhammad Gulzari και Muhammad al-Arab \(*M.T. v. Greece*, αίτηση υπ' αριθμόν 12288/20\), και στην εξαφάνιση της Nadera Almonla, όλες έχουν όλες τεκμηριωθεί επίσης από την Διεθνή Αμνηστία το 2020. Amnesty International, *Letter to the Committee on Civil Liberties, Justice and Home Affairs \(LIBE\) of the EU Parliament*, 6 Ιουλίου 2020, \[amnesty.eu/wp-content/uploads/2020/07/AI-Advocacy-letter_LIBE_6-July-2020.pdf\]\(https://www.amnesty.eu/wp-content/uploads/2020/07/AI-Advocacy-letter_LIBE_6-July-2020.pdf\)](https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-202800%22%5D%7D)

¹¹⁵ GLAN, “‘Drift-backs’ and torture on the Aegean” 23 Μαρτίου 2021, glanlaw.org/aegean-push-backs

¹¹⁶ Greek Ombudsman, Interim report, ό.π., σ. 28 (VII. Findings).

¹¹⁷ Συμπεριλαμβανομένου: Frontex’s Working Group on Fundamental Rights and Legal Operational Aspects of Operations in the Aegean Sea (FRALO), Conclusions of the Management Board’s meeting on 5 March 2021 on the report of its [FRALO], 5 Μαρτίου 2021, bit.ly/3zKcUsa.

¹¹⁸ Frontex, Complaints Mechanism explanation and instructions, frontex.europa.eu/media-centre/multimedia/videos/complaints-mechanism-

αναφέρθηκε ότι αφορούσε τα ελληνοτουρκικά χερσαία σύνορα και μερικές επίσημες καταγγελίες που αφορούσαν την Ελλάδα. Το Συμβουλευτικό Φόρουμ της Frontex έχει επανειλημμένα αμφισβητήσει τον μικρό αριθμό αναφορών σοβαρών περιστατικών παρά τους επίμονους ισχυρισμούς για επαναπροωθήσεις στα ελληνοτουρκικά σύνορα.¹¹⁹

Η ανάγκη για μια αποτελεσματική, ανεξάρτητη οδό για την παρακολούθηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στα σύνορα έχει βρεθεί στο επίκεντρο των εκκλήσεων της κοινωνίας των πολιτών για την επέκταση του αντικειμένου της πρότασης της Ε.Ε. για έναν «ανεξάρτητο μηχανισμό παρακολούθησης» (ΑΜΠ), μέρος της «διαδικασίας ελέγχου» που προτάθηκε στην συμφωνία της Ε.Ε. για την μετανάστευση τον Σεπτέμβριο του 2020.¹²⁰ Η Διεθνής Αμνηστία θεωρεί ότι ένας κατάλληλος ΑΜΠ δεν μπορεί να λειτουργήσει χωρίς ισχυρές εγγυήσεις για την διασφάλιση της πραγματικής του ανεξαρτησίας και ικανότητας να επιτύχει λογοδοσία και αποκατάσταση.¹²¹ Ο ΑΜΠ θα πρέπει να είναι προσβάσιμος στα θύματα τόσο στην θεωρία όσο και στην πράξη, και να είναι εξοπλισμένος με εργαλεία για την ενδυνάμωση και την προστασία εκείνων και άλλων παραγόντων που καταγγέλλουν, από οποιαδήποτε μορφή ποινικοποίησης ή αντιποίνων κατά την διάρκεια και μετά τις καταγγελίες.

8.2 ΠΕΡΑ ΑΠΟ ΤΙΣ ΔΙΩΞΕΙΣ: ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΘΥΜΑΤΩΝ ΕΠΑΝΑΠΡΟΩΘΗΣΕΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Από το 2019, η μεταχείριση από την Ελλάδα των προσφύγων και μεταναστών/-ριών, όσον αφορά την νομοθεσία και την πρακτική, υπέστη σταθερή επιδείνωση, με την μεταναστευτική και ποινική νομοθεσία να χρησιμοποιείται ολοένα και περισσότερο για να αποτρέψει την είσοδο.¹²² Από τον Μάρτιο του 2020, Έλληνες εισαγγελείς άρχισαν να απαγγέλλουν κατηγορίες σε αιτούντες άσυλο για παράτυπη είσοδο, με σοβαρές κυρώσεις, ανατρέποντας την τάση όπου κατηγορίες για αυτό το «έγκλημα» δεν απαγγέλλονταν σύμφωνα με την αρχή της μη ποινικοποίησης των προσφύγων.¹²³ Οι διώξεις συνεχίστηκαν πέρα από την προσωρινή αναστολή του ασύλου στην χώρα.¹²⁴

[tKAj1m#:~:text=It%20allows%20anybody%20directly%20affected,act%2C%20or%20any%20party%20representing](#)

¹¹⁹ Frontex Consultative Forum on Fundamental Rights, Seventh Annual Report, 2019, frontex.europa.eu/assets/Partners/Consultative_Forum_files/Frontex_Consultative_Forum_annual_report_2019.pdf, σ. 25.

¹²⁰ EU Commission, New Pact on Migration and Asylum, 23 Σεπτεμβρίου 2020, ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/promoting-our-european-way-life/new-pact-migration-and-asylum_en

¹²¹ Amnesty International and others, Joint letter “Turning rhetoric into reality: New monitoring mechanism at European borders should ensure fundamental rights and accountability” (INDEX EUR 01/3320/2020), 10 Νοεμβρίου 2020, [amnesty.org/download/Documents/EUR0133202020ENGLISH.PDF](https://www.amnesty.org/download/Documents/EUR0133202020ENGLISH.PDF)

¹²² Amnesty International, *Submission to the Committee of Ministers in the M.S.S. and Rahimi groups of cases v. Greece*, παραπάνω.

¹²³ Amnesty International, *Europe: caught in a political game*, σ. 13.

¹²⁴ EU FRA, *Migration: Fundamental rights Issues at land borders*, σ. 27.

Αυτοί οι παράγοντες, σε συνδυασμό με την απουσία ενός στιβαρού πλαισίου για την προστασία των θυμάτων παραβιάσεων ανθρωπίνων δικαιωμάτων στα σύνορα, και με μια κυρίαρχη αφήγηση υπέρ της προτεραιότητας του ελέγχου των συνόρων, μπορούν επίσης να συντείνουν στην παρεμπόδιση της αναφοράς παραβιάσεων.

Η νομοθεσία της Ε.Ε. παρέχει προστασία στα θύματα εγκλήματος, ανεξάρτητα από το καθεστώς διαμονής τους, μέσω της Οδηγίας 2012/29.¹²⁵ Ωστόσο, παρότι προβλέπει μορφές βοήθειας και υποστήριξης, αυτό το εργαλείο δεν προβλέπει δικαιώματα διαμονής για θύματα χωρίς χαρτιά,¹²⁶ όπως για παράδειγμα στην περίπτωση καταστάσεων που καλύπτονται από την Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης, του Συμβουλίου της Ευρώπης,¹²⁷ που αντιμετωπίζει την βία εναντίον γυναικών και την οικιακή βία, ή από την Οδηγία Ε.Ε. 2004/81/ΕΚ για τις άδειες παραμονής για θύματα εμπορίας ανθρώπων.¹²⁸ Κάποιες χώρες, συμπεριλαμβανομένης της Ελλάδας, παρέχουν στοχευμένη προστασία σε θύματα άλλων εγκλημάτων τα οποία δεν έχουν επίσημα έγγραφα, αλλά τα μέτρα δεν είναι συγκεκριμένα για πράξεις που πλήττουν μετανάστες/-ριες και πρόσφυγες ή που διαπράττονται στο πλαίσιο του ελέγχου των συνόρων, και δεν φαίνεται να έχουν χρησιμοποιηθεί υπό αυτήν την έννοια.¹²⁹

¹²⁵ Directive 2012/29/EU of the European Parliament and of the Council of 25 October 2012 establishing minimum standards on the rights, support and protection of victims of crime, eur-lex.europa.eu/legal-content/en/ALL/?uri=CELEX%3A32012L0029. Η Οδηγία έχει ενσωματωθεί στην ελληνική νομοθεσία μέσω του Νόμου 4478/2017, lawspot.gr/nomikes-plirofories/nomothesia/nomos-4478-2017.

¹²⁶ Οι επιτροπές που επιβλέπουν την εφαρμογή της Οδηγίας καλωσόρισαν την πρωτοβουλία κάποιων Κρατών Μελών να χορηγήσουν στα θύματα χωρίς χαρτιά «μια άδεια παραμονής για ανθρωπιστικούς λόγους ή κατά την διάρκεια των ποινικών διαδικασιών». EU Parliament, Committee on Civil Liberties, Justice and Home Affairs, Committee on Women's Rights and Gender Equality, Report on the implementation of Directive 2012/29/EU, 14 Μαΐου 2018, europarl.europa.eu/doceo/document/A-8-2018-0168_EN.html, παρ. 13.

¹²⁷ PICUM, Guide to the EU victims' directive: advancing access to protection, services and justice for undocumented migrants, Νοέμβριος 2015, http://picum.org/wp-content/uploads/2017/11/VictimsDirectiveGuide_Justice_EN.pdf, σ.7, που αναφέρεται στο Άρθρο 59 της Σύμβασης του Συμβουλίου της Ευρώπης για την Πρόληψη και την Καταπολέμηση της Βίας κατά των γυναικών και της ενδοοικογενειακής βίας (Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης), Νοέμβριος 2014, ISBN 978-92-871-7990-6, refworld.org/docid/548165c94.html

¹²⁸ EU Directive 2011/36/EU of the European Parliament and of the Council of 5 April 2011 on preventing and combating trafficking in human beings and protecting its victims, refworld.org/docid/50ec1e172.html. Council Directive 2004/81/EC of 29 April 2004 on the residence permit issued to third-country nationals who are victims of trafficking in human beings or who have been the subject of an action to facilitate illegal immigration, who cooperate with the competent authorities, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A32004L0081>.

¹²⁹ Taverriti, Sara Bianca, Safe Reporting of Crime for Victims and Witnesses with Irregular Migration Status in Italy, Σεπτέμβριος 2019, compas.ox.ac.uk/wp-content/uploads/SR19-Italy-country-report.pdf, σ. 15-24. PICUM, Guide to the EU victims' directive, σ. 31. Θύματα βίαιων επαναπροωθήσεων στην Ελλάδα μπορούν υπό ορισμένες συνθήκες να προστατεύονται κατά την εθνική νομοθεσία για την χορήγηση αδειών διαμονής για ανθρωπιστικούς λόγους σε θύματα και μάρτυρες ορισμένων εγκλημάτων, όπως αυτά που ενέχουν απειλές για την ζωή και την σωματική ακεραιότητα, υπό την προϋπόθεση ότι μια έρευνα έχει ξεκινήσει ή έχει ασκηθεί δίωξη. Το Δίκτυο Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας (RVRN) αναφέρει ότι θύματα ή μάρτυρες εγκλημάτων μίσους, τα οποία επίσης δικαιούνται αυτόν τον τύπο άδειας, φαίνεται να αντιμετωπίζουν δυσκολίες. Συνέντευξη με εκπροσώπους του Δικτύου στις 9 Ιουνίου 2021. RVRN, Submission to the Committee of Ministers of the Council of Europe for the supervision of the execution of judgments in the case of *Sakir v. Greece*, No. 48475/09, στο: rvrn.org/wp-content/uploads/2020/12/Rule-9.2_Sakir-v.-Greece_RVRN-

Εξαιτίας της απουσίας προστασίας και άλλων παραγόντων που προαναφέρθηκαν, η αποκάλυψη προσωπικών στοιχείων μπορεί να αποτελεί μεγάλο εμπόδιο κατά την πρόσβαση σε μέτρα προσφυγής. Η προτίμηση των θυμάτων να παραμένουν ανώνυμα θα μπορούσε να συνδέεται με τον βάσιμο φόβο διώξεων στην Ελλάδα,¹³⁰ καθώς οι ίδιες αρχές οι οποίες μπορεί να έχουν αναμιχθεί στην επαναπροώθησή τους είναι επίσης εκείνες στις οποίες θα έπρεπε να αναφέρουν αυτά τα εγκλήματα, ή μπορεί να θέλουν να αποφύγουν να επηρεαστεί το καθεστώς τους στην Ελλάδα. Όπως επεσήμανε ένας δικηγόρος της οργάνωσης Human Rights 360 (HR360): «εάν [τα θύματα επαναπροωθήσεων τα οποία επανεισήλθαν στην Ελλάδα] κάνουν αίτηση για άσυλο, φοβούνται. Θέλουν να ξεχάσουν και να συνεχίσουν την ζωή τους χωρίς περαιτέρω επιπλοκές στην διαδικασία ασύλου τους.»¹³¹

Οι δυσκολίες στην αναφορά ή την επιβεβαίωση ισχυρισμών επιδεινώνονται περαιτέρω από την έλλειψη υλικών αποδεικτικών στοιχείων, τα οποία συχνά κατά βολικό τρόπο καταστρέφονται κατά την διάρκεια μιας επαναπροώθησης, την έλλειψη αρχείων σχετικά με την επιχείρηση επιστροφής και την δυσκολία στην ταυτοποίηση δραστών που συχνά φορούν μάσκες και δεν είναι εύκολο να αναγνωριστούν.¹³²

8.3 Ο ΕΦΗΣΥΧΑΣΜΟΣ ΤΗΣ Ε.Ε.

Η Ε.Ε. μοιάζει να αγωνίζεται να συμβιβάσει τις δεσμεύσεις της για τα ανθρώπινα δικαιώματα με τον ρόλο της στον έλεγχο των συνόρων στην Ελλάδα. Μετά την βάνουση καταστολή των ανθρώπων στα τουρκικά σύνορα τον Φεβρουάριο-Μάρτιο 2020, σε ένα σχόλιο ενδεικτικό της προτεραιοποίησης από μέρους της Ε.Ε. του ελέγχου των συνόρων σε σχέση με τα ανθρώπινα δικαιώματα, η Πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Ούρσουλα φον ντερ Λάιεν χαρακτήρισε την Ελλάδα ως την ασπίδα της Ευρώπης.¹³³ Στο μεταξύ, η Frontex διατηρεί το μεγαλύτερο απόσπασμα αξιωματούχων ανεπτυγμένο στην Ελλάδα, και έχει μάλιστα ενισχύσει την παρουσία της κατά την διάρκεια και μετά την κρίση του Φεβρουαρίου-Μαρτίου 2020 στα σύνορα.¹³⁴ Εκείνη την περίοδο, η Διεθνής Αμνηστία κάλεσε την Frontex να αποσυρθεί

[Submission_rev_fn.pdf](#). Νόμος υπ' αριθμ. 4251/2014 Κώδικας Μετανάστευσης και Κοινωνικής Ένταξης ilo.org/dyn/natlex/natlex4.detail?p_lang=en&p_isn=100567, Άρθρο 19^Α. Νόμος υπ' αριθ. 4332/2015 Τροποποίηση διατάξεων Κώδικα Ελληνικής Ιθαγένειας – Τροποποίηση του Ν. 4251/2014 [...], ilo.org/dyn/natlex/natlex4.detail?p_lang=en&p_isn=102283.

¹³⁰ Όπως αποδεικνύεται από προσωπικά στοιχεία που δεν αποκαλύπτονται σε υποθέσεις στην Έκθεση του Συνηγόρου του Πολίτη. Σε μία περίπτωση, ο Συνήγορος του Πολίτη υπαινίσσεται ότι η διστακτικότητα των θυμάτων να ταυτοποιηθούν, εξαιτίας φόβου για κινδύνους για την ασφάλειά τους, επίσης επηρέασε την έρευνα. Greek Ombudsman Interim Report, Υποσημείωση 32.

¹³¹ Συνέντευξη στις 11 Μαρτίου 2021.

¹³² Συνέντευξη με την Esin Bozovali, δικηγόρο στην Κωνσταντινούπολη.

¹³³ The Guardian, “Migration: EU praises Greece as 'shield' after Turkey opens border”, 3 Μαρτίου 2020, theguardian.com/world/2020/mar/03/migration-eu-praises-greece-as-shield-after-turkey-opens-border

¹³⁴ Στην Ελλάδα, η Frontex λειτουργεί μέσα από τις Κοινές Επιχειρήσεις Ευέλικτων Επιχειρησιακών Δραστηριοτήτων (FOA Land 2021), μεταξύ Μαρτίου και Οκτωβρίου 2020, δύο ομάδες ταχείας επέμβασης στα σύνορα, σε ξηρά και θάλασσα. Επιστολή από τον Υποστράτηγο της Αστυνομίας Δημήτριο Μάλλιο· Frontex, “Frontex launches rapid border intervention on Greek land border”, 13 Μαρτίου 2020, frontex.europa.eu/media-centre/news/news-release/frontex-launches-rapid-border-intervention-on-greek-land-border-J7k21h και Amnesty International, *Submission to the United Nations Special Rapporteur on the human rights of migrants*, ό.π.

από τις επιχειρήσεις της στην χώρα,¹³⁵ υποστηρίζοντας ότι τα στοιχεία που βλέπουν το φως για σοβαρές παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων θα μπορούσαν να επηρεάσουν την δουλειά της και να οδηγήσουν σε συνενοχή. Οι εκκλήσεις μας έμειναν αναπάντητες και, ακόμα και αφότου οι επαναπροωθήσεις και η βία τεκμηριώθηκαν ευρέως, τον Μάιο του 2020 η Frontex επέκτεινε τις ταχείες συνοριακές επιχειρήσεις της.¹³⁶

Όλα τα περιστατικά σε αυτήν την έρευνα φέρονται να έχουν λάβει χώρα σε περιοχές όπου επιχειρεί η Frontex. Ωστόσο, ελάχιστη σαφήνεια υπάρχει ως προς τον αριθμό, την προέλευση και την τοποθεσία όπου έχουν αναπτυχθεί αξιωματούχοι της Frontex (συμπεριλαμβανομένου του εάν έχουν αναπτυχθεί κοντά στα σύνορα)¹³⁷ κάτι που επηρεάζει την διαφάνεια και την λογοδοσία για τις ενέργειες της υπηρεσίας.¹³⁸ Η Διεθνής Αμνηστία έθεσε τις προκαταρκτικές ανησυχίες της σχετικά με τα περιστατικά αυτής της έκθεσης στην Frontex και ζήτησε περαιτέρω ενημέρωση για τις επιχειρήσεις της και την τοποθέτηση των αξιωματούχων στις 2 Απριλίου 2021. Η Frontex απάντησε στο αίτημά μας μόλις στις 31 Μαΐου 2021, αποτυγχάνοντας να απαντήσει στα αιτήματά μας για ενημέρωση επί της ουσίας, και τελικά αρνούμενη ότι η υπηρεσία έχει οποιαδήποτε ευθύνη για τα φερόμενα περιστατικά.

Οι προσπάθειες για την εξακρίβωση των ευθυνών της Frontex για επαναπροωθήσεις περιορίστηκαν στην δημιουργία μιας «Ομάδας Εργασίας για τα Θεμελιώδη Δικαιώματα και τις Νομικές Επιχειρησιακές Πτυχές των Επιχειρήσεων στο Αιγαίο Πέλαγος (FRALO)», υπό το Διοικητικό Συμβούλιο της Frontex. Ωστόσο, η Ομάδα δεν μπόρεσε να εξακριβώσει τις ευθύνες της Frontex για τα περιστατικά που εξετάστηκαν, και η έρευνα δεν εξέτασε περιπτώσεις στην περιοχή του Έβρου. Ωστόσο, οι εκθέσεις της FRALO έφεραν στο προσκήνιο σοβαρά κενά στις αναφορές για τα ανθρώπινα δικαιώματα και στους μηχανισμούς λογοδοσίας που έχουν θεσπιστεί από την Frontex, τα οποία η Υπηρεσία κλήθηκε να αντιμετωπίσει.¹³⁹

¹³⁵ Amnesty International, *Europe: Caught in a political game*, ό.π.· Regulation (EU) 2019/1896 of the European Parliament and of the Council of 13 November 2019 on the European Border and Coast Guard.

¹³⁶ Ανάρτηση της Frontex στο Twitter στις 21 Μαΐου 2020, twitter.com/Frontex/status/1263386853912305665

¹³⁷ Lena and Kasparek, Bernd, *Fundamental Rights, Accountability and Transparency in European Governance of Migration: The Case of the European Border and Coast Guard Agency Frontex*, Global Migration: Consequences and Responses – Working Paper Series, RESPOND 2020, 31 Ιουλίου 2020, σ. 63.

¹³⁸ Η έρευνα υποδεικνύει ότι δεν αποκαλύπτονται πληροφορίες για την ανάπτυξη των αξιωματούχων της Frontex για «λόγους ασφαλείας». Karamanidou, Lena and Kasparek, Bernd, παραπάνω, σ.56.

¹³⁹ Frontex, *Conclusion on the report of the FRALO*, Μάρτιος 2021, υποσημείωση 120.

**Η ΔΙΕΘΝΗΣ ΑΜΝΗΣΤΙΑ
ΕΙΝΑΙ ΕΝΑ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ
ΚΙΝΗΜΑ ΓΙΑ ΤΑ
ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ
ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ.
ΟΤΑΝ ΑΔΙΚΕΙΤΑΙ ΕΝΑ
ΑΤΟΜΟ ΜΑΣ ΑΦΟΡΑ
ΟΛΟΥΣ ΚΑΙ ΟΛΕΣ.**

ΕΛΛΑΔΑ: ΒΙΑ, ΨΕΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΠΑΝΑΠΡΟΩΘΗΣΕΙΣ

Πρόσφυγες και μετανάστες/ριες ακόμη στερούνται ασφάλεια και άσυλο στα σύνορα της Ευρώπης

Το 2013, η Διεθνής Αμνηστία τεκμηρίωσε για πρώτη φορά επαναπροωθήσεις προσφύγων και μεταναστών/-ριών από την Ελλάδα.

Χρόνια αργότερα, η Ελλάδα ακόμα επιστρέφει βίαια και παράνομα ανθρώπους στην Τουρκία, κατά παραβίαση των υποχρεώσεών της για τα ανθρώπινα δικαιώματα σύμφωνα με την νομοθεσία της Ε.Ε. και το διεθνές δίκαιο. Η Διεθνής Αμνηστία τεκμηρίωσε 21 νέα περιστατικά παράνομων επιστροφών με συνοπτικές διαδικασίες από την Ελλάδα προς την Τουρκία, συχνά συνοδευόμενων από αυθαίρετη κράτηση και βία, που σε ορισμένες περιπτώσεις συνιστά βασανιστήριο. Κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η χρήση επαναπροωθήσεων και άλλων παραβιάσεων ανθρωπίνων δικαιωμάτων από την Ελλάδα δεν μπορεί να θεωρηθεί ως μια απάντηση σε εξαιρετικές περιστάσεις ή ότι είναι ενέργειες κακών κρατικών υπαλλήλων και άλλων αρχών. Μέσα από την συνέχιση μακρόχρονων μοτίβων παραβιάσεων, η οποία επιβεβαιώνεται από αυτήν την έρευνα, μαζί με συντονισμένες επιχειρήσεις σε ολόκληρη την χώρα, η Ελλάδα έχει δείξει ότι οι επαναπροωθήσεις και η βία είναι *de facto* μέθοδοι ελέγχου των συνόρων.

Η συνήθης διάψευση από μέρους της Ελλάδας και η άρνηση να αναγνωρίσει και να διερευνήσει δεόντως τα συνεχώς αυξανόμενα στοιχεία για επαναπροωθήσεις και άλλες παραβιάσεις είναι ανήθικη. Η Ε.Ε. έχει επίσης επανειλημμένα αποτύχει να καταστήσει την Ελλάδα υπόλογη για αυτές τις σοβαρές παραβιάσεις, ενισχύοντας εντέλει την πρακτική αυτή και δίνοντας σιωπηρά, μέσω της απραξίας, την άδεια για να συνεχιστεί.